Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
2020. gada 19. maijā

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemele.

I. Ziemele.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Satversmes tiesa šodien sāk lietas Nr. 2019-24-03 izskatīšanu ***"Par Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumu Nr. 913 "Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni" 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam"***.

Tiesas sēdē piedalās Satversmes tiesas tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs. Tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele.

Tiesas sēdi protokolē tiesas sēžu sekretāre Anna Elizabete Šakare.

Lieta tiek izskatīta tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos attālināti videokonferences režīmā. Un, kā jau zināms, tad tiesas process tiek attiecīgi adaptēts, ievērojot to, kādā veidā mēs varam noturēt publisko tiesas sēdi ar tehnoloģiju palīdzību.

Pieteikuma iesniedzējs ir tiesībsargs. Un tiesībsargs arī paudīs savu viedokli tiesas sēdē atbilstoši likumā sniegtajai kompetencei, kā arī tiesībsargs ir pilnvarojis pārstāvēt tiesībsarga viedokli Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas vadītāju **Inetu Rezevsku**. Tiesai tātad ir lietā pieejams un pievienots tiesībsarga attiecīgi pilnvarojums un arī es redzu, ka gan tiesībsargs, gan arī Rezevskas kundze mums ir pievienojušies tiešsaistē.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, ir Ministru kabinets.

Ministru kabinetu pārstāvēs, viedokli paudīs Labklājības ministrijas Sociālās iekļaušanas politikas departamenta direktore **Elīna Celmiņa**. Un tiesai ir arī pilnvara jau iesniegta savlaicīgi, kas arī ir pievienota lietas materiāliem. Ir arī, es skatos, Celmiņas kundzes personas apliecinošais dokuments. Tātad ir pieejams un es varu apliecināt, ka bilde tur un bilde mums ekrānā ir tieši tā pati.

Tātad abiem lietas dalībniekiem ir gan nepieciešamās pilnvaras, gan arī personu apliecinošie dokumenti, un mēs tos šobrīd arī esam pārbaudījuši.

Lietā pieaicinātās personas.

Pieaicinātās personas ir:

– Saeima; Saeimu pārstāvēs Saeimas Juridiskā biroja juridiskais padomnieks **Jānis Priekulis**;

– Latvijas Banka; Latvijas Banku pārstāvēs Monetārās politikas pārvaldes vadītājs **Uldis Rutkaste** un Latvijas Bankas Padomes padomnieks **Edvards Kušners**;

– Tieslietu ministrija; kuru pārstāvēs Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece tiesību politikas jautājumos **Laila Medin;**

– Labklājības ministrija; kuru pārstāvēs Labklājības ministrijas valsts sekretāra vietniece **Līga Āboliņa**, Metodiskās vadības un kontroles departamenta direktore **Ilze Skrodele-Dubrovska** un Metodiskās vadības un kontroles departamenta vecākā eksperte **Maruta Pavasare**;

– Latvijas Pašvaldību savienība, kuru pārstāvēs vecākais padomnieks **Māris Pūķis**;

– biedrība "EAPN-Latvia", kuru pārstāvēs **Andris Burtnieks**;

Pieaicinātie arī eksperti kā pieaicinātās personas:

– Latvijas Universitātes profesors tiesību doktors **Jānis Lazdiņš**,

– sociālās politikas eksperte **Ruta Zilvere**,

– Latvijas Universitātes socioloģijas nodaļas vadītāja **Baiba Bela**,

– Latvijas Lauksaimniecības universitātes Uztura katedras docente ekonomikas tiesību doktore **Ingrīda Millere**,

– ekonomikas tiesību zinātnieks **Edgars Voļskis**.

Tātad tiesa procesu ir adaptējusi tādējādi, ka, pieslēdzoties pieaicinātajām personām, tiesa arī tajā brīdī pārbauda šo pieaicināto personu gan dokumentus, gan arī to, ka konkrētā persona tik tiešām ir mūsu gribētā pieaicinātā persona.

Vai lietas dalībniekiem būtu kādi lūgumi?

Tiesībsargam?

J. Jansons.

Paldies. Godātā tiesa! Mums nav papildu lūgumu.

I. Ziemele.

Paldies. Un Celmiņas kundzei?

E. Celmiņa.

Labrīt! Paldies. Nav šobrīd lūgumu.

I. Ziemele.

Šobrīd es varētu pieteikt to, kādā veidā tiesa rosina arī noklausīties pieaicinātās personas.

Tātad šodien mēs plānojam noklausīties gan Saeimu, gan Latvijas Banku, Tieslietu ministriju un Latvijas Universitātes profesoru Jāni Lazdiņu. Protams, ņemot vērā, ka tehnoloģijas arī šo procesu apgrūtina, mēs skatīsimies, cik mēs tālu varētu tikt ar pieaicināto personu uzklausīšanu.

Ja šāda kārtība šodienai apmierina lietas dalībniekus… vienkārši es redzu, ka protestu nav, tādā gadījumā mēs varētu uzsākt lietas izskatīšanu pēc būtības. Un es aicinātu nolasīt tiesneša ziņojumu tiesnesim Aldim Laviņam.

Lūdzu!

A. Laviņš.

Labrīt visiem! Paldies.

Tātad tiesneša ziņojums.

Satversmes tiesā 2019. gada 1. oktobrī tika saņemts tiesībsarga pieteikums, kurā lūgts atzīt Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumu Nr. 913 “Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” 2. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam.

Satversmes tiesas 3. kolēģija 2019. gada 21. oktobrī ierosināja lietu Nr. 2019-24-03 “Par Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumu Nr. 913 “Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam”.

Lēmumā par lietas ierosināšanu institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, Ministru kabinets, uzaicināta iesniegt atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Ministru kabineta atbildes raksts Satversmes tiesā saņemts 2019. gada 19. decembrī.

Lietas sagatavošanas izskatīšanai laikā par pieaicinātajām personām atzītas: Saeima, Labklājības ministrija, Latvijas Banka, Latvijas Pašvaldību savienība, biedrība "EAPN-Latvia", sociālās politikas eksperte Ruta Zilvere un Rīgas Stradiņa universitātes lektore Zane Vorslava.

Pieaicināto personu viedokļi un cita lietas sagatavošanas laikā saņemtā informācija pievienota lietas materiāliem.

Ar Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles 2020. gada 12. marta lēmumu lieta nodota izskatīšanai.

2020. gada 24. martā Satversmes tiesa nolēma izskatīt lietu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos, kā arī noteikt vēl šādas pieaicinātās personas: Tieslietu ministriju, Latvijas Universitātes profesoru Jāni Lazdiņu, Latvijas Universitātes Socioloģijas nodaļas vadītāju Baibu Belu, Latvijas Lauksaimniecības universitātes Uztura katedras docenti Ingrīdu Milleri un doktoru Edgaru Voļski.

Lietas dalībniekiem par tiesas sēdi rakstveidā paziņots 2020. gada 25. martā.

Paziņojums par lietas izskatīšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos publicēts 2020. gada 26. martā oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".

Ar lietas materiāliem iepazinusies pieteikuma iesniedzēja pilnvarotā pārstāve Ineta Rezevska un Ministru kabineta pilnvarotā pārstāve Elīna Celmiņa.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tienesim Aldim Laviņam.

Vai tiesnešiem būtu kādi jautājumi par tiesneša ziņojumu? Nav. Paldies.

Tātad mēs varam pāriet pie lietas dalībnieku uzklausīšanas.

Un kā pirmajam es dodu vārdu tātad pieteikuma iesniedzējam pašam — tiesībsargam Jurim Jansonam.

Un, kā Jūs zināt, atbilstoši Satversmes tiesas procesam, ne ilgāk par pusstundu un tiešām vēlams pieturēties pie tiem jautājumiem, kuri nav pieejami tiesai lietas materiālos, jo lietas materiāli ir ļoti apjomīgi un detalizēti. Tā kā mums ir daudz informācijas. Paldies.

Lūdzu!

J. Jansons.

Paldies! Jā, sveicināti! Labdien!

Godātā tiesa! Jau vairāku gadu garumā gan valdībai, gan Saeimai esmu norādījis uz normatīvajos aktos noteikto minimālo ienākumu un tostarp garantēto minimālo ienākumu līmeni neadekvāti zemo apmēru.

Lai gan valdība jau ir ilgstoši atzinusi, ka ir nepieciešams paaugstināt minimālo ienākumu lielumus, uzskatu, ka šim pasākumam tā ir piešķīrusi tikai deklaratīvu raksturu. Līdzšinējā pieredze liecina, ka politikas plānošanas dokumentos iecerētais netiek realizēts.

Gribu sākt ar to, kas tad ir garantētā minimālā ienākum līmenis. Turpmāk runā izmantošanu saīsinājumu GMI līmenis.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35. pants noteic, ka pašvaldībām no pamatbudžeta izmaksā pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai. Pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai minētā likuma izpratnē ir naudas vai mantiskais pabalsts, ko piešķir ģimenēm vai atsevišķi dzīvojošām personām, kuras objektīvu apstākļu dēļ negūst pietiekamus ienākumus. Šis pabalsts nodrošina katram ģimenes loceklim garantēto ienākumu līmeni, kuru valdība no šā gada 1. janvāra ir noteikusi 64 eiro apmērā. Pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai aprēķina kā starpību starp Ministru kabineta vai pašvaldības noteikto GMI līmeni katram ģimenes loceklim un trūcīgās ģimenes kopējiem ienākumiem.

Kā ir norādījusi Labklājības ministrija, GMI pabalsts ir pēdējais iespējamais pabalsts no publiskiem resursiem iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem vai bez ienākumiem vispār. Tātad GMI pabalsta mērķauditorija ir Latvijas visnabadzīgākie iedzīvotāji.

2018. gadā GMI pabalstu saņēma 13 659 ģimenes jeb 20 878 personas. Vidējais GMI pabalsta apmērs vienai personai mēnesī bija 42 eiro. Lai gan atsevišķām sociāli mazāk aizsargātāko personu grupām, piemēram, bērniem, personām ar invaliditāti, pensijas vecuma personām ir paredzētas tieši mērķētas sociālās garantijas, diemžēl realitāte ir tāda, ka aptuveni piektā daļa jeb 4316 no GMI pabalsta saņēmējiem 2018. gadā bija bērni, 3407 cilvēki ar invaliditāti un 2986 pensijas vecuma cilvēki. Tātad apmēram puse no visiem GMI pabalsta saņēmējiem pieder kādai no mazāk aizsargātāko personu grupām.

Pārejot pie juridiskā pamatojuma. Gribu uzsvērt, ka Latvija sevi ir atzinusi par demokrātisku, tiesisku, sociāli atbildīgu un nacionālu valsti, kas balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēku pamattiesības. No sociāli atbildīgas valsts principa izriet valsts pozitīvais pienākums radīt tādus apstākļus, lai ikvienam Latvijas

iedzīvotājam būtu iespēja dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi, kas ietver sociālās palīdzības sniegšanu pamatvajadzību nodrošināšanai, ja tas ir nepieciešams. Sociālajai palīdzībai ir jābūt tādai, kas nodrošina vismaz cilvēka cienīgas dzīves minimālos priekšnoteikumus. Gan no starptautiskajiem dokumentiem, gan no Latvijas tiesību aktiem izriet, ka absolūtais minimums ir pārtika, apģērbs, mājoklis, medicīniskā palīdzība un pamatizglītība.

Uzskatu, ka apstrīdētās normas satversmība ir vērtējama caur valsts pozitīvā pienākuma prizmu.

Vērtējot, vai valsts ir izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no personu sociālajām pamattiesībām, ir jāpārbauda, vai likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu iedzīvotājiem iespēju īstenot sociālās tiesības, vai šie pasākumi ir veikti pienācīgi, proti, vai personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas sociālās tiesības vismaz minimālajā apmērā un vai ir ievēroti vispārējie tiesību principi.

Detalizētus argumentus, kāpēc uzskatu, ka valsts nav pienācīgi izpildījusi savu pozitīvo pienākumu, tā, lai indivīds spētu savas tiesības uz sociālo palīdzību īstenot vismaz minimālajā apmērā, esmu izklāstījis pieteikumā un papildu viedoklī Satversmes tiesai.

Pavisam īsi atkārtojot norādāms, ka, pirmkārt, likumdevējs ir nodrošinājis iespēju ikvienam vistrūcīgākajam iedzīvotājam saņemt minimālo atbalstu GMI pabalsta un dzīvokļa pabalsta veidā. Tātad var secināt, ka likumdevējs formāli ir izpildījis savu pozitīvo pienākumu sniegt sociālo palīdzību vistrūcīgākajām personām. Savukārt pilnīgi noteikti var apgalvot, ka šie pasākumi nav veikti pienācīgi.

Visupirms jau tādēļ, ka GMI līmenis nav balstīts nekādos ekonomiski pamatotos aprēķinos, bet tiek atrasts politiskās vienošanās rezultātā neskatoties uz to, ka pati valdība jau ilgstoši atzīst, ka GMI līmenis ir nepietiekams.

Otrkārt, valdība gadiem ilgi GMI līmeni saglabājusi nemainīgi zemu, neraugoties uz ekonomikas izaugsmi un patēriņa cenu pieaugumu.

Treškārt, pat ja pieturamies pie apgalvojuma, ka GMI līmenis ir noteikts tikai, lai nodrošinātu visnabadzīgākajiem iedzīvotājiem uztura vajadzības, pat neveicot detalizētu aprēķinu, ir skaidrs, ka 2,13 eiro dienā no šā gada 1. janvāra vai 1,77 eiro iepriekš nav pietiekama naudas summa, lai cilvēks varētu nodrošināt sev pilnvērtīgu uzturu.

Ceturtkārt, gan pieteikumā, gan turpmāk pierādīšu, ka GMI ietvaros iedzīvotājiem ir jāatrod arī līdzekļi citu pamatvajadzību apmierināšanai, proti, mājoklis,

apģērbs, izglītība un veselības aprūpe, jo pašvaldību sniegtais papildu atbalsts lielākoties ir fragmentārs un nepietiekams.

Attiecībā uz vispārējiem tiesību principiem vēlos uzsvērt, ka tieši GMI apmēra nepietiekamība rada sociālo atstumtību, kas var būt par pamatu GMI pabalsta saņēmēju diskriminācijai sociālā stāvokļa un sociālās izcelsmes dēļ.

Papildus vēlos uzsvērt, ka demokrātiskā tiesiskā valstī likumdevējam, pieņemot tiesību normas, ir jārespektē cilvēka cieņa, sociālo tiesību mērķis ir, cik vien tas ir iespējams, kalpot cilvēka cienīgas eksistences nodrošināšanai. Konkrētās lietas ietvaros uzskatu, ka līdzšinējā valdības attieksme, izrādot dekoratīvas rūpes par nabadzīgākajiem Latvijas iedzīvotājiem, ilgstoši ignorējot viņu tiesības un vajadzības, norāda uz cieņas trūkumu attiecībā pret šiem cilvēkiem.

Turpmāk detalizētāk pievērsīšos aspektiem, kas nebija izvērsti pieteikumā.

Pirmkārt, sociālajai palīdzībai kā vienotam mehānismam, otrkārt, personas ienākumu izvērtēšanai, treškārt, GMI līmeņa paaugstināšanai un ceturtkārt, valsts un pašvaldības atbildība sociālās palīdzības īstenošanā.

Tātad, gan Ministru kabinets, gan vairākas pieaicinātās personas ir norādījušas, ka sociālās palīdzības sistēma ir vērtējama kā viens veselums, proti, bez GMI pabalsta trūcīgajai personai ir tiesības arī uz dzīvokļa pabalstu, pabalstu veselības aprūpei, pabalstu izglītībai, apģērba un apavu iegādei, kā arī pabalstu krīzes situācijā.

Pašvaldības var nodrošināt personām iespējas saņemt arī pašvaldību brīvās iniciatīvas pabalstus, kas nav atkarīgi no personu materiālās situācijas.

Tāpat valsts ir noteikusi dažādus atvieglojumus, kas pieejami trūcīgajām personām, piemēram, bezmaksas juridiskā palīdzība, samazināta maksa par elektroenerģiju, nekustamā īpašuma nodokļa atlaide, atbrīvojums no pacientu iemaksas un tamlīdzīgi.

Nav šaubu, ka GMI pabalsts nav vienīgais pabalsts, kas ir pieejams personai ar ļoti zemiem ienākumiem. Tomēr, neskatoties uz it kā plašo sociālās palīdzības pabalstu un atvieglojumu klāstu, uzskatu, ka valsts sniegtais pabalsts nav pietiekams, lai personas pamattiesības apmierinātu vismaz minimālā apmērā, vienlaikus nodrošinot cilvēka cienīgus dzīves apstākļus.

Sociālās palīdzības saņemšanas kritēriji katrā pašvaldībā ir atšķirīgi, līdz ar to nevar vispārināti sakot, ka izdevumus, kas saistīti ar mājokļu uzturēšanu, pilnībā sedz dzīvokļu pabalsts. Pirmkārt, te jāmin, ka ne visās pašvaldībās dzīvokļu pabalsts tiek piešķirts katru mēnesi. Atsevišķas pašvaldības dzīvokļu pabalstu piešķir tikai reizi

gadā, piemēram, kurināmā iegādei noteiktas summas apmērā. Tāpat būtiski atšķiras piešķirtā dzīvokļa pabalsta apmēri. Piemēram, no 1,44 eiro mēnesī Līgatnē līdz 60,14 eiro Rīgā. Arī kurināmā pabalsta apmēri gadā atkarībā no pašvaldības atšķiras - no 14 eiro gadā, piemēram, Rugāju novadā, līdz 255 eiro Jēkabpilī un Liepājā. Turklāt ir arī pašvaldības, kurās GMI pabalsta saņēmējiem dzīvokļu pabalsts vispār nav izmaksāts.

Statistikas dati liecina, ka 2018. gadā izdevumi ikmēneša mājokļa uzturēšanai vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli bija 65 eiro, uz vienu mājsaimniecību - 150 eiro mēnesī. Šie izdevumi palielinās, ja mājoklis tiek īrēts.

Protams, reģionālās atšķirības ir vērā ņemams apstāklis, tomēr uzskatu, ka arī dzīvokļu pabalsta piešķiršanā jābūt vienotiem kritērijiem. Kamēr tā nav, uzskatu, ka dzīvokļu pabalsts nesedz pilnībā visus izdevumus, kas ir saistīti ar iedzīvotāju mājokļa uzturēšanu vismaz minimālā līmenī.

Jau pieteikumā norādīju, ka slikts veselības stāvoklis tieši korelē ar mazajiem mājsaimniecības izdevumiem. Attiecībā uz veselības aprūpes izmaksām jāatzīmē, ka trūcīgas personas ir atbrīvotas no pacientu līdzmaksājuma, taču tas nenozīmē, ka trūcīgajām personām veselības aprūpes pakalpojumi tiek sniegti pilnībā bez maksas. Tāpat kā pārējiem Latvijas iedzīvotājiem, arī trūcīgām personām ir jāsedz, piemēram, zāļu iegādes izdevumus, izņemot to daļu, ko kompensē valsts. Lai gan trūcīgajām personām ir paredzēts pabalsts veselības aprūpei, jāatzīmē, ka 2018. gadā šādu pabalstu ir saņēmusi tikai 3041 persona, tas ir, 14,6 procenti no visiem GMI pabalsta saņēmējiem.

Vēlos atgādināt, ka 6393 cilvēki no GMI pabalsta saņēmējiem ir personas ar invaliditāti un pensijas vecuma cilvēki, kuriem, salīdzinājumā ar bērniem un personām darba spējīgā vecumā, objektīvi ir nepieciešams plašāks veselības aprūpes pakalpojumu klāsts. Pabalsta veselības aprūpei vidējais apmērs ir 61,35 eiro gadā.

Līdzīgi secinājumi izdarāmi arī attiecībā uz pabalstu izglītībai, apģērbam un apavu iegādei. Šo pabalstu ir saņēmušas vien 1713 personas vai 8,2 procenti no GMI pabalsta saņēmējiem, bet pabalstu ēdināšanai - 1642 personas, 7,9 procenti no GMI pabalsta saņēmējiem.

Vēlos piebilst, ka šo pabalstu mērķauditorija ir bērni. Kopumā GMI pabalstu 2018. gadā saņēma 4316 bērni.

Ministru kabinets citstarpā ir norādījis, ka GMI līmeni var salīdzināt ar vistrūcīgāko mājsaimniecību. Pirmā ienākumu kvintele - 185 eiro uz vienu

mājsaimniecības locekli, tas ir, izdevumi pārtikai, kas 2016. gadā, pirms četriem tātad, bija 60,95 eiro uz vienu mājsaimniecības locekli.

Tādējādi GMI apmērs esot nodrošinājis vajadzību pēc pārtikas aptuveni apmēram 80 procentu apmērā. Savukārt papildus pašvaldības sniegtajam atbalstam trūcīgām personām esot pieejamas par Eiropas Savienības fondu līdzekļiem iegādātās pārtikas pakas.

Neviļus rodas jautājums, vai ir korekti un cilvēka cieņai atbilstoši vērtēt uzturam nepieciešamos izdevumus vadīties no statistikas, kādu līdzekļu apmēru pārtikai varēja atļauties izlietot visnabadzīgākie. Latvijas iedzīvotāji, un uzskatīt šo apmēru par pietiekamu. No vistrūcīgāko iedzīvotāju iesniegumiem, kas saņemti tiesībsarga birojā, uzzinot, ka šie cilvēki ir spiesti dzīvot pusbadā, viņi ekonomē uz pārtikas rēķina, lai varētu samaksāt par zālēm un mājokli. Bieži vien viņi savās vēstulēs šādu dzīvi salīdzina ar vārdu "genocīds".

Eiropas Sociālo tiesību komiteja, komentējot pārskatītās Eiropas sociālās hartas 13. pantu attiecībā uz sociālās palīdzības pietiekamību un ilgumu, ir norādījusi, ka palīdzībai ir jābūt piemērotai, tai jānodrošina pienācīga dzīve un jāsedz individuālās pamatvajadzības.

Lai novērtētu palīdzības līmeni, tiek ņemti vērā pamatpabalsti, papildpabalsti un nabadzības slieksnis valstī, kas ir noteikts 50 procentu apmērā no vidējā ekvivalenta izmantojamā ienākuma un aprēķināts, pamatojoties uz Eiropas nabadzības slieksni.

Ja nav šī rādītāja, tiek ņemts vērā valsts nabadzības slieksnis, tas ir, mājsaimniecības grozā esošās naudas izmaksas, kas satur minimālo pārtikas un nepārtikas priekšmetu daudzumu, kas ir nepieciešams indivīdam pienācīgas dzīves kvalitātes uzturēšanai un labai veselībai.

Palīdzība ir piemērota, ja palīdzības pabalsta ikmēneša apmērs, kas izmaksāts personai, kas dzīvo viena pati, nav acīmredzami zemāks par nabadzības slieksni iepriekš minētajā nozīmē. Sociālā palīdzība ir jāsniedz tik ilgi, cik tas ir nepieciešams, tiesības uz sociālo palīdzību ir atkarīgas tikai no nepieciešamības kritērija un pietiekamai resursu pieejamībai ir jābūt vienīgajam kritērijam, saskaņā ar kuru palīdzību var liegt, apturēt vai samazināt.

Jāatzīmē, ka neviens dokuments neliecina par to, ka valdība būtu vērtējusi to, vai personai sniegtās sociālās palīdzības līmenis ir pietiekams. Vienīgais arguments no valdības puses ir pieņēmums, ka GMI līmenis ir pietiekams, jo personai papildus GMI pabalstam ir tiesības uz vēl citiem pabalstiem, kā arī dažādiem atvieglojumiem.

Kā ir norādījusi Labklājības ministrija, GMI pabalsta saņēmēju vidējais sociālās palīdzības pabalsta apmērs personai mēnesī bija 45,26 eiro, kas ir krietni mazāk kā 50 procenti no ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju. Proti, 2018. gadā 50 procenti no mediānas bija 341 eiro. Mediāna savukārt 682 eiro.

Otrs aspekts, kam es detalizētāk gribu pieskarties, ir trūcīgas personas ģimenes ienākumu izvērtēšana. Valdība ir norādījusi, ka izvērtējot personas ienākumus, netiek ņemti vērā virkne valsts sociālo pabalstu, kas rada tiešu pozitīvu ietekmi uz ikdienas vajadzību nodrošināšanu. Tas dod iespēju īpaša riska situācijā esošām ģimenēm saņemt ienākumus, kas pārsniedz GMI līmeni, proti, 64 eiro. Tādējādi GMI pabalsts tiek izmaksāts arī personām ar lielākiem ienākumiem. Jāatzīmē, ka paredzot šādu regulējumu, likumdevējs atbilstoši sociāli atbildīgas valsts principam, ir izvēlējies sniegt lielāku atbalstu tieši tām personu grupām, kurām, manuprāt, tas ir visvairāk nepieciešams.

Gribu atgādināt, ka valsts sociālie pabalsti tiek piešķirti noteiktam personu lokam - ģimenēm ar bērniem, personām ar invaliditāti - un tiem ir konkrēts mērķis. Nebūtu pieļaujams, ka pabalsts personai ar invaliditāti kopšanai, kura mērķis ir nodrošināt personai ar individualitāti nepieciešamo aprūpi, tiktu izlietots pārējo ģimenes locekļu pamatvajadzību nodrošināšanai, kaut gan realitātē tieši tā tas visbiežāk arī ir.

Plānā minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.-2021. gadam ar 2021. gadu ir paredzēts paaugstināt arī GMI līmeni pirmajai personai mājsaimniecībā, to nosakot 50 procentu apmērā no trūcīgas personas ienākumu līmeņa, proti, 99 eiro. Un pārējām personām mājsaimniecībā piemērojot koeficientu 0,7 no pirmās personas mājsaimniecība, kas ir 69 eiro. Ārpus plānā paredzētā no šā gada 1. janvāra GMI līmenis tiktu paaugstināts no 53 eiro līdz 64 eiro. Kā norāda Ministru kabinets, šis ir viens no lielākajiem GMI pabalsta pieaugumiem vēsturē, proti, 20,8 procenti salīdzinājumā ar 2019. gadu. Protams, procentuālā izteiksmē 20 procentu pieaugumu var vērtēt kā pietiekami lielu, tomēr nevar aizmirst, ka GMI līmenis jau izsenis ir vērtēts kā nepietiekams un no 2013. gada, kad tas bija noteikts 49,80 eiro apmērā, GMI līmenis ir palielināts vienu reizi par 3,20 eiro.

Lai gan Labklājības ministrija sarunās ar Latvijas Pašvaldību savienību sniedz analīzi par GMI apmēra ietekmi uz mērķa grupu par inflācijas līmeni valstī un Centrālās statistikas pārvaldes aprēķināto minimālo ienākumu līmeni, gan arī sniedz analīzi par nepietiekamo GMI pabalstu saņēmēju skaitu, un pirmās kvintiles, tātad

visnabadzīgākie, pārklājumu valstī, taču tā netiek izmantota, pārskatot GMI līmeni. Nosakot GMI līmeni, netiek ņemta vērā nekāda aprēķinu metode. Kā liecina Labklājības ministrijas dati, GMI pabalstu saņēmēju skaits ik gadu samazinās. Pieaugot iedzīvotāju kopējiem ienākumiem, samazinās to personu skaits, kas atbilst GMI pabalsta saņēmēju statusam. Ja GMI līmenis palielinātos atbilstoši mājsaimniecību ienākumus un izdevumus raksturojošajiem rādītājiem, pieļauju, ka trūcīgo personu un GMI saņēmēju skaitam būtu jāpieaug, kas attiecīgi dotu iespēju plašākam iedzīvotāju lokam, kam tas tiešām nepieciešams, saņemt sociālo palīdzību.

Ceturtais un beidzamais aspekts, uz ko es gribu norādīt, ir valsts un pašvaldību atbildība sociālās palīdzības sniegšanā. Likumdevējs ir noteicis, ka GMI pabalstu un dzīvokļu pabalstu izmaksā pašvaldības no pamatbudžeta, savukārt GMI līmeni likumdevējs ir deleģējis noteikt Ministru kabinetam, proti, GMI līmeni nosaka un katru gadu saistībā ar gadskārtējo Valsts budžeta likumprojektu pārskata Ministru kabinets. Ministru kabinets ir norādījis, ka Labklājības ministrija kā vadošā valsts pārvaldes iestāde sociālās aizsardzības jomā ikgadējo sarunu rezultātā ar Latvijas Pašvaldību savienību cita starpā vienojas arī par GMI līmeni, kas tālāk tiek iekļauts Ministru kabineta un Latvijas Pašvaldību savienības vienošanās un domstarpību protokolā. Nav šaubu, valstī ir rīcības brīvība to metožu un mehānisma izvēlē, ar kādiem sociālās tiesības īstenojamas, tomēr likumdevējam nav tiesību rīkoties pārlieku patvaļīgi un nekontrolējami. Arī doktrīna nosaka, ka pienākumu ievērot noteic princips, proti, vērtējot valsts rīcības brīvību, būtu jāpārbauda, vai valdība, nosakot GMI līmeņa apmēru, ir izvērtējusi to, ka šī lieluma mērķis ir cilvēka cienīgas eksistences nodrošinājums. Vai valdība ir izvērtējusi un izvēlējusies pēc būtības piemērotu metodi GMI līmeņa noteikšanā. Vai valdība ir pilnīgi un korekti ieguvusi metodes piemērošanai nepieciešamos faktus. Un vai valdība ir rīkojusies konsekventi un visās aprēķina stadijās ir ievērojusi izvēlēto metodi un tās strukturālos principus. Turklāt valdībai būtu jāsniedz detalizēta informācija un skaidrojums par aprēķiniem. Ja valdība to nespēj pienācīgi izdarīt, tad noteiktais atbalsta apmērs, manuprāt, nav atbilstošs Satversmei.

Kāda ir valdības atbilde? GMI līmenis esot kompromisa rezultātā noteikts lielums, kas nav saistīts ar kādu no mājsaimniecības ienākumus un izdevumus raksturojošiem lielumiem un nebalstās uz metodoloģiski pamatotu aprēķinu.

Godātā tiesa! Pēc šāda valdības apgalvojuma, man ir jautājums, vai un par ko šajā aspektā vēl diskutēt ar valdību? Ja nu tomēr. Lietas materiālos Ministru kabinets

norāda, ka jau ilggadējs Latvijas Pašvaldību savienības arguments GMI līmeņa nepaaugstināšanai ir bijis saistīts ar atsevišķu pašvaldību finansiālu nespēju nodrošināt savu pašvaldību iedzīvotājiem sociālos pakalpojumus un sniegt arī nepieciešamību pēc valsts līdzfinansējuma.

Latvijas Pašvaldību savienības ieskatā GMI pabalsts ir uzskatāms par valsts pabalstu, jo to vienīgo regulējot trīs Ministru kabineta noteikumi. Tātad, pēc būtības vienīgais iemesls, kāpēc līdz šim GMI līmenis nav atbilstoši pārskatīts, ir valsts un pašvaldību nespēja vienoties par GMI līmeņa palielināšanai nepieciešamo finansējumu. Vai tā ir sociāli atbildīgas valsts cienīga sadarbība? Manuprāt, nē. Šo procesu kā minimums var dēvēt par sociāli atbildīgas valsts rīcības imitāciju. Tas izskatās tā: pārrunu puses viena uz otru skatās, runā katra savā valodā, kaut gan saprot, par ko ir runa patiesībā, bet neviens neko nedara, lai kaut ko mainītu atbilstoši pamattiesību standartiem. Valdība var izvēlēties metodes, kā paaugstināt GMI līmeni, taču ne uz pamattiesību rēķina. Manuprāt, valdībai, redzot, ka gadiem ilgi šādai sadarbībai nav rezultāta, bija pienākums proaktīvi rīkoties, piešķirt līdzfinansējumu, mainīt sadarbības pieeju, mainīt GMI līmeņa noteiktos principus. Un tieši šādu rīcību prasa sociāli atbildīgas valsts princips, nevis formālu atrunāšanos.

Tādējādi uzskatu, ka līdzšinējā valdības rīcība GMI līmeņa noteikšanā neatbilst Satversmē garantētajām pamattiesībām.

Vienlaikus vēlos uzsvērt, ka valdība, lemjot par minimālo atbalstu, joprojām īsteno to pašu neskaidro taktiku, lēmumus pieņemot nevis balstoties ekonomiskos aprēķinos, bet politiskās vienošanās rezultātā. Tā, piemēram, šobrīd ārkārtējās situācijas laikā, valdība ir noteikusi, ka minimālais dīkstāves palīdzības pabalsta lielums un bezdarbnieka palīdzības pabalsts tiek noteikts 180 eiro, sākotnēji plānoto 130 eiro vietā. Un atkal mēs sastopamies ar jaunu minimumu. Kā tas ir noteikts? Kam tas ir jānodrošina? Ko tam ir jānodrošina? Uzskatu, ka šāda pieeja nedrīkst tikt izmantota, ja iet runa par iedzīvotāju pamatvajadzību un izdzīvošanas minimumu.

Apliecinājums līdzšinējai valdības rīcībai un nespējai īstenot politikas plānošanas dokumentos noteikto ietverts arī nupat klajā nākušajā Valsts kontroles revīzijas ziņojumā "Vai valstī īstenotās sociālās iekļaušanas politika sasniedz tai izvirzītos mērķus nabadzības mazināšanas jomā?", kurā Valsts kontrole cita starpā nonāk pie secinājuma, ka pašlaik sociālās iekļaušanas politika nabadzības mazināšanai netiek īstenota efektīgi un produktīvi, un iesaistītajām institūcijām savstarpēji sadarbojoties, jo izveidotais sadarbības mehānisms vienotas un koordinētas politikas

īstenošanai pašlaik nav pietiekams un neveicina nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju skaita samazināšanos.

Ņemot vērā gan rakstveidā, gan mutvārdos izteikto viedokli, lūdzu tiesu atzīt Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumu Nr. 913 "Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni" 2. punktu, kas noteic, ka garantētais minimālais ienākumu līmenis personai ir 64 eiro mēnesī, par neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam.

Paldies.

I. Ziemele.

Jā, paldies tiesībsargam.

Tādā gadījumā es dodu vārdu jautājumiem tiesnešiem.

Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Labrīt! Paldies par sniegto viedokli. Man būs daži jautājumi.

Sākumā tādi precizējoši jautājumi, lai mēs noskaidrotu lietas izskatīšanas robežas.

Tātad ir apstrīdēti Ministru kabineta noteikumi tajā redakcijā, kas paredzēja, ka garantētais minimālais ienākumu līmenis ir 53 eiro. Nupatās Jūs minējāt, ka lūdzat Satversmes tiesu atzīt pat neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam garantēto ienākumu minimālo līmeni 64 eiro. Precizēsim, kas ir tā apstrīdētā norma, kas Satversmes tiesas procesā būtu jāizskata? Tā, kas ir sākotnējā pieteikumā minēta vai nupat, ko Jūs minējāt tiesas sēdē, lai arī pretējā puse saprot, kas ir tas, ko Satversmes tiesa vērtēs.

J. Jansons.

Jā, kā mēs arī savā papildus viedoklī sniedzām mūsu 2020. gada 13. februāra vēstulē, tātad apkopojot šajā te papildus viedoklī, mēs uzskatām, ka Ministru kabinets nosakot GMI līmeni 64 eiro apmērā, nav novērsis apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. un 109. pantam. Tātad apstrīdētā norma, kā Jūs minējāt, bija 53 eiro mēnesī, bet valdība pieņemot attiecīgo lēmumu un grozot Ministru kabineta noteikumus, to paaugstināja uz 64. Tātad strīds ir par to, vai valdība, pieņemot šo te lēmumu un nosakot attiecīgi garantētā minimālā ienākumā līmeni, ir ņēmusi vērā visus

- gan pieteikumā, gan papildus viedoklī, gan arī mutvārdu manā ziņojumā -argumentus par pamattiesībām.

A. Laviņš.

Tātad visi Jūsu argumenti, kas ir minēti pieteikumā un attiecas uz summu 53, arī ir attiecināmi uz summu 64. Un tostarp, Jūs uzturat spēkā argumentu, ka šī summa, 64, ir noteikta bez jebkādas saprātīgas metodoloģijas. Pareizi es saprotu?

J. Jansons.

Tieši tā.

A. Laviņš.

Labi. Tik tālu ir noskaidrots.

Vēl viens precizējošs jautājums, kas attiecas uz lietas izskatīšanas robežām.

Lasot Jūsu sākotnējo pieteikumu, tā es to šobrīd teikšu, es redzu, ka tas ir skaisti strukturēts un 5. punktā ir liela uzmanība veltīta tam, ka valdība, izdodot šāda rakstura tiesību aktu, nav ievērojusi tiesiskās vienlīdzības principu. Un argumentējat par to, kuri ir šie aizliegtie kritēriji, pēc kuriem nedrīkst noteikt, diskriminēt noteiktas personas grupas…Bet tad, kad mēs nonākam pie prasījumu daļas, mēs varam redzēt, ka Jūs lūdzat šo apstrīdēto normu atzīt par neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam. Tas 91. panta stāsts Jūsu pieteikumā ir tāds obitērs, kā saka, mēs redzam arī… ir 91. pants Satversmē, un varbūt Satversmes tiesa pati pēc savas iniciatīvas vērtēs to… vai arī vienkārši aizmirsāt prasījuma daļā norādīt atbilstību arī 91. pantam?

J. Jansons.

Godātā tiesa, jā… savā mutvārdu ziņojumā es esmu pieminējis arī cita starpā, ka mēs saskatām, ka faktiski notiek arī šis te tiesiskās nevienlīdzības vai diskriminācijas elements sociālās izcelsmes dēļ. Tātad cilvēka trūcīguma, cilvēka nabadzības dēļ. Tādējādi tas būtu skatāms kopsakarā un tas jau būtu tiesas rīcībā vērtēt arī šo te aspektu.

A. Laviņš.

Tātad pieteikumā Jūs to neesat lūguši, bet šobrīd tiesas sēdē, ņemot vērā, ka pieteikuma 5. punkts tieši šim ir veltīts, Jūs lūdzat, lai Satversmes tiesa izvērtē

apstrīdēto tiesību akta attiecīgo punktu arī Satversmes 91. pantam un tieši diskriminācijas aizliegumam.

J. Jansons.

Tai skaitā.

A. Laviņš.

Tajā skaitā… Labi.

Turpināsim par… man būs vēl arī jautājums par lietas izskatīšanas robežām, bet pirms šī mazlietiņ atšķirīgā aspekta par lietas izskatīšanas robežām nonāksim, es gribētu būtības… lietas būtības jautājumus uzsākt ar Jūsu redzējumu par sociāli atbildīgas valsts principa tvērumu un 109. panta tvērumu. Diezgan bieži Jūsu runā varējām dzirdēt tādus vārdu salikumus, ka "valdība ir noteikusi neadekvātu, nepietiekamu garantētā minimālā ienākuma līmeni".

Man un droši vien tiesas sastāvam, un arī lietas dalībniekiem un pieaicinātām personām visupirms būtu precīzi jāsaprot, kāds tad ir sociāli atbildīgas valsts principa, uz kuru Jūs atsaucaties, ka šis nav ievērots, tvērums, tā konkretizācija attiecībā uz sociālās palīdzības jomu ar domu, lai skaidri saprastu tiesībsarga pozīciju, ko tad šis tiesību princips noteic, kam ir jābūt paredzētam – mājokļa, izdevumu atlīdzināšanas summai, ēdiena vajadzībām, vai kādām citām pozīcijām vēl, lai mēs varētu izdarīt secinājumu, ka šāds atbalsts ir saskanīgs ar sociāli atbildīgas valsts principa tvērumu, jo tas ņem vērā cilvēka cieņu tādā izpratnē, ka kādas noteiktas pozīcijas, ko es labprāt gribētu dzirdēt no jums, ka tās, lūk, īsteno to, ka spējam nodrošināt mūsu valstī cilvēka pamatvajadzības un spējam nodrošināt cilvēka cienīgu dzīves līmeni.

Tāpēc jautājums tiesībsargam - diezgan detalizēti es labprāt gribētu dzirdēt tieši kontekstā par sociālās palīdzības jomu. Lūk, tā!

J. Jansons.

Paldies.

Tātad, kā jau es… un arī mutvārdu manā ziņojumā, tad tur ir vairāki aspekti, ja mēs runājam par valdību. Proti, tātad, pirmām kārtām, aprēķinot garantēto minimālo ienākumu līmeni, tātad, nav izmantota nekāda metodoloģija, kas balstītos uz sociālā realitātē esošo situāciju. tātad, kas būtu jāgarantē, kam būtu jānodrošina šis te garantētais minimālais ienākumu līmenis… Kā es jau minēju, tātad, tas ir, tātad,

vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem, kas ir varbūt pat vispār bez ienākumiem. Tātad metodoloģijas nav. Tas ir viens.

Un otrs. Manuprāt, ir būtiski, ka valdība, kā tas tika arī minēts, faktiski vienojās ar Pašvaldību savienību par kaut kādu konkrētu summu, kā mēs to redzam, kā tas bija izdarīts pagājušā gada nogalē, paaugstināt līdz 64 eiro. Un atkal, ja mēs raugāmies, vai ir kāds ekonomiskais pamatojums, vai kāda cita jēdzīga vērā ņemama metodoloģija, lai noteiktu šo te minimālo ienākumu līmeni, tad viņas nav.

Savukārt mūsu pieteikumā Satversmes tiesai mēs esam pētījumos un pierādījumos balstījuši tātad mūsu šo te pozīciju.

Un te es citēšu, tas ir pieteikuma 9. lapā, kur mēs attiecībā uz Latvijas iedzīvotāju vajadzībām konstatējām sekojošo, tātad, tā ir trešā rindkopa no augšas: "Eiropas Komisijas finansētā projektā Eiropas budžeta parauga tīkls tika pētīts pārtikas patēriņa grozs Latvijas galvaspilsētā 2015. gadā. Pētījumā konstatēts, ka mēneša budžets, kas vajadzīgs veselīgam uzturam Latvijā, ir 153 eiro vienai personai un 574 eiro ģimenei, kurā ir divi pieaugušie un divi bērni. Jāņem vērā arī budžets, kas nepieciešams citām pārtikas funkcijām - ēšanai ārpus mājas, svētki un tā tālāk. Tad kopējais ikmēneša pārtikas budžets pārsniegs vai sasniegs 192 eiro vienai personai."

Savukārt saskaņā ar Labklājības ministrijas datiem 2018. gadā, ja mēs runājam par dzīvokļu pabalstu vienai ģimenei un mājsaimniecībai, tika izmaksāts 277 eiro, savukārt vienai personai 179 eiro."

A Laviņš.

Drīkst… es Jūs pārtraukšu. Es jūtu, ka es neesmu saprasts ar savu jautājumu.

J. Jansons.

Jūs esat ļoti labi saprasts. Es tūliņās atgriezīšos pie tā, kā mēs raugāmies uz sociāli atbildīgas valsts principu. Tas tūliņ būs.

Un saskaņā ar statistikas datiem 2018. gadā mājokļa izdevumi vidēji bija 150 eiro mēnesī uz vienu mājsaimniecību. Savukārt, ja mēs raugāmies uz to, kā mēs saskatām sociāli atbildīgas valsts principu, te mums nāk talkā, kā jau es minēju, Eiropas Sociālo tiesību komiteja, komentējot pārskatītās Eiropas sociālās hartas 13. pantu attiecībā uz sociālās palīdzības pietiekamību un ilgumu. Un ir norādījusi, ka palīdzībai ir jābūt piemērotai, tai jānodrošina pienācīga dzīve, jāsedz individuālās pamatvajadzības. Lai novērtētu palīdzības līmeni, tiek ņemti vērā pamatpabalsti,

papildpabalsti un nabadzības slieksnis valstī, kas ir noteikts 50 procentu apmērā no vidējā ekvivalenta izmantojamā ienākuma un aprēķināts pamatojoties uz Eirostata nabadzības slieksni. Tātad faktiski, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu eksistenci, manuprāt, šis skaidrojums vai šī tēze ļoti precīzi izskaidro un raksturo, kā vajadzētu nodrošināt sociāli atbildīgas valsts principu realitātē.

A. Laviņš.

Labi. Tad es mēģināšu mazlietiņ savādāk formulēt.

Atbildot uz jautājumu, Jūs minējāt, ka nesaskatāt metodoloģiju, pēc kuras ir noteikta šī summa. Labi, iziesim no šādas pozīcijas. Nu, ja metodoloģija nebūtu noteikusi un Ministru kabinets dāsni būtu paredzējis 500 eiro kā garantētā minimālā ienākuma līmeni… Nu, tiesībsargs taču diezin vai nāktu uz Satversmes tiesu sakot, ka netiek nodrošināti trūcīgākajiem iedzīvotājiem cilvēka cienīgi dzīves apstākļi. Vai pareizi es?… šis būtu tāda liela spekulācija… liela pie tam vēl… Bet mums jātiek skaidrībā par tvērumu vispirms. Tāpēc es gribu tikt klāt pie šī jautājuma.

J. Jansons.

Nē, nu vispirmām kārtām es tiešām vērtētu, vai valdība tiešām, pieņemot attiecīgu lēmumu un nosakot 500 eiro, nav ņēmusi vērā nekādu metodoloģiju. Drīzāk tad es teiktu tā, ka, iespējams, valdība, nosakot 500 eiro, būtu ņēmusi vērā visas manas tās rekomendācijas, ko mēs esam snieguši jau vairāku gadu garumā. Tātad rekomendācijas, kas ir attiecīgajos pētījumos, pierādījumos un pamatojumos balstītas. Turklāt, ja mēs runājam, teiksim, par 500 eiro, tātad tas ir labs jautājums… Un vai tas nodrošinātu cilvēka cienīgu eksistenci? Visticamāk, ka jā. Turklāt man jāpiemin arī tātad šajā sakarā, kā mēs esam norādījuši valdībai, ka arī minimālā valstī noteiktā alga faktiski ir jāpārskata, jo tātad arī tur ir jautājums par metodoloģiju. Tas būtu viens.

Un otrs. Ja mēs raugāmies... tātad minimālā valstī noteiktā alga pēc nodokļu nomaksas faktiski nodrošina cilvēka ienākumu trūcīguma slieksnī, kā tas būtu saskaņā ar Eirostata aprēķiniem.

Svarīgākais ir tas, ka tiešām valdībai un parlamentam ir jāievēro sociāli atbildīgas valsts princips. Pieņemot attiecīgus lēmumus par nabadzības līmeni un vistrūcīgāko cilvēku eksistenciālajiem jautājumiem, tātad patiešām būtu jābūt un būtu jābūt balstītam pētījumos un pierādījumos, nevis vienkārši pēc atlikuma principa

politiski vienojoties, nosakām kaut kādu izdomātu skaitli. Jo… nu, citādāk nevarēja vienoties.

A. Laviņš.

Ja valsts sevi definē kā sociāli atbildīgu valsti, kas, Jūsuprāt, valstij trūcīgākajiem tās iedzīvotājiem ir jānodrošina? Kas ir tās pamatvajadzības?

J. Jansons.

Nu, tās ir piecas: mājoklis, pamatizglītība, veselības aprūpe, uzturs un apģērbs.

A. Laviņš.

Labi. Nu, ļoti konkrēta atbilde.

Jūs par apģērbu… nē bet… piedošanu, par ēdienu minējāt, ka pārtikas grozs vienam cilvēkam ir apmēram 153 eiro un ja vēl ņem vērā, ka cilvēks varētu pusdienot ārpus mājas, tad tā summa pieaug līdz 190 eiro mēnesī. Un tas ir minimālais pārtikas groza apmērs.

Attiecībā uz nākamo pozīciju — par dzīvokļa pabalstu vai, respektīvi, izdevumi, kas tiek veltīti tam, lai samaksātu par mājokli, tā summa, kas minimālā ir nepieciešama, ko Jūs norādāt pieteikumā un arī uzturat šodien tiesas sēdē, ir turpat pie 150 eiro. Nu jau veidojas summa 300 eiro. No divām pozīcijām, ko Jūs minējāt.

Jūs minējāt piecas. Vēl ir veselības aprūpe. No pieteikuma es neredzu, ka Jūs būtu atraduši kādu piesaistes punktu, lai pateiktu, cik tad ir tādi saprātīgi minimālie izdevumi šajā pozīcijā. Tāpat attiecībā uz apģērbu. No pieteikuma arī es neredzu, ka Jūs būtu norādījuši, kas ir tas minimālais apjoms, kas būtu jānodrošina, lai sasniegtu cilvēka cienīgas dzīves standartu. Un attiecībā uz izglītību tāpat iztrūkst datu.

Ņemot vērā, ka par divām pozīcijām Jūs esat norādījuši šo informāciju, par trijām — nē, kā Jūs izdarāt secinājumu, ka tas, kas šobrīd ir, ir neadekvāts?

J. Jansons.

Nu, kā jau Jūs minējāt… Tātad, ja ēdiens ir 150 un mājoklis ir 150, tas jau ir 300 eiro. Nu un 64 eiro… tie ir apmēram 2 eiro dienā pārtikai. Nu nekādi tas negarantē un nenosedz. Un, kā es arī minēju savā runā, tātad… ko mēs redzam, kāda ir palīdzība no pašvaldībām, turklāt viņa nav vienota un tāda visaptveroša, viņa ir tāda ļoti… Katrā pašvaldībā var pat būt atšķirīga pieeja par mājokļa pabalstu. Kur mums pat ir vienā no

mūsu pārbaudes lietām bijis pat tā, ka bērnam, kas ir sasniedzis pilngadību, kas ir dzīvojis institūcijā, viņam nodrošināja mājokļa pabalstu 100 eiro gadā apmērā. Pieteikumā tas ir diezgan konkrēti uzsvērts… tātad par mājokļa pabalstiem… Ir pašvaldības, kas cenšas nodrošināt daudzmaz pienācīgā līmenī, bet ir pašvaldības, kas nodrošina, piemēram, 100 eiro gadā. Tātad tas vien jau liecina, ka nav konsekvences un nav ievēroti šie te principi par sociāli atbildīgu valsti.

Un tad ir jāsaka tā, ka, ja valdība to redz un viņa zina un par to nav šaubu, jo to viņa norāda arī savos dokumentos, savos apsvērumos, tad faktiski ir jārīkojas vai nu parlamentam, bet parlamenta pozīcija arī mums ir ļoti labi zināma... Ja valdība un parlaments uzskata, ka viss notiek tiesiski, viss notiek atbilstoši sociāli atbildīgas valsts principam, viss notiek arī atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 109. pantam, man kā tiesībsargam ir vienīgā iespēja lūgt tiesu, tātad, ar saviem argumentiem un apsvērumiem vērtēt caur tiesas kontroli, vai tiešām tiek nodrošināts tā, kā valdība un parlaments uzskata.

A. Laviņš.

Jā. Paldies. Matemātiski, mēs, protams, aprēķināt to varam, 300 noteikti ir vairāk nekā 64, bet jautājums nebija par to.

Jūs pārmetāt valdībai metodoloģijas trūkumu. Es tieši par metodoloģiju gribēju jums vaicāt. Par divām pozīcijām es no pieteikuma redzu un kolēģi var gūt informāciju, cik tad pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka minimāli valdībai būtu jāsniedz atbalsts, lai šajās pozīcijās cilvēka cienīgs dzīves līmenis tiktu nodrošināts. Bet par pārējām trim pozīcijām, ko Jūs uzskatāt, ka atbilstošas sociāli atbildīgas valsts principam, valstij ir jānodrošina, tad man šādas informācijas no pieteikuma nav. Un tad es varētu saprast, ja par katru no šīm piecām pozīcijām pats tiesībsargs būtu ticis skaidrībā, cik tad ir šie minimālie... minimālais atbalsta pasākumu kopums, es varētu saprast. Ir kāda metodoloģija, uz kuras pamata ir izdarīts secinājums? Jautājums bija šāds. Precizēsiet, lūdzu?

J. Jansons.

Godātā tiesa! Metodoloģijas nav, bet, ja es drīkstu… tātad, dot vārdu savai kolēģei, kas arī ir pārstāve procesā - Inetai Rezevskai.

I. Rezevska.

Jā, godātā tiesa, ja atļauts papildināt.

Es gribu vērst uzmanību, ka tiesībsarga pretenzija vai pārmetums valdībai galvenokārt ir tas, ka šie te pamatvajadzību pabalsti, kas ir paredzēti pamatvajadzību apmierināšanai, pirmkārt, jau nosakot tos nepietiekamā apmērā, mūsu ieskatā attiecībā uz dzīvokļu pabalstu un uz GMI, mēs redzam, ka, piemēram, pabalsts veselībai, apģērbam, izglītības līdzekļu iegādei, vispār nav nekādā veidā no valdības noregulēts, atstājot to pilnīgi pašvaldību rīcības brīvības ietvaros. Tādēļ mēs redzam arī, ka ir atsevišķas pašvaldības, kur šīm te vajadzībām pabalsts vispār ir nulle. Tas ir tas galvenais uzsvars, kas tiesībsargu neapmierina tīri sistēmiski. Tāpat ir noteikta neadekvāta cena attiecībā uz dzīvokļiem, uz mājokļiem, arī tur ir nekonsekvence ļoti liela atšķirība starp reģioniem.

Un attiecībā uz pārējām trim pamatvajadzībām, mēs neredzam vispār, ka tur būtu kādas normas, vai tur būtu valdība mērķtiecīgi piegājusi sistēmiski atrodot vidējos rādītājus, kādā apmērā… tad kāds ir tas minimums, kas būtu jāatvēl šīm te pārējām vajadzībām. Cilvēka pamatvajadzības ir piecas, to pats likumdevējs likumā ir skaidri uzsvēris, ko tiesībsargs minēja: uzturs, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe un izglītība.

Mēs pilnībā tam pievienojamies un saprotam, ka tas atbilst arī starptautiskajam standartam. Mūsu lielākais pārmetums ir par to, ka vispār nav šādas te sistēmiskas attieksmes pret šīm te piecām pamatvajadzībām. Pēc būtības, protams, uzturu mēs varam svērt kā mazliet varbūt svarīgāku, bet pamatvajadzības ir pamatvajadzības un mēs neuzskatām, ka tāda no tām varētu tikt atstāta pilnīgi bez ievērības. Un mēs uzskatām, ka attiecībā uz jebkuru no šo te pamatvajadzību veida būtu jābūt metodikai — vai tā tiek izvēlēta konkrēta groza veidā, kā to minēja Eiropas riska eksperti, vai tas ir kā procentuālā attiecībā pret vidējo ienākumu mediānu. Mūs droši vien apmierinātu gan viens, gan otrs risinājums. Tas, kas mūs neapmierina — ka risinājuma vispār mūsu ieskatā nav īsti nekāda, jo tā ir politiskā vienošanās, kas nosaka šos lielumus.

A. Laviņš.

Jā. Teikšu paldies par atbildi. No tās es saprotu, ka, ja reiz pati valdība nav metodoloģiju izstrādājusi, tad kāpēc varētu mēs prasīt no tiesībsarga, ja?

Un ja par divām pozīcijām ir skaidrība, tad trīs paliek zem jautājuma zīmes un mēs šo lietu skatām ar tādu nelielu spekulācijas plīvuru, cik tad varētu būt par šīm trim atlikušajām pozīcijām, ja mēs runājam par sociāli atbildīgas valsts pienākumiem pret pašiem trūcīgākajiem.

Labi. Nākamais jautājums būs šāds. Man tomēr skaidrība patīk. Un pie noteiktiem skaitļiem no Jūsu pieteikuma var tikt, ja pēta Jūsu pieteikuma 11. lapaspusi, kurā Jūs atsaucaties uz nabadzības sliekšņiem, kas ir Pasaules Bankas pētījumā ir norādīts — tātad absolūtais nabadzības līmenis. Tie ir ienākumi, ja tie ir 1,90 ASV dolāri dienā. Un Jūs velkat paralēles un norādāt, ka 53 eiro - tas bija uz to brīdi, kad Jūs iesniedzāt pieteikumu, veidojas aina Latvijā, ka ir 1,77 eiro dienā mūsu trūcīgākajiem, ko valsts nodrošina. Protams, aina nav diez ko optimistiska un Jūs norādāt, kā vajadzētu būt, atsaucaties uz to, ka Latvija ir pietiekami ekonomiski veiksmīga valsts, un norādāt, ka atbilstoši Pasaules Bankas sniegtajiem izvērtējuma metodoloģijas elementiem nonākat pie rezultāta, ka Latvijā trūcīgākajiem tās iedzīvotājiem valstij būtu jānodrošina garantētais minimums 594 eiro mēnesī. Diezgan skaidri redzam, ka tas pārsniedz minimālo darba algu, kas ir 430 eiro mēnesī.

Jautājums saistīts arī ar Rutas Zilveres, pieaicinātās personas, viedoklī pausto tēzi, ka… es citēšu… "jāatzīmē, ka ilgstoša atrašanās ārpus darba tirgus un strādāšana tikai dažas stundas nedēļā, var pakļaut cilvēku tikpat lielam sociālās atstumtības, atsvešinātības, izolācijas riskam, kā dziļš materiālais trūkums."

Un nonāku pie jautājuma. Ja tiesībsargs uzskata, ka minimālais ienākums, kas būtu jānodrošina, ir 594, kas ievērojami, es negribu pateikt, cik reizes pārsniedz minimālo atalgojumu, vai tas nerezultēsies tajā, ka cilvēkiem zudīs… cilvēkiem, es domāju to sabiedrības grupu, kas ir nodarbināta un kas saņem minimālo darba algu par savu darbu, vai šiem cilvēkiem un kas ir ievērojama daļa, diemžēl, nezudīs motivācija iesaistīties darbā un gūt pastāvīgus ienākumus? Tā vietā taču varētu 590 eiro saņemt no valsts un nedarīt neko? Kāds ir Jūsu viedoklis šajā jautājumā? Vai šādus apgalvojumus ietverot ir vērtēts arī šāds aspekts?

J. Jansons.

Jā, godātā tiesa. Un, ja drīkst, tad es atbildēšu divos aspektos.

Tātad, pirmām kārtām, tas, ko mēs esam norādījuši šajā te pieteikuma 11. lapā, tur ir runa par Pasaules Bankas aprēķiniem un metodoloģiju. Turklāt, pati Latvija, Latvijas valdība ir atzinusi, ka Latvija ir valsts ar augstiem ienākumiem. Tātad, tas nav mans izgudrojums, es precīzi atsaucos un citēju visu šo informāciju. Un tas nozīmē to, ja Latvija ir valsts ar augstiem ienākumiem, tad, atbilstoši Pasaules Bankas metodoloģijai un aprēķiniem, būtu jānodrošina šie te 594 eiro mēnesī. Un tas, ko es ar

to esmu vēlējies. Tātad, pirmām kārtām parādīt, ka pasaulē eksistē metodoloģijas, lai varētu aprēķināt trūcīgumu vai nabadzības slieksni.

Otrām kārtām, ko es gribu uzsvērt, ka arī valstī noteiktā minimālā alga, viņa nav adekvāta, viņa neatbilst valstij ar augstiem ienākumiem, jo nu, manuprāt, ka būs daudzi viedokļi, kas noteikti atbalstīs to manu pozīciju, ka minimālā alga, ko saņem normālu, pilnu darba laiku nodarbinātais, pēc nodokļiem, ko tas darba ņēmējs saņem, ir uz trūcīguma sliekšņa, kā tas ir atbilstoši Eirostata aprēķiniem.

Tātad te jau ir runa par to, ka arī šie te minimālie ienākumu līmeņi, tajā skaitā minimālā alga, ir neadekvāta. Un ja ir apmēram 25 vai 30 procenti Latvijas darba ņēmēju, kas saņem minimālo algu, tātad man nav skaidrs, kā valsti var saukt par valsti ar augstiem ienākumiem, bet tātad man nav skaidrs arī, kāpēc nosakot minimālo algu, arī šeit mēs neredzam metodoloģiju, kas būtu balstīta attīstītās pasaules valstīs, nosakot gan minimālos darba ienākumus vai algu līmeņus, gan nosakot trūcīguma slieksni vai nabadzības slieksni.

Savukārt, nu, mans pieteikums galvenokārt ir balstīts arī uz pētījumiem, uz pierādījumos balstītiem argumentiem, un tas, ko es vēlreiz gribu uzsvērt, ir to, ka valdībai nav nekādas metodoloģijas, kas būtu balstīta uz pētījumiem vai zinātnieku atzinumiem un atziņām, lai noteiktu minimālos ienākumus.

Tāpatās mēs varēsim runāt arī par sociālā nodrošinājuma pabalstu un mēs varēsim runāt par minimālo invaliditātes pensiju un par vecuma minimālajām pensijām.

Mana galvenā doma bija tāda, ka es balstos savā pieteikumā uz to, ka ir dažādas pasaulē atzītas institūcijas, izmanto metodoloģiju, lai veiktu kādus aprēķinus, nosakot valstis, vai viņa ir ar zemiem ienākumiem vai augstiem ienākumiem, un kā piemērs te arī ir minēts. Jā, ko Jūs arī uzsvērāt… 1,77 eiro dienā… tas ir pielīdzināms Pasaules Bankas atzītajam absolūtās nabadzības līmenim. Tad man nav skaidrs, kā mēs varam saukties par valsti ar augstiem ienākumiem, ja principā liela daļa, vairāki desmiti tūkstoši cilvēku dzīvo uz absolūtās pasaules nabadzības līmeņa.

A. Laviņš.

Jā… Nākamais jautājums. Jūs apstrīdat Ministru kabineta noteikumu vienu punktu, kas noteic šo garantēto minimālo ienākumu līmeni. Tomēr mēs redzam no valdības un praktiski no visām pieaicinātajām personām, ka šis skaitlis tiktu vērtēts atrauti no valsts sociālajiem pabalstiem, kā arī no citiem pašvaldības sociālajiem pabalstiem. Valsts sociālie pabalsti ir apmēram 11 noteikti, plus trīs vienreizēji

maksājumi. Sociālie pabalsti ir noteikti trīs un turklāt šis regulējums Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā ir tāds, ka pašvaldībai ir dotas iespējas pēc saviem ieskatiem noteikt vēl dažādus sociālās palīdzības pabalstus, ko attiecīgās pašvaldības var vērtēt. Lūk, veidojas viena liela joma, ja tā var teikt, ar kuras palīdzību gan likumdevējs, gan valdība, gan pašvaldības sniedz nu, šobrīd atstāsim katrs savā ziņā to vērtējumu, cik lielu atbalstu, lai nodrošinātu pamatvajadzības.

Vai, apstrīdot vienu Ministru kabineta noteikumu normu un neapstrīdot šo pārējo pabalstu esību, Satversmes tiesa var Jūsuprāt, pilnvērtīgi izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. un 109. pantam?

J. Jansons.

Jā, godātā tiesa. Ja drīkst, es atbildēšu divos blokos, divos aspektos.

Un vēl pirms tam viena piebilde, ka mēs esam Satversmes tiesā vērsušies ar pieciem pieteikumiem, piecām konstitucionālām sūdzībām, kā es jau minēju, un mēs uzskatām, ka šie te minimālie lielumi, kas ir valdības un parlamenta atbildības jomā, viņi neatbilst.

Es nocitēšu to vienu tēzi, kas ir ierakstīta tiesībsarga pieteikumā. Es lūgšu atļaut arī kolēģei Inetai Rezevskai komentēt.

Tātad 12. lapā. Te mēs atsaucamies arī uz starptautiskajām institūcijām, proti, viņas ir norādījušas uz sociālās palīdzības pabalstu nepietiekamību, proti, Eiropas Sociālo tiesību komiteja 2017. gada nogalē, skatot Latvijas Republikas valdības ziņojumu par pārskatītās Eiropas sociālās hartas 3., 11., 12., 13., 14. un 30. panta īstenošanu secināja, ka situācija Latvijā neatbilst hartas 30. pantam, jo nav pienācīgas, vispārējas un saskaņotas pieejas cīņai ar nabadzību un sociālo atstumtību. Savukārt, arī Eiropas komisija jau 2019. gadā, tātad tas ir divus gadus pēc Eiropas Sociālo tiesību komitejas ziņojuma, min savā ziņojumā par Latviju, ka sociālās palīdzības pabalsti joprojām ir zemi un to ietekme uz lielās nabadzības un nevienlīdzības mazināšanu ir minimāla.

Tad es lūgtu ļaut kolēģei Inetai Rezevskai paturpināt.

I. Rezevska.

Jā, godātā tiesa! Atbildē uz to, cik ļoti tiesībsargs ir ņēmis vērā citus valsts sociālos pabalstus, kas varbūt netiek svērti tajā mirklī, kad tiek vērtēts garantētais minimālais ienākums, es gribu vērst uzmanību, ka citi valsts sociālie atbalsti pēc būtības

ir paredzēti tādiem īpašiem noteiktiem mērķiem un nav paredzēti pamatvajadzību nodrošināšanai. Tieši tāpēc šajā aspektā, jā, mēs apzināmies, ka tas ir papildus ienākums, bet mūsu ieskatā tam ir cits mērķis, nevis pamatvajadzību nodrošināšana.

Ļoti labi zinām, kaut gan GMI pabalsts… sākotnēji mēs ļoti meklējām, kam gan tur ir jābūt nodrošinātam, vai tas ir tikai uzturam, vai tur ir vēl kaut kam jāielasās, mēs viennozīmīgi saprotam, ka tas ir jāskata kopā arī ar pašvaldību noteikumiem un atbalstiem, tad mēs sapratām, ka mūsu pieteikums varētu izskatīties, ka mēs apstrīdam 119. pašvaldību saistošos noteikumus un pie labākās gribas mēs sapratām, ka šādu prāvu būtu gandrīz neiespējami uzkonstruēt. Tieši tāpēc mēs izvēlējāmies garantēto minimālo ienākumu līmeņa noteikumus, vadoties no tā, ka arī pati Labklājības ministrija ir norādījusi, ka tas ir ……. izejot no šī pabalsta mēs skatījāmies tā lielumu, bet viennozīmīgi mēs saprotam, ka tas ir jāvērtē kopā ar visu sociālā atbalsta sistēmu, pašvaldību noteikumiem tieši tāpēc, ka, skatoties realitātē mēs redzam, ka arī no pašvaldību puses šis atbalsts nenodrošina cilvēka pamatvajadzības. Tieši tāpēc mēs izvēlējāmies šādu konstrukciju, ejot tieši attiecībā uz šo valsts noteikto lielumu, ļoti bieži mēs dzirdam arī dažādus argumentus par to, ka valsts no savas puses nav izpildījusi pozitīvo pienākumu, sniegt atbalstu vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem, tādēļ arī pašvaldības nepiekrīt pabalsta palielināšanai no savas puses.

A. Laviņš.

Jā. Paldies, atbilde ir skaidra, kāpēc Jūs izvēlējāties šādu taktiku — viena akta vienu punktu apstrīdēt un vēl piecas atsevišķas lietas.

Labi. Vēl noslēgumā daži jautājumi vismaz no manas puses.

Ja lūkojam citu pieaicināto personu viedokļus, mēs varam redzēt, ka, piemēram, Ruta Zilvere savā viedoklī noteic, ka ir ļoti sarežģīti sociālās palīdzības pasākumu vērtēt tā atbilstību Satversmei, jo šie sociālās palīdzības pasākumi ir ar individuālu raksturu. Katra situācija ir atšķirīga, un balstīties uz tādiem vispārīgiem statistikas skaitļiem praktiski ir neiespējami, izvērtējot normas atbilstību Satversmei. Turklāt Zilveres kundze norāda, ka atbilstība, ja arī tā tiek vērtēta, tā būtu jāvērtē atbilstoši ierobežojuma testam. Kāds būtu Jūsu komentārs par šo sociālās palīdzības individuālo raksturu un līdz ar to iespēju pilnvērtīgi izvērtēt tās atbilstību Satversmei, kā arī piemērojamo metodoloģiju? Jūs jau pieminējāt, attiecībā uz piemērojamo metodoloģiju no Jūsu viedokļa, bet es labprāt dzirdētu Jūsu viedokli par citas pieaicinātās personas Rutas

Zilveres viedokli, ka būtu pēc ierobežojuma testa jāpārbauda. Divi aspekti šajā jautājumā.

J. Jansons.

Ja drīkst, es vienu komentāru attiecībā uz pieaicinātās pārstāves… šo te eksperta atzinumu.

Tas ir 91. lapa 2. sējums un Rutas Zilveres viedoklis. Turpat ir sociālās palīdzības adekvātums. 3. lapa Zilveres kundzes viedoklī.

Proti, "apstrīdētā norma nekādā mērā neierobežo indivīda tiesības uz sociālo palīdzību, ne arī uz tās apmēru. Strīds šajā gadījumā ir tikai par to, vai netiek ierobežotas personas tiesības uz adekvātu sociālo palīdzību."

Man īsti nav skaidra šī te tēze, jo viņa nonāk pretrunā ar sevi. Turklāt es esmu pierādījis, ka šobrīd garantētais minimālais ienākums un citi minimālie šie te sociālās palīdzības līmeņi, mūsuprāt neatbilst sociāli atbildīgas valsts principam, turklāt to ir norādījusi arī Eiropas Sociālo lietu komiteja, to zināmā mērā ir atzinusi arī Eiropas Komisija savā ziņojumā, un ir vēl citi arī pierādījumi, ko es esmu norādījis pieteikumā, ka ir atrodama metodoloģija, lai nonāktu pie atziņām, kādam tad ir jābūt minimālajam ienākumu līmenim, kas ir garantēts no valsts. Vai tiešām cilvēks, kas ir trūcīgs, nabadzīgs, varētu cilvēka cienīgi dzīvot, respektīvi, eksistēt, turklāt, arī sociāli atbildīgas valsts princips ne tikai nodrošina šo te tādu eksistenciālo ienākumu līmeni, bet dod cilvēkam iespēju izrauties no tā nabadzības atvara, proti, tātad pilnveidojoties, attīstoties, iegūstot izglītību, iegūstot darbu, nopelnot sev algu darba algas veidā, vai kā citādāk, maksājot nodokļus un esot pilnvērtīgs un cienīgs Latvijas iedzīvotājs.

Ja drīkst, tad kolēģe vēl paturpinās.

I. Rezevska.

Jā, papildinot tiesībsargu, es gribu teikt, ka mēs tiesībsarga birojā nekā gadījumā īsti nepiekrītam ekspertes viedoklim par to, ka šis jautājums būtu skatāms no ierobežojumu, caur ierobežojumu prizmu, tomēr garantētā minimālā ienākuma līmeņa kontekstā… tas ir valsts pozitīvais pienākums, īpaši redzot, ka šī pabalsta saņēmēju skaitā ir arī bērni, gados vecāki un cilvēki ar invaliditāti. Un, protams, ka mēs absolūti piekrītam, ka cilvēkam, kurš ir darbaspējīgā vecumā ir jāspēj un ir jāgrib strādāt, un tur valstij atbalsta iespējas nebūtu tik lielas… nebūtu tādā mērā jārūpējas, kā par tiem cilvēkiem, kas ir īpaši aizsargājamās grupas.

Līdz ar to, nu, mēs tā nosacīti varam piekrist tam, ko eksperte savā viedoklī ir paudusi un nekādā gadījumā attiecībā uz šo.

A. Laviņš.

Labi. Paldies. Mums būs iespēja arī uzdot jautājumus ekspertei, un varēsim precizēt viņas izteiktās tēzes.

Bet vēl šāds jautājums. Jūs minējāt, ka valdība, pieņemot apstrīdētos noteikumus, nav balstījusies uz kādu saprotamu metodoloģiju, kādā veidā noteikt šo ciparu. Jautājums būtu: kam - vai valdībai, vai likumdevējam būtu pienākums noteikt metodoloģijas pamatprincipus, izejot no būtiskuma teorijas. Vai šis apstāklis par garantēto minimālo ienākumu kā tāds ir tik sociāli nozīmīgs jautājums, ka par to principu līmenī un metodoloģija, šķiet, ka būtu saistāma ar principiem, būtu jālemj tomēr pašam likumdevējam? Vai tomēr valdībai? Kāds ir tiesībsarga viedoklis šajā ziņā?

J. Jansons.

Mans viedoklis ir, ka tas būtu valdības uzdevums. Turklāt šobrīd mēs varam arī ielasīt no likuma, proti, ir deleģējums valdībai izstrādāt šos te noteikumus, ka tas tiešām ir valdības uzdevums.

Un, ja mēs raugāmies arī uz valdības noteikumu anotācijām, tad tiešām ir tā, ka tur ir redzams, ka nav nekādas metodoloģijas un nav pat īsti bijusi vēlme piemērot kādu no metodoloģijām. Jo, kā es jau minēju, un kā tas izriet arī no lietas materiālos pievienotajiem dokumentiem, tātad ir bijusi politiskā vienošanās pēc atlikuma principa. Tātad, līdz ar to, nav iespējams piemērot kādu Eiropas vai pasaules valstīs atzītu metodoloģiju, lai noteiktu vienādu ienākumu minimālo līmeni, jo runa nav par to, kā atrast tiešām taisnīgu un sociāli atbildīgu risinājumu, bet pēc atlikuma principa politiski vienojoties un tad pateikt, ka mēs esam paaugstinājuši garantēto minimālo ienākumu līmeni par 20,8 procentiem, lai gan principā, reāli tātad paaugstinājums ir par kaut kādiem 36 centiem dienā. Līdz ar to šie te argumenti, manuprāt, arī ir vērā ņemami. Tātad atbildot uz Jūsu jautājumu, kam tas būtu jādara.

A. Laviņš.

Labi. Paldies. Tātad uzskatāt, ka tieši tā, valdība ir tā, kas ir kompetenta noteikt metodoloģiju.

Un beidzamais jautājums. Jūs runājāt tātad vispār kopumā par to, ka ir neadekvāts garantētais minimālo ienākumu līmenis noteikts, to saistāt ar valsts sociāli ekonomisko situāciju, ar ekonomikas attīstību un norādāt arī datus par to, kāda Latvijas ekonomikas izaugsme ir bijusi 2019. gada pirmajos ceturkšņos. Mans jautājums, vai Jūs, kā Jūs redzat, vai šī brīža situācija, kad notiek lietas izskatīšana, mēs ļoti labi saprotam, ka notiek ekonomiskā lejupslīde un pie tam tāda lejupslīde, kā bieži vien mēs varam dzirdēt tādu apzīmējumu, ka tā ir tik krasa, ka salīdzina apmēram ar ekonomikas attīstību, kas ir bijusi tūlīt pēc Otrā pasaules kara.

Vai Jūs uzskatāt, ka pašreizējie apstākļi ekonomikas attīstībā kaut kādā mērā ietekmētu lietas izskatīšanu Satversmes tiesā un vērtējumu par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes normām?

J. Jansons.

Iepriekšējā krīzes periodā un, ja mēs runājam konkrēti par 2009. gadu, tad likumdevēja un valdības līmenī bija pieņemti lēmumi paaugstināt garantētā minimālā ienākuma līmeni. Tātad jebkuras krīzes gadījumā, vai tā būtu finanšu krīze, vai ekonomiskā krīze, vai arī tā, kā tas ir šobrīd, kur mēs esam, visi ierobežoti šī te vīrusa izplatības dēļ, tad īpaši atbildīgi ir jāpieiet, nosakot šos te minimumus, palīdzības minimumus, lai cilvēki nenonāktu nabadzības atvarā, kā to arī mēs varam izlasīt šajos te dokumentos - lietas materiālos, proti, valdībai un parlamentam ir īpaši atbildīgi jāpieiet, nosakot šos te minimālos ienākumu līmeņus vai ierobežojumus. Jo, kā jau es arī minēju, tātad arī valdības nekonsekvence kā piemērs šajā krīzes laikā, tātad bija izdomāts noteikt 130 eiro minimālo šo dīkstāves pabalstu, bet kad valdības sēdes laikā diskusijas laikā, kura publiski nebija pieejama, tad ir paaugstināts līdz 180 eiro. Tad atkal parādās valdības nekonsekvence, jo vienkārši politiski vienojās bez jebkādas metodoloģijas.

Savukārt koncepts, kas bija valdībā skatīts 2018. gadā par minimālā ienākuma līmeni, jā… kur valdība virzīja minimālā ienākuma līmeņa konceptu… tātad tur jau bija tiešām metodoloģija, lai mēs varētu pietuvoties pie jēdzīgiem un pamatotiem izvērtējumiem, nosakot minimālo ienākumu līmeni. Bet arguments, kāpēc šo te koncepciju neieviesa, tāpēc, ka fiskālā telpa to neļāva. Un nav šīs te politiskās gribas pieiet un atbildīgi risināt jautājumus, kas ir saistīti ar sociālo palīdzību, sociālās nevienlīdzības un nabadzības izskaušanu. Un tā pēc būtības nodrošinot Satversmē ierakstītos principus, un, proti, kā jau es esmu arī uzvēris, sociāli atbildīgas valsts

principus. Un, manuprāt, tad šeit nu ir tiešām tā vieta un laiks, kad Satversmes tiesa varētu dot savu novērtējumu tam, jo, kā tiesas kontrole pār konstitucionālajiem principiem varētu dot savu novērtējumu, kā ir jāraugās uz sociāli atbildīgas valsts principiem, un kas būtu jānodrošina valdībai un parlamentam.

A. Laviņš.

Labi. Paldies. No manas puses nebūs jautājumu šobrīd.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Aldim Laviņam. Lūdzu, tiesnesis Artūrs Kučs.

A. Kučs.

Labdien! Paldies par Jūsu atbildēm, un man arī būtu pāris jautājumu. Es atsaukšos uz pieaicināto personu Rutu Zilveri un tieši domājot par apstrīdētās normas atbilstību 1. pantam. Pieaicinātā persona ir norādījusi, ka principā lēmumus par garantēto minimālo ienākumu varētu nodot arī pašvaldību ziņā. Un tas arī nepārkāptu nedz 1., nedz 109. pantu, ja valdība vispār par to nelemtu.

Tāpēc mans tas jautājums ir tāds: kā Jūs to redzat? Vai te ir jautājums, kurš par to lemj, vai tas ir metodoloģijas jautājums? Kā Jūs redzat, teiksim, šo argumentu?

J. Jansons.

Paldies, godātā tiesa, par jautājumu. Kā jau mēs arī minējām un mana kolēģe minēja, ņemot vērā to, ka pašvaldības rīkojas ļoti, ļoti atšķirīgi, saistošie noteikumi ir ļoti dažādi, un pabalstu apmēri ir ļoti dažādi, tad ir saprotams, ka, ja pašvaldības pašas to nevar vai negrib atbildīgi un tiesiski sociāli, atbildīgi nosakot saistošajos noteikumos šos te minimālos pabalstu līmeņus, tad, mūsuprāt, tas jādara valdībai. Jo citas institūcijas īsti nebūs, vai nu tad arī likumdevējam nosakot attiecīgās normas likumos. Un faktiski jau stipri ierobežojot arī varbūt valdības rīcību ar attiecīgajiem deleģējumiem, nosakot jau kaut kādus konkrētus raksturu lielumus. Jo šo te gadu gaitā, sākot jau no 2011. – 2012. gada, mēs ļoti intensīvi esam informējuši gan pašvaldības, gan valdību, gan Saeimu, mēs esam piedalījušies arī dažādās komisijās par šiem te sociālajiem jautājumiem — par nabadzību un sociālās nevienlīdzības mazināšanu. Bet mūsu argumenti nav ņemti vērā. Vienkārši, kā es jau minēju, arguments ir fiskālā telpa un arguments ir, ka nevar vienoties ar pašvaldībām vai Pašvaldību savienību. It īpaši,

ja mēs runājam par šo te palielinājumu no 53 eiro uz 64, tā bija Pašvaldību savienības un Labklājības ministrijas vienošanās, kur, es vēlreiz uzsvēršu, nebija nekādu ekonomisko aprēķinu. Galvenie argumenti bija tādi, ka mēs vairāk nevaram atļauties un dažas pašvaldības vispār neko nevarēja atļauties. Līdz ar to, manuprāt, ka šī te diezgan bezatbildīgā attieksme pret šiem te konstitucionālajiem līdzekļiem ir jāmaina. Un tad, ja pašvaldības vai Pašvaldību savienība to nespēj, tātad tas ir jādara vai nu izpildvaras līmenī, Ministru kabinetam, vai tātad ir jāraugās likumdevēja virzienā.

A. Kučs.

Ja es pareizi sapratu, tad no tiesiskā viedokļa varbūt nebūtu tik daudz jums pretargumentu, cik vairāk tā prakse ir tāda, ka pašvaldības šobrīd to nespēj izdarīt…. Tātad ir kādi lietderības vai prakses apsvērumi?

J. Jansons.

Jā, no lietderības viedokļa tas varētu būt pie pašvaldībām, bet no tiesību viedokļa, ja tiešām pašvaldības to nespēj vai negrib… jo risinājumus var atrast… tātad tas ir jādara valdībai. Lai gan, protams, pašvaldību autonomija un tas, kas attiecas arī uz pašvaldību šīm te autonomijas funkcijām, tas būtu pašvaldības ziņā. Bet mēs redzam to, ka tas nenotiek. Un tad līdz ar to nevis vērsties ar 119 konstitucionālām sūdzībām pie jums Satversmes tiesā par saistošajiem noteikumiem, bet mēs vēršamies pakāpeniski par šiem te sociālo pabalstu minimumiem vai sociālo ienākumu minimumiem secīgi tā, lai pievērstu arī zināmā mērā, lai pievērstu arī uzmanību tam, ka valdībai ir jārīkojas konsekventi un atbildīgi. Respektīvi, nosakot šos te minimumus. Jo, ja valdība būtu noteikusi garantētā minimālā ienākuma līmeni atbilstoši kādām vispāratzītām metodoloģijām, tad, protams, tas ir pašvaldībām saistoši un nav īsti tātad atkāpes iespējas no Ministru kabineta noteiktā. Tātad pašvaldībai ir jānodrošina tas, ko valdība būs noteikusi. Protams, viņa var voluntāri paaugstināt šos te pabalstus un palīdzību. Bet šobrīd tas tā nenotiek.

A. Kučs.

Paldies.

Otrs jautājums arī no Zilveres kundzes argumenta bija tādi, ka garantētais minimālais ienākums ir diezgan individuāli mērķēts. Savukārt tā kritika Jūsu pieteikumam bija tāda, ka tie argumenti ir vairāk abstrakti un vispārīgi. Un Zilveres

kundze norāda, ka savā pieteikumā Jūs neesat minējuši nevienu gadījumu, kad kāda persona būtu griezusies Tiesībsarga birojā ar sūdzību par tiesību uz sociālo palīdzību pārkāpumu tieši tādēļ, ka nav nodrošināts tieši šis garantētais minimālais ienākums. Un tādēļ jautājums būtu: vai šādi gadījumi birojā ir un vai Jūs varat šādus gadījumus paraksturot?

J. Jansons.

Protams. Un kā es jau savā runā to pieminēju, ka ir gadījumi, kad cilvēki pat izmanto tādu retoriku kā piesaucot to, ka "pret nabadzīgiem cilvēkiem tiek veikts genocīds". Protams, tās ir cilvēku emocijas, tas ir konsultāciju laikā, tas ir saņemot kādus iesniegumus, bet faktiski tad, kad cilvēki nāk konsultēties un mēģināt saprast, kā izdzīvot ar šiem minimālajiem ienākumu līmeņiem, tad nu, mana atbilde ir, vērsties pašvaldībās un lūgt tos pabalstus, ko pašvaldība nodrošina.

Savukārt te mēs atkal nonākam pie tā, ka ja pašvaldības nespēj vienoti izstrādāt. Es teiktu, ka metodoloģijai ir jābūt vienotai un protams, piemērošana ir individuāli mērķēta, jo garantētais minimālais ienākums, kā tas pareizi ir norādīts šī te eksperta viedoklī, viņš ir mērķēts individuāli tāpēc, ka ienākumi šiem te cilvēkiem, kas ir ar ļoti minimāliem ienākumiem vai bez ienākumiem, var būt atšķirīgi. Līdz ar to garantētā minimālā ienākuma šī te starpība, ko segs no pamatbudžeta, būs atšķirīga. Bet savukārt tai metodoloģijai un kritērijiem ir jābūt vienotiem.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Artūram Kučam.

Man arī būtu daži precizējoši jautājumi. Būtībā paturpinot šo argumentu noskaidrošanu, kuru sāka jau tiesnesis Aldis Laviņš.

Jūs esat dziļi pastāstījis to, ka jau kopš 2011.–2012. gada esat strādājis pie šiem jautājumiem, piedalījies dažādās darba grupās un mēģinājis pārliecināt attiecīgi valdību un arī citas droši vien komisijas par to, kādā veidā būtu minētais jautājums jārisina. Nu, lūk! Un man ir jautājums.

Tātad, kopš 2011. gada… Par kādu konkrētu GMI aprēķināšanas metodoloģiju ir iestājies tiesībsarga birojs? Tātad, ko Jūs konkrēti esat prasījis Labklājības ministrijai,

Ministru kabinetam īstenot? Kas ir tie solīši, bet abstrakti, lūdzu, nē. Man vajadzētu konkrēti. Kas ir tā formula, kuru Jūs esat teicis, ka Latvijā vajag adaptēt un ko acīmredzot neviens nav adaptējis. Tas ir pirmais mans jautājums. Es uzreiz uzdošu jautājumus… mēģiniet… varbūt Rezevskas kundze varētu pierakstīt…

Tātad otrais jautājums ir sekojošs. Runājot par starptautiskajiem standartiem. Jā, arī jūsu pieteikumā Jūs atsaucaties gan uz Eiropas Komisiju, gan arī uz virkni citu starptautisku pētījumu. Es būtu ļoti pateicīga, ja Jūs nodefinētu šo te minimālo starptautisko standartu tieši attiecībā uz konkrēto sociālo maksājumu, par kuru mēs šodien runājam. Kāds ir šis konkrētais starptautiskais standarts, no kuriem dokumentiem konkrēti viņš izriet? Ja ir salīdzināma valstu prakse, iespējams, tā ir komentēta Sociālo jautājumu komisijā Eiropas Padomē vai, teiksim, pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām komitejā. Nu, man tas avots interesētu. Tātad, ja ir salīdzināma valstu prakse, kurā arī pastāv šāds sociālais maksājums, kurš, protams, ir saistīts ar visiem citiem sociālajiem maksājumiem, vai Jūs varētu norādīt tiesai uz šo starptautisko avotu, uz šo starptautisko standartu, jo es pieņemu, ka Jūs mēģinājāt pārliecināt valdību par to, kā viņai konkrēti būtu jāaprēķina šis minimālais maksājums, tad Jūs, nešaubīgi, balstījāties šajā starptautiskajā standartā. Un es būtu ļoti pateicīga, ja Jūs konkrēti minētu.

Divi jautājumu bloki, kurus es jums tik tikko uzdevu. Paldies.

J. Jansons.

Jā, paldies, godātā tiesa, par jautājumiem.

Tas, ko mēs esam lūguši valdībai… Mēs esam valdībai lūguši izstrādāt metodi, jo tiesībsarga uzdevums nebūs valdībai piedāvāt metodi vai metodoloģiju šo te minimālo ienākumu līmeņa noteikšanai. Bet tas, ko mēs esam arī norādījuši savās vēstulēs, ka tādas ir vairākas. Kā jau es arī minēju, Pasaules Bankas šis te ziņojums par globālo nabadzību un to, kā būtu nosakāms minimālais ienākums valstīs, kas ir atzītas par ar augstiem ienākumiem.

Un avots, protams, atbildot konkrēti par avotu, tad nu, galvenokārt, mēs arī balstāmies uz Eiropas pārskatītās… Eiropas sociālās hartas…

I. Ziemele.

Es atvainojos… tiesībsarga kungs, es varētu precizēt? Tātad, minimālais ienākums, runājot par Pasaules Bankas datiem un analīzēm. Tātad minimālais ienākums

tomēr viņam ir konkrēts saturs. Un Latvijā mēs šīs lietas ietvaros, runājot par garantēto minimālo ienākumu, Jūs arī sākumā savā uzrunā tomēr precizējāt, ka tas ir tas, kas ir saistīts ar normāla uztura nodrošināšanu, ja. Jo mums, protams, ir arī citi sociālie pabalsti. Un tādējādi man nepalīdz tas, ka Jūs atsaucaties uz Pasaules Banku, kura sava pētījuma tvērumā šo konceptu saturu saprot vienādi, bet mums ir savukārt mūsu koncepts. Un es būtu ļoti pateicīga, ja Jūs man pateiktu, runājot par šo te minimālās pārtikas grozu, ja es pareizi saprotu, kas ir tas starptautiskais standarts, kuru Jūs šo gadu gaitā, protams, ka varējāt valdībai arī ieteikt sekot…

J. Jansons.

Jā, paldies. Par starptautisko standartu, kā jau es minēju, tā būtu pārskatītā Eiropas sociālā harta un attiecīgi Eiropas Sociālo tiesību komitejas komentāri, kā šīs te hartas 13. pants būtu jāvērtē.

Savukārt, runājot par valdību, mēs ar gaidām un cerību raudzījāmies 2014. gadā, kad tika virzīta minimālā ienākumu līmeņa koncepcija. Bet, kā es jau minēju, tātad šī te koncepcija nav pieņemta pilnvērtīgi un nedarbojas. Tur mēs saskatījām, ka ir racionāli argumenti, un ir zināma un pieņemama metodoloģija atbilstoši Latvijas situācijai. Tur, protams, tiek izmantoti arī tie algoritmi, kas ir saistīti ar mediānām un cik procenti no attiecīgās mediānas būtu nodrošināms, kur atkal ir statistikas zinātne sniegusi savu artavu, lai varētu tiešām balstīties uz aprēķiniem, kas tuvinās sociālajai realitātei. Bet diemžēl valdības šī te koncepcija netika ieviesta, kā es jau minēju, tā iemesla dēļ, ka fiskālā telpa to neļāva. Tātad tas solis bija pareizajā virzienā, bet viņš netika izdarīts līdz galam.

I. Ziemele.

Jā, labi. Paldies.

Vai tiesnešiem vēl ir kādi jautājumi? Tiesnesis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā. Šis jautājums izriet no nupat uzdotā jautājuma un sniegtās atbildes. Jūs pieminējāt 2014. gadā izstrādāto koncepciju par to, kā noteikt minimālo ienākumu līmeni. Un vismaz es varēju no Jūsu atbildes saprast, ka atzinīgi to vērtējat, jo beidzot varējāt ieraudzīt kādus metodoloģiskos pamatus, kādā veidā šis minimālais ienākumu līmenis tiek noteikts. Vai es pareizi saprotu, ka, ja valdība šādi būtu instrumentu

ieviesusi, tiesībsargs uzskatītu, ka valdība ir izpildījusi tos pienākumus, kas izriet no sociāli atbildīgas valsts principa?

J. Jansons.

Iespējams, ka jā, jo tas tiešām atbilstu šiem te sociālajai realitātei, jo, kā jau arī ir minēts manā pieteikumā, tad valdībai katru gadu būtu jāpārskata šis te garantētā minimālā ienākuma līmenis. Savukārt, ja valdība to nepārskata kaut kādu sev vien zināmu iemeslu dēļ, tad tas, iespējams, būtu arī arguments vai iemesls, kādēļ es vērstos sākotnēji pie valdības, lai novērstu šo te trūkumu, pārskata, jo koncepcijā minētais 129 eiro, uz to brīdi mēs jau laikam bijām Eiropas Savienībā, un eiro bija zināmā metodoloģijā balstīts, bet, protams, arī diskutējams. Bet tur varēja saskatīt valdības šo te pozitīvo pienākumu šo te jomu regulēt. Bet mēs šobrīd esam situācijā, ka atkal nav nekā, ja mēs runājam par metodoloģiju un šiem te atbilstošajiem minimālajiem ienākumiem.

A. Laviņš.

Jā, interesanta daļa no Jūsu atbildes bija šis lietotais vārdu savienojums "atbilstoši sociālajai realitātei". To labprāt dzirdētu tādu tuvāku paskaidrojumu tam, bet līdz tam mēs nonāksim.

Es šajā ziņā par metodoloģijas esību, potenciālo esību, gribu atsaukties uz Labklājības ministrijas sniegto viedokli, kas tātad jā, Labklājības ministrija kā pieaicinātā personas mums ir sniegusi viedokli, kurā ir paskaidrojusi, ka 2019. gadā atkal ir notikušas sarunas ar Latvijas Pašvaldību savienību par to, kādam ir jābūt garantētajām minimālajam ienākumam. Un tika piedāvāts no Labklājības ministrijas puses divi varianti.

Pirmais variants bija noteikt GMI līmeni 64 eiro un kā metodoloģisko pamatu izvirzīt 50 procenti no trūcīgas personas ienākumu līmeņa. Un šis arī esot atbalstīts. Un šobrīd ir faktiski tā tiesību norma, kas tiek vērtēta Satversmes tiesā.

Bet bijis ir arī otrs variants. Un, lūk, tur ir tā metodoloģija, ko Jūs novērtējāt atzinīgi. Bet piedāvājums, kādu noteiktu atbilstoši šai metodoloģijai garantēto minimālo ienākumu, ir vien vairāk par 10 eiro. Vai šāds garantētais minimālais ienākums, kas noteikts atbilstoši metodoloģijai, būtu atbilstošs? Nu jau atkārtojos, sociāli atbildīgas valsts principa tvērumam adekvāts un atbilstošs tam, ko Jūs minējāt šo interesanto jēdzienu "atbilstošs sociālajai realitātei". Kāds ir Jūsu viedoklis?

J. Jansons.

Trīs jautājumi, godātā tiesa, es saprotu, kas ir uzdoti.

Tātad redziet, jo straujāka ekonomiskā attīstība, jo straujāk tātad arī ir jāpalielina visi šie minimālie sociālās palīdzības elementi.

Otrs. Mana piedalīšanās kādā darba grupā vai sēdē vēl nenozīmē, ka mēs kaut ko atbalstām, lai gan, ir nereti gadījumi, kad atsaucas tieši uz tiesībsarga līdzdalību tajā vai citā sēdē vai darba grupā, vai Saeimas komisijā un argumentē ļoti vienkārši: tiesībsargs bija klāt un tātad ir saskaņots. Bet jāsaka to, ka šajā gadījumā arī tas tā nav, jo mēs neesam atbalstījuši 64 eiro, pretējā gadījumā es nevērstos ar konstitucionālo pieteikumu, ar konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā.

Turklāt, ja Jūs runājat par metodoloģiju, tad vienkārši izfantazēti 15 procenti no GMI, es atvainojos, 15 procenti no ienākumu mediānas, tas arī nav pamatots ne ar ko. Nu, tikpat labi mēs varam piesaukt jebkādus procentus un teikt, ka, ziniet, tā ir metodoloģija. Tā nav metodoloģija. Tas ir vienkārši kaut kāds aprēķins un tie procenti tiek pamatoti… nu, redziet, mēs te kaut ko mainām…

A. Laviņš.

Bet noskaidrosim tad precīzāk. Es šobrīd mazlietiņ esmu samulsis no Jūsu teiktā. It kā teicāt sākotnēji, ka šī metodoloģija — noteikts procents no ienākumu mediānas ar ekvivalences skalu, kur, citstarp, Labklājības ministrija ir piedāvājusi šo skalu tolerantāku nekā to piedāvā Eiropas Komisija — koeficients 1 pirmajai strādājošajai personai mājsaimniecībā un katrai nākamajai ir 0,7. Eiropas Komisijas dotajā metodoloģijā šis koeficients iet uz leju nākamajām personām mājsaimniecībā. Un šobrīd Jūs sakāt, ka šis 15 procentu no šīs ienākumu mediānas ir kaut kas izdomāts, atkal nekādos aprēķinos nav balstīts.

Tad man ir jautājums: kur tad tiesībsargs redz, kādam tad šim procentam ir jābūt? Jums ir kaut kāds pamatots… nu, jāsaka tā… Jūsu aprēķins, Jūsu skaidra metodoloģija, pēc kuras Jūs varētu teikt: valdība, lūk, šī ir metode, pēc kuras gan Latvijā, gan Eiropas Savienības telpā, normāli sociāli atbildīga valsts, nosaka garantēto minimālo ienākumu! Varat sniegt Satversmes tiesai šobrīd tādu skaidrāku Jūsu redzējumu par šo?

J. Jansons.

Jā, tas, kas tika piedāvāts tajā sēdē, tas bija garantētais minimālais ienākums 20 procenti no mediānas. Savukārt, man nav skaidrs un zināms, kāpēc Labklājības ministrija atkāpās no šī te principa un piemēroja 15 procentus. Tātad atkal mēs šeit saskatām šo te nekonsekvenci.

Savukārt, ja mēs runājam arī par metodoloģiju, kas ir Eiropas Savienībā, es saprotu, pieņemam to nosakot trūcīguma slieksni, tātad faktiski tas svārstās no 40 līdz 60 procentiem no mediānas. Līdz ar to mans kā tiesībsarga uzdevums ir vērst valdības un Saeimas uzmanību uz to, ka metodoloģijai, ja viņa ir, viņa ir jāpiemēro konsekventi, bet nevis tā, kā es jau arī minēju, ka vienā brīdī vai vienā sapulcē tiek pieminēti vieni procenti no mediānas, bet pēc tam tiek pieminēti kaut kādi citi procenti no mediānas. Nu, tā jau nav metodoloģija! Eiropas Savienības metodoloģija GMI, es saprotu, ka būtu 20 procenti — 99 eiro mēnesī. Latvijas situācijā 99, jo citās Eiropas Savienības valstīs mediāna atšķiras.

Mana kolēģe, ja drīkst, vēl papildinās.

I. Ziemele.

Varat papildināt.

I. Rezevska.

Paldies. Tā situācija jau ir tāda, ka tas, kas tiesībsargu apmierināja, tā bija 2013. gadā radītā valdības koncepcija un mēs tiešām ar nepacietību gaidījām, kad tā tiks ieviesta, jo tur bija šie te Eiropas praksē balstītie aprēķini procentuāli attiecībā pret ienākumu mediānu. Tas, ko mēs praksē gaidot šī te dokumenta iedzīvināšanu dzīvē, vērojām, ka katru gadu pēc būtības tā iedzīvināšana tiek atlikta un attiecīgi vēlāk jau koncepts bija kļuvis par plānu ar minimāliem lielumiem un valdība atkāpās no šiem te sākotnēji noteiktajiem lielumiem procentuālā attiecībā un to, ko dara… pēc būtības saprotot, cik mēs finansiāli varam atļauties, nu, ja tiesībsargam vajag metodoloģiju, tad mēs uzrakstīsim procentus.

Tas ir tas, kas mūs neapmierina, Ir skaidrs, ka aritmētiski mēs varam izrēķināt jebkādu procentuālu attiecību pret mediānu, kas ir apmēram tas skaitlis, ko mēs varam finansiāli atļauties. Pēc būtības mēs gribējām konsekventu gaitu sākotnēji noteiktās koncepcijas iedzīvināšanai. Tas ir tas, ko mēs nesagaidījām gadu no gada, nu jau sešu gadu garumā gaidot, kad šī koncepcija ieraudzīs dienasgaismu un tas, ko valdība dara,

manipulējot savā veidā ar cipariem. Ir skaidrs, ka var izrēķināt procentuālu attiecību pret to lielumu, ko mēs varētu atļauties.

Un tā ir tāda kā pieeja no otras puses… Mēs tomēr gribētu to pieeju no tās puses, ka mēs saprotam, ka, piemēram, tie 20 procenti ir tas minimums GMI lielumam, ka viņi tad arī konsekventi tiek ievēroti un… saprotot, ka tāpēc, ka mums nesanāk, tāpēc mēs pārrēķinām un tie būs 15 vai 12 procenti, kā tas ir, manuprāt, šobrīd ar 64 eiro.

Mūsu ieskatā tā arī nav metodoloģija. Mēs redzam, ka aritmētiski to var izrēķināt.

A. Laviņš.

Tātad, lai saprastu mēs, tas, kas Tiesībsarga birojā šobrīd tiek uzskatīts par adekvātu garantētā minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu, ir šīs metodoloģijas ar mediānas piemērošanu. Punkts viens.

Un punkts divi. Piemērojamam procentam šai mediānai Jūs uzskatāt, ka ir jābūt Eiropas Savienības tiesiskajā telpā pastāvošie procenti, ko piemēro šai mediānai, kas, Jūsuprāt, ir no 40 līdz 60. Un šī ir tā rīcības brīvība, ko Jūs saskatāt, ka valdībai tur arī vajadzēja apmēram arī pozicionēties ap kādu no procentiem no šī, jāsaka tā, procentu rāmja. Pareizi es saprotu?

J. Jansons.

Tieši tā.

I. Ziemele.

Labi. Tiesnešiem uz šo brīdi jautājumu nebūs. Bet es došu iespēju valdības pārstāvei Elīnai Celmiņas kundzei arī uzdot jautājumus tiesībsargam. Lūdzu, ja jums tādi ir!

E. Celmiņa.

Jā, paldies par iespēju. Man būs pāris jautājumi.

Tiesībsargs savā pieteikumā atsaucoties uz Satversme tiesas iepriekšējo spriedumu atzīmēja, ka sociālo tiesību īpašā nozīme ir tam, vai valsts ar savu pozitīvo rīcību sēj nodrošināt personai no konkrētu pamattiesību izrietošo individuālo vajadzību apmierināšanu. Un šeit tad ir jautājums: vai tiesībsarga ieskatā individuālo vajadzību

apmierināšana ir iespējama ar universāli noteikta sociālās palīdzības sliekšņa vai, proti, šajā gadījumā, GMI līmeņa noteikšanu?

I. Rezevska.

Jā, atbildot uz šo jautājumu, mēs saprotam, ka GMI ir individuāls raksturs, bet tomēr ņemot vērā, cik tas ir noteikts zems, mēs saprotam, ka objektīvi pat neviens no indivīdiem, jebkurš atsevišķais, ar šādu summu nevar nodrošināt veselīgu uzturu. Un tas ir tas pamatkritērijs. Droši vien, ja tā summa būtu 99 eiro un uz augšu, tad tiešām jau būtu jāskatās individuālā situācija, bet skatoties uz 53 un kā tas ir šobrīd — uz 64, tad mēs no loģikas un objektīvās uztveres viedokļa redzam, ka tas nav pietiekams cilvēka veselīgam uzturam. Pat, ja tas ir ļoti nabadzīgs uzturs. Mēs uzskatām, ka tas nav pietiekami. Tādēļ mēs uzskatām, ka arī nav nepieciešams individuāls izvērtējums. Protams, mūsu biroja rīcībā ir arī individuāli stāsti, bet, ņemot vērā, ka tiesībsargs savu prasījumu sniedz par vispārējo regulējumu, tad mēs neuzskatījām, ka mums ir jāpieņem šis individuālais stāsts. Mums ir arī portretu stāsti, kur mēs redzam un kur mēs pierādām, ka arī individuālos gadījumos šie te 53 jeb šobrīd 64 eiro ir krietni par maz, lai cilvēks nodrošinātu uzturu.

E. Celmiņa.

Vai es pareizi sapratu. Tātad ar universāla līmeņa noteikšanu mēs vienalga nevarētu garantēt, ka visu personu individuālās konkrētās situācijas vajadzības tiek sasniegtas. Tas nesakrīt ar to, ko tiesībsargs savā pieteikumā vēlas pieteikt, ka pabalstam būtu jābūt tādam, kas nodrošina individuālo vajadzību apmierināšanu. Vai universāls pabalsts to spēj nodrošināt?

J. Jansons.

Mēs nerunājam par universālu pabalstu. Mēs runājam par universālu metodoloģiju, ja es pareizi sapratu jautājumu.

E. Celmiņa.

GMI pabalsta nodrošināšanas līmenis būtu universāls visā valstī, kā tas izriet no Jūsu pieteikuma.

J. Jansons.

Protams, un individuāli piemērojams.

E. Celmiņa.

Okey. Paldies.

Un otrs jautājums attiecas uz to, vai tiesībsarga ieskatā pienākums nodrošināt cilvēka cienīgu dzīvi lielā mērā un visupirms neietver arī pašas personas pienākumu rūpēties par savas dzīves uzlabošanu, piedāvāto nodarbinātības iespēju izmantošanu, līdzdarbības pienākumu īstenošanu un citu sniegto soc. drošības sistēmas atbalsta pasākumu realizēšanu savu resursu pilnveidošanai.

J. Jansons.

Redziet, ja cilvēks ir nonācis tādā nabadzības atvarā, tad viņa vienīgā doma, nezinu, no rīta mostoties vai ejot uz pašvaldību lūdzot kārtējo pabalstu, visticamāk, būs nevis doma, kā pieteikties tagad kaut kur darbā, bet, protams, doma būs par to, kā nodrošināt sev un savai ģimenei iztiku. Un, kā jau es arī minēju, un tas jums ir ļoti labi zināms, jo tā ir arī informācija, kas ir Labklājības ministrijas oficiālajā statistikā, mēs runājam par bērniem, mēs runājam par personām ar invaliditāti, mēs runājam par personām, kas ir pensijas vecumā. Līdz ar to tad nu, lūdzu, vai nu precizējiet to jautājumu vai… tad kā…

E. Celmiņa.

Nu, es sapratu ievirzi. Paldies.

I. Ziemele.

Jums ir vēl kādi jautājumi, Celmiņas kundze?

E. Celmiņa.

Nē, paldies, šajā brīdī viss.

I. Ziemele.

Jā, labi. Paldies.

Paldies tātad par jautājumiem un paldies par atbildēm lietas dalībniekiem.

Tad es šajā brīdī varētu dot vārdu valdības pārstāvei Elīnai Celmiņai, tātad valdības viedokļa paušanai šajā tiesas sēdē. Lūdzu!

E. Celmiņa.

Labdien vēlreiz, godājamā tiesa, labdien, tiesībsarga kungs!

Tātad valdības vārdā ieskicēšu mūsu pozīciju atsaucoties uz tiesībsarga pieteikumā pausto.

Ministru kabinets pauž viedokli, ka Satversmes 109. pantā ietvertās tiesības uz sociālo nodrošinājuma paredz valsts pienākumu radīt efektīvu, taisnīgu, ilgtspējīgu sociālā nodrošinājuma sistēmu. Un Satversme jau iepriekš ir atzinusi, ka valstij ir rīcības brīvība to metožu un mehānismu izvēlē, ar kādiem šīs tiesības ir īstenojamas.

Tam pamatā ir apsvērumi, ka lēmumiem par sociālo tiesību īstenošanu ir nozīmīga arī politiskā dimensija, jo tie tiek pieņemti, vadoties arī tajā skaitā no politiskajiem apsvērumiem, kas savukārt ir atkarīgi arī no likumdevēja priekšstata par valsts sociālo pakalpojumu sniegšanas principiem, valsts ekonomiskās situācijas un sabiedrības vai kādas tās daļas īpašas nepieciešamības pēc valsts palīdzības vai atbalsta.

Ministru kabineta ieskatā sociālā nodrošinājuma sistēma atbilst šiem izvirzītajiem kritērijiem par esību, adekvātumu un pieejamību.

Saskaņā ar likumu "Par sociālo drošību", mūsu sociālās drošības sistēmu veido trīs daļas: sociālā apdrošināšana, valsts sociālie pabalsti un pašvaldību sociālās palīdzības pabalsti un pakalpojumi. Un tādējādi ar sociālā nodrošinājuma jēdzienu tiek saprasts sociālās drošības pasākumi, kas ietver gan apdrošināšanu, gan sociālo palīdzību un ar sociālo nodrošinājumu ir aptverti ne tikai sociālās apdrošināšanas, no maksājumiem izrietošie pabalsti, kas ir atkarīgi no personas veiktajām iemaksām, bet arī valsts pabalsti, kas vērsti uz universālas personas piederību kādai noteiktai grupai, vai kādā noteiktā riska situācijā. Un arī sociālā palīdzība ir sociālā nodrošinājuma sistēmas daļa. Taču tā nav balstīta personas veiktajās iemaksās un tiek piešķirta, balstoties uz personas ienākumu un dzīves apstākļu izvērtējumu.

Atbilstoši Latvijā izveidotajai sistēmai un likuma "Par pašvaldībām" 15. pantā noteiktajam, sociālās palīdzības piešķiršana un palīdzība dzīvokļu jautājumu risināšanā ir pašvaldību autonomā kompetence. Un pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai ir viens no Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu likumā noteiktajiem obligāti izmaksājamajiem pabalstiem. Pārējie ir dzīvokļa pabalsts, pabalsts krīzes situācijās, kā arī tad, ja ir pamatots pašvaldības iedzīvotāja pieprasījums pēc šiem diviem, pašvaldība,

izvērtējot savas iespējas, var izmaksāt arī citus pabalstus ģimenes pamatvajadzību apmierināšanai. Taču arī tas vēl neizsmeļ visu, kas personai, kura nespēj apmierināt savas pamatvajadzības, ir pieejams.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 36. panta 1. daļā ir noteikts, ka GMI līmeni nosaka katru gadu saistībā ar gadskārtējā Valsts budžeta likumprojekta veidošanu un to pārskata Ministru kabinets. Un ņemot vērā, ka tas ir jautājums, kas skar pašvaldību finanšu resursus, kārtējā saimnieciskajā gadā un pašvaldību darbību, tas ir jautājums, par ko, atbilstoši likumdošanai, tiek panākta vienošanās ar Latvijas Pašvaldību savienību. Tādējādi atšķirībā no dzīvokļa un pārējiem sociālās palīdzības atbalsta apmēriem, kas tiek sniegti iedzīvotājiem, un kas ir atšķirīgs atkarībā no pašvaldības sociāli ekonomiskās situācijas, pabalsti GMI līmeņa nodrošināšanai tiek noteikti Ministru kabineta līmenī, iepriekš panākot vienošanos ar pašvaldībām un viņu viedoklis šī jautājuma saskaņošanā ir būtisks, jo izriet no viņu sociāli ekonomiskās situācijas iespējām.

Un lai arī Ministru kabineta ieskatā pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai viens pats nenorāda uz kopējo pamatvajadzību nodrošināšanas apmēru un trūcīgajiem iedzīvotājiem, pie kuriem pieder visi GMI pabalsta saņēmēji, ir pieejams plašāks atbalsta kopums, tomēr uzskatot par nepieciešamu paaugstināt pabalsta GMI nodrošināšanai apmēru, atbilstoši ikgadējām sarunām saistībām ar jautājumiem, kas skar pašvaldību finanšu resursus, GMI līmeņa paaugstināšana ir bijusi Labklājības ministrijas un Latvijas Pašvaldību savienības sarunu jautājums iepriekšējos gados, lai arī vienošanās nav panākta katru gadu un līmenis nav paaugstināts tiesībsarga ieskatā pietiekami bieži.

Taču vienošanās pamatā nav tikai voluntārs raksturs, kā tomēr izriet no ekonomiskajiem apsvērumiem pašvaldību pusē.

Attiecībā uz pašvaldību apsvērumiem, ka finansējums GMI pabalsta nodrošināšanai būtu valstij piekritīga funkcija, vēlos norādīt, ka ieviešot GMI pabalstu 2000. gadā, vienlaikus tika noteiktas dotācijas pašvaldību izlīdzināšanas fondā, lai visas pašvaldības spētu nodrošināt GMI pabalsta izmaksu. Tādējādi valdība GMI pabalsta līdzfinansēšanu ir nodrošinājusi izņēmuma periodā, laikā starp 2009. un 2012. gadu, ņemot vērā krīzes izraisīto ietekmi un tās atstāto ietekmi uz pašvaldību budžeta ieņēmumiem un sniedzot finansējumu GMI pabalsta izmaksai 50 procentu apmērā. Taču ārpus šī izņēmuma perioda valsts ieskatā GMI pabalsta nodrošināšana ir viena no pašvaldības autonomo funkciju ietvaros realizējamajām funkcijām.

Vienlaikus nepastāv ierobežojums pašvaldības palīdzības saņemšanas ilgumam. Tā ir jāsniedz tik ilgi, kamēr vien personas ienākumu līmenis un dzīves apstākļi ir tādi, ka personai šāda palīdzība ir nepieciešama.

Vienlaikus vēlos šajā brīdī atzīmēt OECD organizācijas veiktā pētījuma rezultātus, kas tieši par Latviju, kas liecina par to, ka ilgstoša paļaušanās tieši uz GMI pabalstu saņemšanu, ir raksturīga salīdzinoši mazai cilvēku daļai. Un lielākā daļa cilvēku, atbalstu caur GMI pabalstu, saņem aptuveni 3 mēnešus, tādējādi tas liecina par to, ka viņi spēj izkļūt no šīs situācijas, mobilizējot šī pabalsta un pārējās sistēmas sniegtā atbalsta iespējas.

Lai sekmētu pašvaldību iespēju nodrošināt sociālās palīdzības sniegšanu arī augstākā apmērā, ja to finanšu iespējas atļauj, likumā ir arī noteikts, ka pašvaldības savos saistošajos noteikumos ir tiesīga noteikt augstāku GMI līmeni, kā jau tas iepriekš tika atzīmēts. Vienlaikus šis līmenis nedrīkst pārsniegt valstī noteikto trūcīgas personas ienākumu līmeni. Šādu iespēju 2018. gadā bija izmantojušas 27 pašvaldības, tajā skaitā 8 to bija noteikušas augstāku par 100 eiro. Jāņem vērā, ka tas ir ienākums uz katru personu ģimenē, nepiemērojot ekvivalences skalu.

Vienlaikus vēlos uzsvērt, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā ir noteikts, ka sociālo palīdzību sniedz pamatojoties uz materiālo resursu, tas nozīmē — gan ienākumu, gan īpašuma novērtējumu. Un arī individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību. Un arī likumā par sociālo drošību ir noteikta katras personas līdzdarbība savu sociālo tiesību īstenošanā. Tas skaidri norāda uz to, ka līdztekus tiesībām uz sociālajiem pakalpojumiem, tajā skaitā sociālo palīdzību, ir noteikta arī personas līdzdarbība savu sociālo tiesību īstenošanā un attiecīgi sociālā drošība, kas ietver arī sociālo palīdzību, nav tikai no valsts un pašvaldību sniegtā atbalsta atkarīgs lielums.

Attiecībā uz individuālo vajadzību apmierināšanu, vēlreiz jāatgriežas pie minētā, ka GMI pabalsts nav vienīgais atbalsta pasākums, uz ko personai, kura nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības, ir tiesības sociālās drošības sistēmas ietvaros. Pirmkārt, lai sniegtu atbalstu vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem, ienākumu atbalstu. Likumā ir noteikts, ka, novērtējot materiālos resursus, par ienākumiem neuzskata virkni valsts sociālos pabalstus. Tādējādi valsts faktiskais ienākuma atbalsts personām tiek sniegts pat arī pie lielākiem ienākumiem nekā tikai noteiktais GMI līmenis no šī gada 64 eiro apmērā.

Tā, piemēram, netiek ņemts vērā ģimenes valsts pabalsts, netiek ņemtas vērā piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta, bērna ar invaliditāti kopšanas pabalsts, kuriem

ir savai mērķa grupai tēmēti nolūki. Taču tieši to neņemšana vērā atstāj būtisku ietekmi uz ģimenes finansiālo situāciju un tā būtu pavisam atšķirīga, ja visi šie ienākumi tiktu ņemti vērā, kam Labklājības ministrija un valdība neuzskata par pamatu šādu ceļu iet.

Papildus, otrkārt, GMI pabalstam normatīvajos aktos ir noteikts pašvaldības pienākums nodrošināt dzīvokļu pabalstu. Jāpiekrīt, ka dzīvokļu pabalsts līdz šim tiek nodrošināts atšķirīgā apjomā un atšķirīgā saturiskajā tvērumā dažādās Latvijas pašvaldībās, taču tāds tiek nodrošināts un tas ir viens no obligāti nodrošināmajiem pabalstiem. Pašvaldības to nodrošina atbilstoši atkal savām iespējām un vietējai situācijai.

Treškārt, trūcīgajām personām, pie kurām pieder visi GMI pabalstu saņēmēji, pieejama virkne valsts un arī pašvaldību atbalsta pasākumi, tajā skaitā atbrīvojums no pacienta iemaksas, samazināts maksājums par elektroenerģiju, nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojums, bezmaksas valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība, kā arī atviegloti nosacījumi pašvaldības nodrošināto sociālo pakalpojumu saņemšanā, un arī vēl citi pašvaldības nodrošinātie pabalsti.

Tādējādi, lai arī cilvēkiem neveidojas izdevumi par šīm pozīcijām, atvieglojumi šajās pozīcijās atstāj būtisku ietekmi uz mājsaimniecības kopējiem izdevumiem.

Un ceturtkārt. Visām ģimenēm, kuru personu ienākumi uz vienu cilvēku nepārsniedz 242 eiro mēnesī, ir pieejamas pārtikas pakas un bērnu komplekti, un skolas komplekti, lai veicinātu pamatvajadzību nodrošināšanu gan attiecībā uz pārtiku, gan attiecībā uz higiēnu un uz skolas lietām.

Tādējādi tiek īstenots princips, ka tiesību īstenošana uz sociālo nodrošinājumu notiek gan nodrošinot maksājumus naudā, gan ar citu pasākumu palīdzību, nodrošinot atvieglojumus pakalpojumu saņemšanā, vai nodrošinot pamatvajadzību apmierināšanai nepieciešamās lietas.

Tāpat šāda veida sistēma, kur GMI pabalsts nav vienīgais pašvaldību nodrošinātais sociālās palīdzības pabalsts, nodrošina iedzīvotāju tiesības īstenot tieši Satversmes 109. pantā noteiktās tiesības uz sociālo nodrošinājumu un apliecina izveidotās sistēmas atbilstību Satversmē ietvertajam sociālās atbildības valsts principam.

Turpinājumā nedaudz vēlos pieskarties atzīmētajiem rādītājiem par nabadzības augsto risku Latvijā.

Pirmkārt, es vēlos uzsvērt, ka Eiropas Savienības nabadzības rādītāji norāda uz relatīvo nabadzības risku, kas noteikts, balstoties uz statistiku par iedzīvotāju ienākumiem un dzīves apstākļiem.

Lai arī mēs zinām, ka 2017. gadā nabadzības riskam bija pakļauti 23,3 procenti Latvijas iedzīvotāju, tie ir cilvēki, kuri dzīvo zemu ienākumu vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās. Un šo mājsaimniecību ienākumu slieksnis tātad ir zem 367 eiro uz vienu mājsaimniecības ekvivalento personu. Apskatot, kāds ir Latvijas iedzīvotāju kopējais ienākums no algota darba un mājsaimniecības ienākuma kopumā, mēs varam secināt, ka pēc Eiropas Savienības metodoloģijas noteiktā nabadzības riska līnija ir gana augsta priekš Latvijas mērogiem.

Apzinoties nepieciešamību risināt situāciju attiecībā uz nabadzību, gan šīs valdības, gan iepriekšējo valdību deklarācijās ir iekļauti uzdevumi attiecībā uz nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu un ir iekļauti uzdevumi, kas paredz pakāpeniski pilnveidot ienākumu atbalsta sistēmu.

Tika jau pieminēti iepriekš 2014. gadā apstiprinātā valdības koncepcija par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu, savukārt 2019. gada augustā tika apstiprināts plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai, kurš arī vēlāk budžeta procesa laikā ierobežotā apmērā tomēr ievērojamā apjomā tika ieviests.

Attiecībā uz samērīguma principa ievērošanu šajā brīdī gribu atzīmēt, ka koncepcijā kā atskaites punkts minimālā ienākuma līmenim tika noteikta 40 procentu robeža no mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju 2017. gadā. Un šeit jāpaskaidro, ka Latvija ir izvēlējusies no Eiropas Savienības atšķirīgu metodoloģiju, nolūkā ņemt vērā Latvijas demogrāfisko un sociālo situāciju, kur mājsaimniecībām ar vairākiem bērniem un bērniem kopumā raksturīgs augstāks nabadzības risks nekā citiem mājsaimniecības tipiem vai vecuma grupām. Atšķirīgā metodoloģija paredz piešķirt augstāku koeficientu katram nākamajam mājsaimniecības loceklim un visiem bērniem, proti, 0,7 nevis, kā tas būtu Eiropas Savienības metodoloģijā 0,5 un 0,3.

Jāmin, ka mazākie koeficienti nākamajām personām mājsaimniecībā metodoloģijas maiņas brīdī Eiropas Savienībā tika pamatoti ar to, ka vecajās Eiropas Savienības dalībvalstīs ienākumi par pārtiku vairs neveidoja būtisku īpatsvaru mājsaimniecību ienākumos, tādēļ bija iespējams turpmākajām personām mājsaimniecībā piemērot mazāku ekvivalento svaru. Latvijas gadījumā, piemērojot atšķirīgu svaru mājsaimniecību locekļiem, tiek iegūta atšķirīga rīcībā esošā ienākumu

mediāna, taču, piemērojot nākamajiem pieaugušajiem un visiem bērniem augstāku svaru, kopumā ģimenēm pie šādas metodoloģijas varētu tikt sniegts lielāks atbalsts, ja nākotnē atbalsta sniegšanā tiktu piemērota ekvivalenta skala.

Attiecībā pēc Latvijas metodoloģijas, ienākumu mediāna 2017. gadā bija 494 eiro, 60 procentu slieksnis ir 297 eiro, bet 40 procentu slieksnis - 198 eiro.

Un šeit es vēlos pievērsties un paskaidrot, ka nabadzības riska robeža pie 40 procentu sliekšņa no ienākumu mediānas arī citās Eiropas Savienības valstīs nav tā robeža, pie kuras tiek sniegts monetārais atbalsts iedzīvotājiem, kas ir pakļauti nabadzības riskam. Atbalsts naudas izteiksmē parasti tiek noteikts, ja iedzīvotāju ienākumi ir robežās starp 20 un 30 procentiem no ienākumu mediānas. Tādējādi koncepcijā tika izvēlēts noteikts GMI pabalsta līmeni 20 procentu apmērā no ienākumu mediānas jeb 99 eiro, vienlaikus paredzot ieviest ekvivalences skalu.

Attiecībā uz metodoloģijām, vēlos pieminēt, ka var tikt izvēlētas ļoti dažādas pieejas. Organizācijas izvēlas dažādus sliekšņus un pamato to ar dažādiem apsvērumiem. Tās visas ir matemātiski, metodoloģiski pamatotas un ļauj vērtēt mazāk saņemošās iedzīvotāju daļas ienākumus, iepretim tai iedzīvotāju daļai, kura saņem ienākumus virs šīs līnijas, taču nav viena universāla pasaulē atzīta metodoloģija, kura visiem būtu uzskatāma par vienīgo pareizo un tāda nav arī akceptēta.

Lai arī 2020. gadā budžeta veidošanas procesā plāna īstenošanai tika novirzīts finansējums ierobežotā apjomā, novirzot tam 10 miljonus eiro, tas ļāva palielināt minimālos valsts noteiktos invaliditātes pensiju un valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu apmērus, kas jau kopš šī gada 1. janvāra ietekmē vairāk kā 70 tūkstošus iedzīvotāju. Un vienlaikus 2019. gadā tika pieņemts lēmums un no šī gada 53 eiro vietā GMI līmenis ir jau noteikts 64 eiro apmērā.

Ilustrācija par to, ka 64 eiro sasniedz tikai 16 procentus no ienākumu mediānas, ir tiešām tikai ilustrācija, kas parāda tuvināšanos šai te 20 procentu robežai un tas ir solis virzienā, ko valdība iepriekš pieņemot koncepciju ir apstiprinājusi. Un tieši no šī gada īstenotie pasākumi, kas paceļ minimālo pensiju robežas un arī GMI līmeņa robežu, apliecina, ka Ministru kabinets ir rīkojies atbilstoši iepriekš solītajām uzdevumu ievirzēm un tas ir atbilstošs sociāli atbildīgas valsts principam un vienlaikus ņem vērā ekonomiskās iespējas un ir pārskatījis pašvaldības sniegtā atbalsta apmēru, vienlaikus piedāvājot fokusa saglabāšanu tieši uz tām nabadzības riskam pakļautajām grupām, kur ir pakļautas nabadzības riskam. Tādējādi ir ievērots viens no politiskās plānošanas dokumenta…….. resursu prognozēšanas un izvērtēšanas un tiek piedāvāts

efektīvākais risinājums attiecībā uz nosprausto mērķi un sabalansēta izšķiršanās starp dažādiem politikas risinājumiem un budžeta iespējām.

Papildus vēlos atsaukties uz iepriekšējo Satversmes tiesas spriedumos minēto, ka sociāli atbildīgs ir tāds risinājums, kura rezultātā……

I. Ziemele.

Jā, lūdzu, turpiniet…

E. Celmiņa.

Jā, tādējādi paliku pie tā, ka minimālā ienākuma pilnveides pasākumi ir skatāmi ciešā sasaistē gan ar valsts finansiālajām iespējām un samērību pret visas sabiedrības interesēm. Un tā kā politiska vienošanās ir balstīta arī uz pašvaldību ekonomiskajām iespējām, tad lēmums par GMI līmeņa noteikšanu nav pavisam brīvprātīgi voluntāri noteikts, tomēr izriet no pašvaldību apsvērumiem par viņu pieejamiem resursiem.

Un šeit ir vērts pieminēt, ka Latvijas strādājošo iedzīvotāju ienākumi, kuri saņem minimālo algu pēc nodokļu nomaksas, ir aptuveni tādā pašā apmērā kā Eiropas Savienības noteiktā nabadzības riska līnija. Turklāt strādājošās personas ienākums attiecas uz viņu pašu un vēl viņa apgādībā esošajām personām. Tas norāda uz to, ka Latvijas situācijā ienākumu atbalsta sniegšana mājsaimniecībām un atbalsta apmēra samērīgums ir jāvērtē kopsakarā ar ienākumiem, ko iedzīvotāji saņem darba tirgū. Un arī starptautiskās organizācijas, piemēram, OEDC un Pasaules Banka, norāda uz to, ka atbalsts, ko iedzīvotāji saņem naudas izteiksmē, nedrīkst būt pārlieku tuvs ienākumiem, ko iespējams gūt no darba tirgus, lai tādējādi nedeformētu motivāciju un līdzdalību būt pašam par savas dzīves ienākumu noteicēju.

Un tuvojoties noslēgumam, vēlos vēlreiz atsaukties uz sociālā nodrošinājuma jeb sociālās drošības jēdzienu un atzīmēt, ka Latvijas likumā lietotā sociālās drošības definīcija sakrīt ar starptautiskās darba organizācijas lietoto definīciju, kura savā Pasaules sociālās aizsardzības ziņojumā norāda, ka starptautiski jēdzieni "sociālā drošība un sociālā aizsardzība" ir pamīšus lietoti jēdzieni, nereti atsevišķi lietoti jēdzieni. Taču diezgan bieži tie tiek lietoti ar vienu un to pašu nozīmi. Un svarīgi ir atzīmēt, ka visplašākajā nozīmē ar sociālās aizsardzības jeb sociālās drošības sistēmu saprot universālas personas tiesības uz sociālo drošību, kas ietver gan sociālas, gan ekonomiskas sistēmas atbalsta nepieciešamību, kas ietver arī veselības aizsardzību un dažādas programmas ārpus garantētā minimālā ienākumu atbalsta nabadzības

mazināšanai. Tajā skaitā drošības tīkla nodarbinātības atbalstam, bezdarba samazināšanai, atstumtības samazināšanas pasākumiem cilvēkiem ar invaliditāti, paternitātes un citu risku gadījumos. Vienlaikus tiek uzsvērts, ka tas ietver gan formālo institucionālo atbalstu nabadzības riska novēršanai un sociālās drošības nodrošināšanai, gan neformālo jeb tādu, kas saistīts ar pašas personas, ģimeni, draugiem un sabiedrību tās mikro līmenī. Un šāds lietojums sakrīt ar Latvijā pastāvošo praksi, ka vienlaikus ar minimālajiem sociālās palīdzības pabalstiem, cilvēkiem ir pieejama arī tās sistēmas daļa, kur ir pieejams plašs atbalsts un pasākumu klāsts atkarībā no viņu individuālās situācijas un varbūt dažos gadījumos sociālās piederības kādai kritiskai grupai.

Vienlaikus sociālā harta abus jēdzienus skata kā divus atsevišķus sociālās aizsardzības sistēmas daļas, tādējādi norādot, ka sociālā palīdzība ir nošķirta un atšķirīga no sociālās drošības, kas ir balstīta sociālās apdrošināšanas principos. Taču neraugoties uz šo atšķirīgo pieeju lietojumā, svarīgi ir atzīmēt, ka gan skatot sociālo palīdzību kā soc. drošības sistēmas sastāvdaļu, gan pieļaujot, ka sociālā palīdzība var būt nodalīta viena atsevišķa sociālās aizsardzības sistēmas daļa, būtiski ir tas, ka abos gadījumos sociālā palīdzība un konkrēti šīs lietas gadījumā GMI pabalsts ir tikai viens no lielākas sistēmas elementiem, kas indivīdiem sniedz atbalstu viņu pamatvajadzību nodrošināšanai un tiesību uz sociālo drošību īstenošanai.

Tā tas izriet arī no likuma par sociālo drošību, kas nosaka, ka persona, kura saviem spēkiem nespēj nodrošināt sevi vai pārvarēt īpašas dzīves grūtības un nesaņem ne no viena cita pietiekamu atbalstu, ir tiesības uz personisko un materiālo palīdzību, kas atbilst tās vajadzībām, dod iespēju pašpalīdzībai un veicina iesaistīšanos sabiedrības dzīvē. Tādējādi pašvaldības sociālajā dienestā vēršas cilvēki, kuri nesaņem pietiekamus ienākumus no īpašuma vai algota darba, nepietiekamus ienākumus no sociālās apdrošināšanas sistēmas un citiem transfertiem.

Tādēļ Ministru kabinets vēlreiz pasvītro, ka pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai ir tikai viens no sociālās palīdzības pasākumiem, uz ko ir tiesības ģimenēm vai atsevišķi dzīvojošām personām. Un līdztekus tiesībām uz sociālajiem pakalpojumiem, tajā skaitā, sociālo palīdzību, likumā ir noteikta arī personas līdzdarbība savu sociālo tiesību īstenošanā. Tas sakrīt ar iepriekš citēto starptautiski lietoto sociālās drošības un sociālās aizsardzības jēdzienu lietojumu.

Nobeigumā rezumējot iepriekš minēto, ka GMI līmeņa pabalsta nodrošināšanai paredzētais pabalsts nav vienīgais pamatvajadzību nodrošināšanas instruments un ka trūcīgajiem iedzīvotājiem, pie kuriem pieder visi GMI pabalsta saņēmēji, tiek sniegts

atbalsts gan monetārā izteiksmē kā tiešs finansiāls atbalsts, gan pakalpojumu un atvieglojumu veidā, kas rada pozitīvu ietekmi uz GMI pabalsta saņēmēju mājsaimniecību izdevumu pozīcijām, atbalsta slieksnis gan pie šī brīža 64 eiro apmēra, gan pie 20 procentu robežas no ienākumu mediānas nākotnē, jo valdība nav atcēlusi virzību uz koncepcijas ieviešanu, ir uzskatāms par samērīgu atbalstu iepretim pārējās sabiedrības interesēm un spējām un Ministru kabineta ieskatā tas varētu būt par pamatu vērtēt tiesvedības izbeigšanu šajā lietā.

Paldies.

I Ziemele.

Jā, paldies par valdības pausto viedokli.

Tātad tagad jautājumi tiesnešiem. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā, es arī teiktu paldies par sniegto viedokli. Man ir daži jautājumi.

Pirmais. Vispirms noprecizēsim to, ka sākotnējā pieteikumā tika apstrīdēta norma, kas paredzēja garantētā minimālā ienākuma līmeni - 53 eiro, šobrīd tiesībsargs tiesas sēdē precīzi norādīja, ka joprojām šajā lietā uztur prasījumu par garantēto minimālo ienākumu 64 eiro apmērā.

Vai Jūsu argumenti attiecas arī uz minimālo ienākumu līmeni 64 eiro?

E. Celmiņa.

Mūsu gadījumā 64 eiro situācijā ir pamats vērtēt tiesībsarga pieteikuma pamatotību, ņemot vērā, ka personām ir pieejama virkne pārējo atbalstu un šis palielinājums jau pauž valdības apņemšanos pieejamo resursu ietvarā virzīties uz minimālākā pieejamā finansiālā atbalsta palielināšanu.

A. Laviņš.

Jā, šis jautājums bija no tāda viedokļa mērķēts, lai abām pusēm būtu nodrošinātas līdzvērtīgas procesuālās tiesības. Abas puses saprot, kura ir šī apstrīdētā norma. Tātad Ministru kabinets saprot, ka tiek izvērtēta norma par līmeni 64 eiro un visi šie argumenti bija tostarp par šo normu? Satversmes tiesa pareizi saprot Jūsu pozīciju? Lai mēs saprastu, ka procesuālās tiesības abām pusēm ir nodrošinātas līdzvērtīgi?

E. Celmiņa.

Jā, ministrija pauž viedokli attiecībā uz 64 eiro līmeni.

A. Laviņš.

Jā. Labi.

Par Satversmes 1. panta tvērumu un tajā ietilpstošo sociāli atbildīgas valsts principa tvērumu attiecībā uz vienu no sociālās drošības sistēmas, kas ir sociālā palīdzība, kontekstu.

Vai Jūs piekrītat tam, ko tiesībsargs minēja, ka sociāli atbildīgas valsts princips noteic tiesisku pienākumu valstij nabadzības riskam pakļautajām personām nodrošināt atbalstu gan izdevumiem par ēdienu, par mājokli, par apģērbu, par veselības aprūpi un piektais elements — par obligāto izglītību. Vai Jūs tam piekrītat, vai Jums ir cits redzējums? Kāds pienākums izriet no sociāli atbildīgas valsts principa valstī?

E. Celmiņa.

No sociāli atbildīgas valsts principa noteikti izriet pienākums sniegt atbalstu iedzīvotājiem, kuru rīcībā ir viszemākie ienākumi un meklēt to robežu, pie kuras konkrētā sabiedrība samērīgi ar pārējās sabiedrības spēju šo atbalstu nodrošināt, var to izdarīt. Un šeit vietā ir pieminēt dažādās pieejas. Tas var tikt darīts ar absolūtās nabadzības sliekšņa pieejas izvēli, tas var tikt darīts, nosakot šo metodoloģisko robežu kā nabadzības risku pie 20, 30 procentu robežas no mājsaimniecību ienākumu mediānas, tas var tikt darīts ar iztikas minimuma groza pieeju un droši vien ir vēl virkne dažādu pieeju, ar kuru palīdzību katra valsts atbilstoši savai situācijai izvēlas veidu, kā viņa nodrošinās atbalstu iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem, nenosaucot, ka par to ir jāvar nopirkt noteiktas x lietas, noteiktā x apmērā.

A. Laviņš.

Nu, mans jautājums nebija par x lietām un x apmērā. Mans jautājums tomēr bija par mazlietiņ abstraktākām pozīcijām. Vai sociāli atbildīgas valsts princips noteic pienākumu tieši par ēdienu, apģērbu un vēl trīs pozīcijas.

Jautājums ir šāds: vai Jūs redzat, ka pamatvajadzību kopumā kāda no šīm pozīcijām, ko tiesībsargs norādīja, ka šis principa tvērums to paredz tajā, tomēr Ministru

kabinets saskata, ka nē, kaut kas no šīm pozīcijām pamatvajadzību katalogā tomēr neietilpst.

Tad es precizēšu savu jautājumu: tas, ka šie atbalsta pasākumi attiecas uz valsts iedzīvotājiem, kuriem ir viszemākie ienākumi, tas ir skaidrs. Jautājums tomēr bija par šīm pozīcijām. Piekrītat? Vai tomēr kaut kādu daļu ar noteiktiem argumentiem Jūs sakāt, ka nē, tajā neietilpst un valstij par to nav pienākuma.

E. Celmiņa.

Jā, attiecībā uz nosauktajām piecām pozīcijām Ministru kabinets vēlētos norādīt, ka izglītības un veselības daļa tiek nodrošināta ar attiecīgo bezmaksas valsts sistēmas palīdzību. Tādējādi primāri ar pašu pēdējo sociālās palīdzības risinājumu būtu jāaptver tie cilvēki, kuriem atlikušās pamatvajadzības nevar tikt nodrošinātas. Mājoklis, ēdien un apģērbs pirmām kārtām.

A. Laviņš.

Jā, paldies.

Jautājums līdzīgs, kāds bija arī tiesībsargam uzdots. Kā Ministru kabinets raugās uz to, ka jautājums par metodoloģijas noteikšanu, kādā tiek noteikts garantēto minimālo ienākumu līmenis, ir valstij būtisks un tas primāri būtu jāizlemj likumdevējam, nevis valdībai.

E. Celmiņa.

Ņemot vērā, ka sociālo palīdzību neregulē starptautiskajās saistībās noteikti līmeņi un saistības, kas mums būtu jāievēro, sociālās palīdzības līmenis tomēr mūsu ieskatā ir tāds, ka to var atstāt noteikt Ministru kabineta līmenī.

A. Laviņš.

Sakiet, kura ir pilnvarojošā norma, kas Ministru kabinetu pilnvaro noteikt metodoloģijas jautājumus un vispār kopumā regulēt jautājumus par garantēto minimālo ienākumu noteikšanu?

E. Celmiņa.

Pirmkārt, tā ir valdības deklarācija, ar kuru valdība apņemas sniegt atbalstu iedzīvotājiem, kuriem ir visgrūtāk apmierināt savas pamatvajadzības, tas ir Sociālās

drošības likums, vēlāk Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta izdotie noteikumi, kas dod uzdevumu sniegt materiālu atbalstu trūcīgām, maznodrošinātām un krīzes situācijā nonākušām personām.

A. Laviņš.

Vai Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35. pantu un 32. pantu Jūs uzskatāt kā normas, kas noteic Ministru kabinetam pilnvarojumu izdot tiesību aktus šajā jomā?

E. Celmiņa.

Jā, Ministru kabinets uzskata šīs normas par tādām, uz kuru pamata mums būtu iespēja noteikt attiecīgos līmeņus.

A. Laviņš.

Ja tas tā, tad aicinu pievērst uzmanību 32. pantam. Tas noteic sociālās palīdzības mērķus. Es citēšu: "sociālās palīdzības mērķis ir sniegt materiālu atbalstu trūcīgām, maznodrošinātām un krīzes situācijā nonākušām ģimenēm vai personām, lai nodrošinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbspējīgu personu līdzdarbību". Tātad mērķis ir sniegt atbalstu, lai nodrošinātu to pamatvajadzības.

Ar kādu metodoloģiju līdz šim Ministru kabinets ir panācis šā mērķa īstenošanu? Respektīvi, jautājums, vai tas, ka līdz šim GMI tika noteikts vienošanās procesā starp valdību un Latvijas Pašvaldību savienību, ir tāda metode, kura ļauj jēgpilni nodrošināt šo mērķi, ko es jau minēju, kas ir minēts šā likuma 32. pantā: "nodrošināt šādu iedzīvotāju pamatvajadzības"?

E. Celmiņa.

Atbilstoši likumam "Par pašvaldībām" un funkciju dalījumam starp valsti un pašvaldībām, šāds regulējums, kas paredzēja noteiktu funkciju īstenošanu valsts līmenī, savukārt sociālo palīdzību atstājot pašvaldību līmenī, ir tas regulējums, kā līdz šim pamatvajadzību nodrošinājums tika veikts. Saskatot par nepieciešamu paaugstināt šo pēdējo sociālās palīdzības monetāro pabalstu apmērus, Ministru kabinets ar sagatavotiem Labklājības ministrijas argumentiem tiecas argumentēt un pierādīt šāda te līmeņa paaugstināšanas nepieciešamību, vienlaikus iesaistoties diskusijās ar pašvaldībām, atbilstoši viņu pusē esošajiem argumentiem.

A. Lavinš.

Jautājums nebija par to, kā tiecas paaugstināt šo līmeni. Jautājums ir tāds, kas izriet no sociālās palīdzības mērķa. Mērķis ir: Ministru kabinetam nosakot garantēto minimālo ienākumu līmeni, nodrošināt to pamatvajadzības. Un ja reiz galvenais kritērijs, kā noteikt šo ienākumu līmeni, ir vienošanās esība starp valdību un Latvijas Pašvaldību savienību, tad kā, nosakot šo minimālo līmeni, varat jēgpilni īstenot mērķi nodrošināt pamatvajadzības? Vai šajā procesā ir iespējams apzināt pamatvajadzību minimālo apmēru?

E. Celmiņa.

Nē. Tieši tādēļ šī funkcija ir atstāta pašvaldībām, jo individuālā gadījumā pamatvajadzības var būt ļoti atšķirīgas, atkarībā no konkrētās mājsaimniecības situācijas. Tai var būt pieejami resursi ne naudas izteiksmē, tai var būt dažādas rīcībspējas personīgās, tai var būt ienākumi ne tikai no viena avota, tai var būt vēl iepriekš pieminētie citi vērā neņemtie ienākumi un atbalsta pasākumi un sniegtais atbalsts. Tādējādi ar viena šāda te pabalsta palīdzību noteikt, vai tas sasniedz vai nesasniedz pamatvajadzību apmēru, nav iespējams. Tas ir viens no sistēmas elementiem.

A. Laviņš.

Labi, piekrītu tam, ka šī sistēma ir kompleksa un vēl ir citi pabalsti, gan valsts sociālie pabalsti, gan pašvaldības pabalsti. Un šajā ziņā tad pievērsīšos tiem datiem, ko Labklājības ministrija ir sniegusi.

Ir iesniegtas detalizētas tabulas lietā par to, kāds ir bijis garantētā minimālā ienākuma pabalsts, cik 2018. gadā bija unikālās personas, kas šo pabalstu ir saņēmušas, kādas summas ir gada griezumā tērētas un arī ir dati par to, cik ir katrai personai samaksāts šis pabalsts gadā un mēnesī. Mēnesī redzam, ir 45,26 vienai personai, bet šī summa, 45,26 eiro, ir summa, kas ir aprēķināta kopā no garantētā minimālā ienākuma pabalsta plus dzīvokļa pabalsta, plus pabalsts veselības aprūpei, plus pabalsts izglītībai un tā saucamie citi pašvaldības pabalsti. Summa ir 45,26. Tātad personas ienākumi ir acīmredzot apmēram uz to laiku bijuši 11 eiro mēnesī. Un lai sasniegtu garantēto minimālo ienākumu līmeni, lūk, šis pabalstu kopums, ko Jūs teicāt, kas efektīvi pilda valsts pienākumu, kas izriet no sociāli atbildīgas valsts principa tvēruma nodrošināt

pamatvajadzības, Jūs norādāt, ka 45,26, kas papildus tiek personām samaksāts, ir tas, kas efektīvi nodrošina šīs pamatvajadzības, kas likuma ir minēts kā mērķis sociālai palīdzībai? Kāds būtu Jūsu vērtējums?

E. Celmiņa.

Nē, ne tikai. Papildus šajā tabulā minētajiem GMI pabalstam, dzīvokļa, veselības, izglītības un pabalstam ēdināšanai, jāņem vērā iepriekš norādītais, ka personām ir atvieglota pieeja pakalpojumiem, viņām var būt pakalpojumi bez maksas vai par ļoti mazu samaksu, piemēram, aprūpes mājās pakalpojums vai kāds cits sociāls pakalpojums, personām ir atviegloti elektroenerģijas norēķini, viņām ir atvieglots nekustamā īpašuma nodoklis 90 procentu apmērā, ja persona nonāk slimnīcā, viņām ir diezgan ievērojams atvieglojums pacientu iemaksas samaksā. Tās visas pozīcijas šajā tabulā diemžēl nav iespējams ietvert, taču, ja viņas pārvērstu naudas izteiksmē, tad tādā veidā cilvēkus sasniegušais atbalsts noteikti būtu ievērojami lielākā eiro apmērā. Papildus var pieskaitīt atbalstu pārtikas katras pakas apmērā, un droši vien ir vēl kādi citi atbalsta veidi, kas man šobrīd neienāca prātā.

A. Laviņš.

Vai Ministru kabinets gluži kā… tieši tā… es redzu, ka mēs vienu un to pašu tabulu esam aplūkojuši, vai Ministru kabinets ir veicis pētījumus vai aprēķinus par to, ko Jūs nupat šeit skaidrojāt? Ja visus šos atvieglojumus pārvērstu naudas izteiksmē, cik liela summa vienai personai mēnesī veidotos?

E. Celmiņa.

Nē, Ministru kabinets nav veicis šādus pētījumus. Šādi pētījumi nav veikti arī nevienā citā Eiropas Savienības valstī. Norvēģija ir pirmā, kura šobrīd tiecas pārvērst pakalpojumos saņemto atvieglojumu ietekmes novērtēšanu uz personu ienākumiem, jo līdz šim Eiropas Savienības mājsaimniecības ienākumu rādītājos vērā tiek ņemti tikai patiešām ienākumi naudā. Un pakalpojumu un atvieglojum veidā saņemtais netiešais atbalsts nevar tikt ietverts nabadzības rādītājos. To var pieņemt kā esošu, atbilstošu individuālai situācijai, taču kopējos statistikas rādītājos ne Eiropas Savienībā, ne Latvijā tāds nav pieejams.

A. Laviņš.

Respektīvi, valdība to tiesas procesā izmanto kā papildu argumentu. Lūk, sistēma pastāv šāda un ir zināmi atvieglojumi, tostarp personai, kas saņem 11 eiro mēnesī, ir nodokļu atlaides par nekustamo īpašumu. Diezgan amizanti izklausās. Vismaz attiecībā uz nodokļu atlaidi, ja mēs runājam par personu, kurai ir ienākumi 11 eiro mēnesī vidēji un mēs runājam par to, ka šī sociālās drošības sistēma ar tādu elementu kā atvieglojums "nekustamā īpašuma nodokļa atlaidei" ir viens efektīvs rīks!

Jūsu viedoklis par tādu mazlietiņ tādu skarbāku jautājumu.

E. Celmiņa.

Jā. Piemēram, ja nekustamā īpašuma nodoklis kādā Latvijas mazpilsētā varētu būt 50 eiro gadā, un tad, ja atvieglojums ir 90 procenti un cilvēkam atlikusī samaksājamā summa ir 10 eiro gadā, tad tas jau varbūt izklausās samērīgāk.

Jā, es nevaru komentēt vēl dziļāk par to, kā būtu iespējams ņemt vērā katra individuālā Latvijas iedzīvotāja dažādos nozaru atbalsta pasākumos saņemto atvieglojumu apmēru naudas izteiksmē, jo tad vairs nav iespējams runāt par sociālās palīdzības datu analīzi vienas sistēmas ietvaros, bet ir jāsavieto dati no visām valsts nozarēm. Tik universāla pieeja iedzīvotāju datu analīzei Latvijā pagaidām neeksistē.

A. Laviņš.

Vēl daži jautājumi saistībā ar šo rūpīgi sagatavoto tabulu. Es noteikti to tā novērtētu. Un varbūt šie jautājumi ir par skaitļiem, bet mums Satversmes tiesā vērtējot šo jautājumu, manuprāt, ir nepieciešams gūt tādu vispārēju priekšstatu, kā tas veidojas. Un šis arguments, cik tas ir jēgpilns par to, ka GMI pabalsts ir viens no sociālās drošības un līdz ar to sociālās palīdzības sistēmu elementiem un Jūs minējāt vēl citus pašvaldību pabalstus un es labprāt pieskartos pabalstam krīzes situācijā un tā saucamās brīvprātīgās pašvaldību iniciatīvas pabalsti. Un, ja es salīdzinu, tad es varu redzēt, ka garantētā minimālā ienākuma pabalsta saņēmēji 2018. gadā ir bijušas 20 878 personas. Turpretī vienu no šīs sistēmas veidojošiem pabalstiem, kas ir pabalsts krīzes situācijā, 2018. gadā ir saņēmuši vien 378 personas.

Kā Jūs skaidrojat, kāpēc šīs trūcīgās personas nevar saņemt tādā pašā skaitā, visi šie 20 878 personas varētu saņemt šo pabalstu krīzes situācijā? Kāpēc tāds mazs skaitlis? Kā Jūs to skaidrojat?

E. Celmiņa.

Jo krīzes situācijai likumā ir dota atsevišķa definīcija un tā attiecas uz situācijām, kad ir iestājušies pēkšņi apstākļi, kad palīdzība ir nepieciešama tūlītēja vai ir ugunsgrēks vai kāda cita nelaime un krīzes pabalsts tiek piešķirts, neizvērtējot personas ienākumus, kamēr GMI pabalsts ir pakļauts ienākumu testam, ienākumu un materiālās situācijas izvērtēšanai.

A. Laviņš.

Bet, ja pabalsts, lūk, ir mērķēts noteiktai personu grupai, kas ir nonākušas noteiktos apstākļos, vai tad šis pabalsts būtu jāieskaita sistēmā, kas nodrošina pamatvajadzību nodrošināšanu?

E. Celmiņa.

Nu, tajā brīdī, kad cilvēks ir saskāries ar krīzes situāciju, tad tas noteikti ir ļoti būtisks atbalsts viņam, bet cilvēkiem, kuri saņem regulāro GMI pabalstu, viņu situācijas analīzē uz pabalstu krīzes situācijā, iespējams, var arī neraudzīties.

A. Laviņš.

Raugoties uz skaitļiem. Šis pabalsts krīzes situācijā gadā vienai personai, vidēji Latvijā ir 100 eiro. Tātad, pat ja mēs atdalītu līdzvērtīgi katram, kas ir saņēmis, nu… tas ir mazāk kā 7–8 eiro, es tā piemetu uzreiz. Tas attiecas uz pabalstiem krīzes situācijā.

Un tad ir vēl nākamais jūsu aprakstītās sistēmas elementa pabalsts: brīvprātīgās iniciatīvas pabalsts. Tur unikālo personu skaits, kas to ir saņēmis, ir 3092, un gadā vienai personai — 112, nu, apmēram 10 eiro varētu būt…12… 9 eiro… Tātad 21 eiro plus 45, plus 11. Tāda ir šī aina, kas kopumā veidojas. Ministru kabinets uzskata, ka tas ir atbilstoši 32. panta norādītajam sociālās palīdzības mērķim?

E. Celmiņa.

Tieši arguments par to, ka brīvprātīgās iniciatīvas pašvaldības var īstenot pēc tam, kad ir nodrošinātas iedzīvotāju pamatvajadzības, ir tā apsvēruma daļa, kur pašvaldībām sākas viņu iespējas nodrošināt brīvprātīgo iniciatīvu pabalstus. Tātad kabinets pieņem, ka brīdī, kad parādās brīvprātīgās iniciatīvas, iedzīvotāju pamatvajadzības jau ir tikušas nodrošinātas vismaz minimālā apmērā.

Vienlaikus ir jāapzinās, ka brīvprātīgo iniciatīvu pabalsti nereti ir tēmēti, tajā skaitā, uz dažādām sociālām grupām, kas tostarp pārklājas vai sakrīt ar tām grupām, kas visbiežāk ir pakļautas nabadzības riskam. Tās var būt personas ievērojamos gados, tās var būt personas ar invaliditāti, tās var būt ģimenes ar bērna piedzimšanu saistītās brīvprātīgās iniciatīvas un tamlīdzīgi. Tādējādi lielā mērā arī brīvprātīgās iniciatīvas sasniedz to iedzīvotāju daļu, par kuru pamatvajadzību lietā ir runa.

A. Laviņš.

Paldies. Likumdevējs Ministru kabinetu ir pilnvarojis noteikt šo garantēto minimālo ienākumu līmeni. Vai Ministru kabinets veic kādu uzraudzību, kādā veidā šī pašvaldības autonomā funkcija tiek izpildīta ikdienas dzīvē?

E. Celmiņa.

Kontroles funkcija par sociālās palīdzības īstenošanu un sociālo pakalpojumu sniegšanu piekrīt Labklājības ministrijai, kas nodrošina metodisku sociālo dienestu vadību, ir noteikusi prasības sociālajiem pakalpojumiem. Veic monitoringu par sniegtās palīdzības apjomu gan mērķgrupas griezumā, gan sniegtā atbalsta griezumā.

A. Laviņš.

Tad jautājums par to, kā šī uzraudzība tiek īstenota, Satversmes tiesai būtu jāuzdod brīdī, kad mēs uzklausīsim Labklājības ministriju, vai Jūs arī varētu atbildēt uz dažiem jautājumiem par uzraudzības efektivitāti?

E. Celmiņa.

Precīzākas atbildes par nodrošināto uzraudzības mehānismu būtu jautājamas Labklājības ministrijai, jā.

A. Laviņš.

Labi. Un tad visbeidzot no manas puses… Jautājums saistīts ar to, ka tiesībsargs savā pieteikumā un arī šodienas tiesas sēdē ļoti uzsvēra to, ka līdz šim garantētais minimālais ienākumu līmenis ir noteikts bez jēgpilnas metodoloģijas. Jūs tam piekrītat? Un ja piekrītat, tad kas ir tā jēgpilnā metodoloģija, ko Ministru kabinets redz, kā nākotnē ir šis garantētais minimālais ienākumu līmenis nosakāms? Pēc kādas metodoloģijas?

E. Celmiņa.

Jā. Tātad gribu šajā brīdī vēlreiz uzsvērt, ka Ministru kabinets, akceptējot koncepciju par minimālā ienākuma līmeni, tajā brīdī jau atzina un akceptēja, ka līdzšinējā pieeja GMI līmeņa noteikšanā ir nepilnīga. To vadīja apsvērumi par politiķu un pašvaldību apsvērumi un izpratne par iedzīvotāju vajadzībām, izpratne par ekonomiskajām iespējām un vienošanās pamatā panāktais rezultāts. Uzskatot, ka šāda pieeja nav pati labākā, Ministru kabinets akceptēja Labklājības ministrijas sagatavoto koncepciju, kas ietvēra konkrētu metodoloģiju paredzot, ka minimālo ienākumu slieksnis tiek noteikts atbilstoši Latvijas ekvivalentajai ienākumu skalai, nosakot mediānu un nosakot robežu — 40 procentu slieksnis būtu trūcīgas personas ienākumu slieksnis, savukārt 20 procentu ienākumu slieksnis tiktu attiecināts uz garantēto minimālā ienākuma pabalstu kā zemākais monetārā izteiksmē sniegtais atbalsts. Un koncepts ietver vēl dažus citus šīs sistēmas pilnveidojuma pasākumus.

Bet metodoloģija ir skaidri izklāstīta koncepcijā un tāds lēmums jau ir pieņemts.

A. Laviņš.

Jā. Paldies par sniegtajām atbildēm.

I. Ziemele.

Paldies.

Ņemot vērā, ka mēs strādājam ar sociālajām tiesībām, ir pienācis arī laiks nelielai pauzei.

Un līdz ar to, tātad, pirms es pasludinu tiesas sēdē pārtraukumu uz pusotru stundu, es gribētu arī painformēt, ka mēs turpināsim, Celmiņas kundze, ar jautājumu uzdošanu jums, būs arī šāda iespēja tiesībsargam.

Un pēc tam tiesa tātad mēģinās vēl šodien paspēt uzklausīt arī Saeimu, Latvijas Banku un profesoru Jāni Lazdiņu.

Es vienkārši zinu, ka šīs personas arī klausās, vienkārši, lai ir arī jau pabrīdinātas.

Uz šo brīdi tiesas sēdē ir pārtraukums līdz plkst. 14.30.

(*Pārtraukums*.)

I. Ziemele.

Lūdzu, sēdieties!

Tātad, mēs turpinām uzdot jautājumus lietā Nr. 2019-24-03 Ministru kabineta pārstāvei Elīnai Celmiņas kundzei un mēs turpinām pēc pārtraukuma.

Tiesnesis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jautājums Ministru kabineta pārstāvei šāds: vai šajā procesā, kas būtu apzīmējams kā Ministru kabinets nosaka garantēto minimālo iztikas līmeni, Ministru kabinets ir… kā Ministru kabinets ir vērtējis cilvēka cieņas aspektu? Vai šajā stāstā tas iederas kā filozofiska kategorija? Vai kā juridisks jēdziens, kas noteic Ministru kabinetam noteiktus pienākumus un, iespējams, rīcības brīvību metožu izvēlē, kas ir sociālajās tiesībās, tās tomēr ierobežo?

E. Celmiņa.

Jā, tātad Vērtējot sociālās palīdzības pabalstu apjomu, cilvēka cieņas aspekts nevar tikt vērtēts atrauti no….

I. Ziemele.

Mēs Jūs nedzirdam! Celmiņas kundze, mēs Jūs nedzirdam. Ja Jūs varētu atkārtot, mēs jūs nedzirdējām, jo bija sakari pazuduši.

E. Celmiņa.

Labi! Tagad var mani dzirdēt?

Tātad cilvēka cieņas aspekts nevar tikt vērtēts atrauti, neskatoties uz veidu, kā sociālās palīdzības pabalsti kopumā tiek noteikti un tie tiek noteikti kopsakarā samērīgi un principā ievērojot atbalstu, kas var tikt sniegts pārējām iedzīvotāju grupām, kurām ir īpaša situācija un vajadzība pēc papildus atbalsta. Līdz ar to cilvēka cieņas aspekts iet kopsakarā ar samērīguma principu pret pārējās sabiedrības interesēm.

A. Laviņš.

Kā to varētu saprast? Cilvēka cieņu Ministru kabinets ievēro tiktāl, ciktāl, es domāju, sociālā palīdzība ir samērīga arī pret citām sociālajām grupām? Paskaidrojiet, lūdzu!

E. Celmiņa.

Jā, tātad atbalstu no sociālās drošības sistēmas kopumā valsts sniedz dažādos gadījumos. Tie ir gan cilvēki ar invaliditāti, gan ģimenes ar bērniem, kuriem ir invaliditāte, gan grupas… dažādos citos gadījumos, piemēram, Černobiļas avārijā cietušie, un arī tajā skaitā arī pensionāriem sniegtais atbalsts. Un brīdī, kad kādai grupai atbalsta apmērs varētu tikt, nu, piemēram, divkāršots vai trīskāršots, tas liek uzreiz raudzīties, vai tas ir samērīgs pret to atbalstu, ko valsts spēj budžeta ietvaros novirzīt pārējām grupām, kurām arī ir sociāli sarežģīta situācija. Un iepretī tiem ienākumiem, kas ir to cilvēku rīcībā, kas tos gūst no algota darba.

A. Laviņš.

Vai pareizi es saprotu, ka tiklīdz valstī, piemēram, parādās spiedīgi apstākļi kādā noteiktā jomā un valstij ir nepieciešams vairāk līdzekļus novirzīt šo, negribas teikt, ārkārtas, bet šajā jomā, kur ir šobrīd nepieciešami šie līdzekļi, notiek līdzekļu pārdale un tas noteiktais standarts, kas, piemēram, cilvēkiem ar zemiem ienākumiem bija, ko līdz šim piešķīra, tad valsts šādā brīdī varētu pateikt, piedodiet ir vajadzība piešķirt līdzekļus citām sociālajām grupām, tāpēc mēs šos līdzekļus piešķirsim šos un tas nav pretrunā cilvēka cieņai kā tādai? Tāda ir pieeja?

E. Celmiņa.

Jā, tātad brīdī, kad finanšu līdzekļi ir pieejami ierobežotā apjomā, ir jāvērtē šo dažādo visu sāpīgo grupu prioritātes un vajadzības un tad izšķiršanās mēdz būt ļoti neērtas: vai palielināt atbalstu GMI pabalsta saņēmējiem un novirzot tam finansējumu, vai sniegt atbalstu cilvēkiem ar invaliditāti kā tieši viņiem konkrētajā situācijā mērķēta atbalsta veidā. Un tad ir diezgan skaidrs, ka specifiskā cilvēkiem ar invaliditāti vajadzība noteikti būs augstākā prioritātē.

I. Ziemele.

Tā paldies tiesnesim Laviņam. Lūdzu, tiesnesis Artūrs Kučs.

A. Kučs.

Labdien! Man būtu jautājums saistībā tieši ar GMI aprēķinu. Te Jūs jau vairākkārt teicāt, ka, nosakot šo garantēto minimālo ienākumu, ir jāskatās uz visu

sistēmu kopumā. Tad mans jautājums ir tāds: kāpēc tieši 64 eiro? Un kādā veidā Ministru kabinets nonāca, skatoties uz visiem pārējiem pabalstiem kopumā un sociālā atbalsta pasākumiem. Kādā veidā Jūs nonācāt tieši pie šāda cipara?

E. Celmiņa.

64 ir arī tas apmērs, kas ir arī noteikts no valsts puses sniegtajā atbalstā personām ar invaliditāti, līdz šim bija, kā zemākais valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs, ko saņem cilvēki, kuriem nav tiesību uz valsts piešķirto pensiju. Tādējādi tas līmenis tika uzskatīts par pielīdzināmu tam, ko varētu piešķirt arī garantētā minimālā ienākuma pabalsta saņēmējiem.

A. Kučs.

Tātad tas galvenais arguments, kā es saprotu, ka Jūs nevis skatāties uz to, nu, ja mēs runājam par šīm piecām vajadzībām, un kā tas garantētais minimālais ienākums kopā ar citiem visiem sociālā atbalsta pasākumiem spēj to nodrošināt, bet jūs skatāties uz vienu citu pabalstu un pielīdzināt to tam, ja es Jūs pareizi sapratu.

E. Celmiņa.

Mēs raugāmies uz sistēmu kopumā uz pabalsta apmēriem, kādi tiek un var tikt novirzīti arī citām sociālajām grupām.

A. Kučs.

Bet iepriekš Jūs teicāt, atbildot uz mana kolēģa jautājumu, ka finansiāli aprēķināt, cik tad kopā ir visi tie pabalsti uz vienu cilvēku, to nevar un neviena Eiropas Savienības valsts to nav darījusi. Tad kā jūs varat… es domāju… izvērtēt, cik tad reāli ir tas garantētais minimālais ienākums atbilstošs, ja jūs nevarat to finansiāli, neesat to pētījuši…

E. Celmiņa.

Tieši tādēļ mēs esam izmantojuši OECD veiktā pētījuma datus par to, ka arī citās valstīs mājokļa pabalsts kopā ar minimālā ienākuma pabalstu veido aptuveni starp 20 un 40 procentiem no ienākuma mediānas. Un ja tā blakus ir Polija, tur ir 27 procentu apmērs, Čehijā — 22, Igaunijā — 28 un Lietuvā — 22. Līdz ar to tā ir matemātiska robeža, kas sociāli ekonomiski pamato, ka tā ir tā vieta vai līmenis, pie kura trūcīgākā

sabiedrības daļa var tikt atbalstīta no pārējās sabiedrības daļas, lai neizjauktu šo te balansu starp spēju, ko pārējā sabiedrības daļa spētu novirzīt šo cilvēku atbalstam no saviem darba tirgū gūtajiem ienākumiem un vienlaikus, lai neizjauktu motivāciju, turpināt piedalīties sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanā un savu nākotnes uzkrājumu un sociālā riska gadījumu aizsardzībai caur savām sociālās apdrošināšanas iemaksām.

A. Kučs.

Vēl viens jautājums.

Arī, atbildot uz kolēģa jautājumu par cilvēka cieņu, Jūs teicāt, ka jāskatās tas iepretim citiem pabalstiem, cik valsts nodrošina. Mans jautājums būtu tāds tieši no sociālo tiesību perspektīvas un no valsts pienākumiem, vai jūs skatāties tikai domājot par cilvēka cieņu un garantēto minimālo ienākumu iepretim citiem pabalstiem, vai jūs vērtējat arī valsts budžetu kopumā un cik daudz valsts novirza tieši sociālās drošības pasākumiem, vai jūs arī tādā ietvarā to vērtējat? Cik no valsts kopbudžeta procentuāli tiek novirzīts tieši sociālās drošības pasākumiem?

E. Celmiņa.

Jā, brīdī, kad Labklājības ministrija virzīja koncepciju par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu, koncepcijā ir ietverta un Ministru kabinets ir apstiprinājis koncepcijā ietverto vēstījumu, ka Latvija sociālās aizsardzības izdevumiem novirza 14,8 procentus no iekšzemes kopprodukta. Kas citu Eiropas Savienības valstu kontekstā ir salīdzinoši zemāks rādītājs nekā viņiem. Tas bija viens no argumentiem, kas tika izvirzīts kā pamatojums, ka šie zemākie līmeņi būtu jāpaaugstina.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies. Man arī būtu varbūt divi trīs jautājumi arī.

Tātad Jūs jau dzirdējāt, ka tiesībsargs norādīja uz to, ka gadu gaitā ilgstoši nav pastāvējusi šī metodoloģija, par kuru Jūs tagad runājāt, tātad konkrēts ienākumu mediānas procents, vai ne? Un man ir jautājums, kurā brīdī tad konkrēti jums radās tā

doma, ka tomēr ir vajadzīga skaidra metodoloģija, un kas Jūs uz to tā uzvirzīja un kāpēc šāda metodoloģija nebija, nu jāsaka visus šos gadus?

E. Celmiņa.

Ideja par metodoloģiju radās 2011.–2012. gadā, veidojot ziņojumu par sociālās drošības attīstību un redzot, ka tāda metodoloģija neeksistē un saprotot, ka bez metodoloģijas pamatojuma nav iespējams argumentēt līmeņu paaugstināšanas nepieciešamību turpmākajiem gadiem, tika meklēti risinājumi, kuri būtu piemērotākie. Tika veikts ierēdņu līmenī izpētes darbs, skatoties citu valstu praksi, raugoties, kādas metodes tiek piemērotas un lemts par to, ka Latvijas gadījumā šī metodoloģija būtu pēc ienākumu, pēc rīcībā esošo ienākumu mediānas, nosakot noteiktu procentuālo līkni, kas būtu tas noteiktais atbalsta slieksnis.

I. Ziemele.

Un ja es Jūs pareizi sapratu, tātad precizējošs jautājums, tātad Latvija pa īstam uzsāks šīs metodes piemērošanu no 2021. gada?

E. Celmiņa.

Šobrīd no 2020. gada valdība ir ieviesusi plānu ierobežotā apjomā paaugstināt ienākumus minimālo invaliditātes pensiju saņēmējiem un valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu apmēru paaugstinot un šobrīd nākamā gada budžeta veidošanas procesā tiks sagatavots arī pārstrādāts plāna variants turpmākajiem gadiem, joprojām virzoties uz koncepcijā apstiprināto risinājumu, jo nav atcelts lēmums, ka koncepcija būtu novecojusi vai pārstrādājama citādākā veidā.

I. Ziemele.

Nu, tātad principā tas mums prasīja desmit gadus kā valstij nonākt līdz šai te formulai, kas neizskatās pārāk sarežģīta… konkrētās mediānas ienākumu procents. Bet tas ir desmit gadus prasījis.

E. Celmiņa.

Formula, iespējams, nav sarežģīta, argumentācija varētu būt droši vien sarežģītāka — mainīt pieeju valstī kopumā, jo tas var tikt izdarīts tikai kopsakarā ar visu ministriju budžetu prioritātēm un vērtējot katru gadu nākamā gada budžeta

iespējas. Un ik gadu valdība novirzīja pasākumus tām iedzīvotāju grupām, kuras visbiežāk ir pakļautas nabadzības riskam, taču bija ļoti grūti izšķirties par to, ka plāns minimālo ienākumu pilnveidošanai tiktu ieviests vienā gadā uzreiz pilnā apmērā. Tādēļ tiek sperti soļi pakāpeniski.

I. Ziemele.

Es saprotu, ka var tikt sperti soļi, pakāpeniski šo summu mainot, jo tas tik tiešām ir cieši saistīts ar rādītājiem valsts ekonomikas attīstībā. Bet es līdz galam tomēr nesaprotu, kāpēc konkrētās metodes ieviešanai ir nepieciešami desmit gadi? Varbūt Jūs to nokomentēsie. Bet līdz ar to man ir vēl viens jautājums.

Kādā veidā tātad attiecībā uz mūsu lietā izskatāmo šo te pabalstu, garantētais minimālais ienākumu līmenis, kā šī metodes atrašana un noteikšana šobrīd, kādu ietekmi tas atstāj uz citiem šiem sociālajiem pabalstiem, ja mēs skatāmies sistēmā. Vai tas kaut kādā veidā ietekmē to, kā tiek noteikti dažādi veidi, par kuriem Jūs arī runājāt, citi sociālie pabalsti, jo Jūs arī visu laiku uzsvērāt to, ka jāskatās sistēmiski. Nu ko tad tas nozīmē? Tātad šie 64 eiro pēc tādas šīs konkrētās metodes. Ko tas nozīmē attiecībā uz visu pārējo, ja kaut ko nozīmē?

E. Celmiņa.

Jā, tātad plāns paredzēja, ka metode tiek attiecināta uz pašvaldību sniegto palīdzību, kur palīdzība sasniedz mājsaimniecību, kas sastāv parasti no vairākiem indivīdiem. Un pieņemot, ka katrs nākamais mājsaimniecības loceklis neveido tieši identisku izdevumu apjomu, kāds tas ir pirmajam mājsaimniecības loceklim. Un tā kā tieši sociālā palīdzība ir tā, kas tiek piešķirta mājsaimniecībai kopumā nevis konkrētam indivīdam, tad ekvivalences skalas piemērošana ar attiecīgo svaru nākamajiem mājsaimniecības locekļiem, vistiešākajā veidā attiecas tieši uz sociālo palīdzību. Taču, lai nebūtu tā, ka viss slogs ar zemāko ienākumu līmeņa palielināšanu gultos tikai uz pašvaldībām, plāns ietvēra arī pasākumus valsts pusē, proti, paaugstinot līdzvērtīgā apmērā arī konkrētām iedzīvotāju grupām adresētos pasākumu — minimālās pensijas, invaliditātes gadījumā un valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta invaliditātes gadījumā — pārskatīšanu.

I. Ziemele.

Skaidrs. Tātad atslēgas vārdi šajā gadījumā ir "mājsaimniecība", ja tātad šis te garantētais minimālais ienākuma līmenis un ienākums uz mājsaimniecību un tad var sadalīties pa dažādiem sociālajiem pabalstiem un atslēgas vārds ir arī "pašvaldība".

Un līdz ar to man ir jautājums, vai pašvaldība, es saprotu, ir piekritusi šai te metodoloģijai, par kuru mēs tagad runājam.

E. Celmiņa.

Konceptuāli pašvaldības ir piekritušas metodoloģijai, taču viņas ir paudušas viedokli, ka pašvaldības pusē garantētā minimālā ienākuma līmeņa paaugstināšana var notikt tikai pēc tam, kad valdība ir paaugstinājusi zemākos līmeņus savā pusē. Tādēļ arī pirmie pasākumi tika sperti šogad jau valdības pusē, palielinot tos pasākumus un nākamā diskusija ir priekšā tuvākajā laikā tieši par pašvaldībām attiecībā uz pašvaldību pusē palielināmo atbalstu.

Un attiecībā uz jautājumu, vai metode ir kopsakarā ar citiem izmaksātajiem pabalstiem, es gribu īsi piebilst, ka citi pabalsti joprojām cilvēkiem būs pieejami, tie, kas ir mērķēti specifiskam situācijām un specifiskām vajadzībām. Koncepcija un plāns neparedz atteikties no kādiem citiem konkrētu vajadzību sekmēšanai paredzētajiem pabalstiem.

I. Ziemele.

Labi. Un tad noslēdzošais jautājums.

Proti, tas, kas valdību pamudināja, ir šie kopējie rādītāji Eiropas Savienības dalībvalstu vidū, kas parāda, ka šis te budžets sociālo jautājumu risināšanai kopējais budžets valstī tiešām ir viens no zemākajiem Eiropas Savienības dalībvalstu vidū. Tā ja?

E. Celmiņa.

Jā. Latvijai viens no nabadzības riska rādītājiem Eiropas Savienībā un arī novirzītais finansējums sociālai aizsardzībai pret IKP ir viens no zemākajiem. Un par to Latvija arī tika saņēmusi rekomendācijas ikgadējās Eiropas Padomes semestra ietvaros.

I. Ziemele.

Skaidrs. Jā. Šī piebilde bija ļoti vērtīga. Paldies.

Tā… tātad šobrīd tiesnešiem pagaidām jautājumu nebūs. Es došu iespēju tiesībsargam Jurim Jansonam jums uzdot jautājumus. Lūdzu, Jansona kungs.

J. Jansons.

Jā, liels paldies. Man ir daži jautājumi.

Tātad lietā ir minēts fakts. Tātad 1. sējuma 52. un 63. lapā, ka Labklājības ministrija un Latvijas Pašvaldību savienība katru gadu ir tikušās un pārrunājušas GMI palielināšanas iespējas. Desmit gadu garumā GMI nav paaugstinājušies, kaut gan valstī pēdējo desmit gadu laikā ir bijis noteikts valsts minimālās algas pieaugums, ir bijis stabils vidējās algas tautsaimniecībā pieaugums, citu starp palielināts arī atalgojums valsts sektorā strādājošajiem, un ir bijis preču un patēriņa cenu kāpums.

Un man ir jautājums no divām daļām.

Vai valdības ieskatā minimālo lielumu regulāras pārskatīšanas pienākuma izpilde ir pietiekama, ka valdība un pašvaldības katru gadu apspriež GMI līmeni, konstatē tā nepietiekamību, bet neveic nekādus pasākumus, lai to paaugstinātu?

Un jautājuma otra daļa. Kā valdība izskaidro to, ka faktiski desmit gadu garumā valdība ir spējusi atrast līdzekļus valsts budžetā citām vajadzībām, piemēram, minimālās darba algas palielināšanai, neskaitāmām jaunās politikas iniciatīvām, bet nav spējusi atrast līdzekļus visnabadzīgāko cilvēku pamatvajadzību nodrošināšanai.

E. Celmiņa.

Jā. Attiecībā uz sarunām ar Latvijas Pašvaldību savienību es varu tikai vēlreiz komentēt, ka tā ir likumā noteiktā kārtība, ka jautājumus, kas skar pašvaldību autonomo funkciju, diskutē ik gadus sarunās ar pašvaldībām un ne visu pašvaldību viedoklis bija tāds, ka garantētā minimālā ienākumu pabalsta līmenis būtu paaugstināms, neradot risku iedzīvotāju motivētai iesaistei darba tirgū. Par to, ka dažas pašvaldības saskata iespēju paaugstināt, apliecina fakts, ka virkne pašvaldību ir jau noteikušas augstāku līmeni, saskatot šādu nepieciešamību un arī finansiālo iespēju savas pašvaldības budžetā un sniedz iedzīvotājiem plašāku atbalstu. Taču citas pašvaldības šādu iespēju nesaskata, bet vienošanās ir jāpanāk ar visiem kopumā, jo šis līmenis attiecas uz visu valsti kopumā. Un šeit vēlreiz var minēt, ka nabadzības līnija ir relatīva. Ja mēs runātu tikai un vienīgi par absolūto nabadzību, tad stāsts droši vien būtu vien mazliet savādāks.

Attiecībā uz novirzītajiem resursiem, gribu atzīmēt, ka bez tiem pasākumiem, kas būtu nepieciešami minimālo ienākumu līmeņa plāna iedzīvināšanai, valdība iepriekšējos gados ir novirzījusi arī ievērojamus līdzekļus ģimenēm - bērnu pabalsta paaugstināšanai, kas arī ļoti spilgti atspoguļojas pēdējo gadu bērnu nabadzības riska rādītājos, kas ir ievērojami nokritušies un zemāki par kopējiem valsts vidējiem rādītājiem. Un tieši tādēļ, ka bērnu nabadzība koncentrējas uz zemāko ienākumu mājsaimniecībās, tie ir uzskatāmi par ļoti mērķētiem un mērķi sasniegušiem pasākumiem.

J. Jansons.

Vērtējot GMI pabalstam izlietoto finansējumu, redzams, ka tas ik gadus samazinās no 12 873 936 eiro 2013. gadā līdz 5 497 602 eiro 2018. gadā. Tā informācija ir lietas 1. sējumā 65. lapā.

Un ir jautājums, vai minētie dati ir analizēti un ņemti vērā, lemjot par GMI līmeņa pārskatīšanu? Kāpēc valdība nevarēja pakāpeniski paaugstināt GMI līmeni, ņemot vērā, ka kopējais finanšu apjoms, kas tika tērēts šim mērķim 5 gadu laikā, faktiski samazinājies uz pusi?

E. Celmiņa.

Jā. Šis apsvērums tika izmantots sarunās ar pašvaldībām, ka kontingens, kurš saņem pabalstu, samazinās un tam novirzītie līdzekļi samazinās, taču otrā pusē ir arī arguments par to, ka pašvaldības ir audzējušas sociālajiem pakalpojumiem novirzīto finansējumu. Un vēlreiz varu uzsvērt to, ka vienošanās ir jāpanāk ar visām pašvaldībām un šādu lēmumu nav iespējams pieņemt tādā mandatorā veidā, nerēķinoties ar pašvaldību autonomo funkciju, kā tas šobrīd likumā ir regulēts.

J. Jansons.

Vēl viens jautājums. No 2020. gada 1. janvāri GMI tika palielināts par 11 eiro. Ministru kabineta atbildes rakstā Satversmes tiesai saka, ka minētais GMI līmeņa pieaugums ir viens no pēdējo desmit gadu laikā nozīmīgākajiem soļiem atbalsta pilnveidošanai tieši iedzīvotājiem ar ļoti zemiem ienākumiem. Tas ir 1. sējums, 63. lapa.

Šajā sakarā jautājums: vai šāds pieaugums — 11 eiro — patiesi mazina nabadzības risku iedzīvotājiem ar ļoti zemiem ienākumiem?

E. Celmiņa.

Es teiktu, ka mazina nabadzības dziļumu un sniedz atspaidu šai cilvēku grupai. Viņiem noteikti 11 eiro ir būtisks atbalsta palielinājums, lai arī cilvēkiem, kas dzīvo citā ienākumu references grupā, šāds ienākums varētu nešķist būtisks palielinājums. Un ņemot vērā, ka ir vēl virkne vērā neņemto pabalstu, tai skaitā tādi, kuri arī šajā laika periodā ir tikuši palielināti, šāds palielinājums ir vērtējams kā ļoti pozitīvs solis.

J. Jansons.

Lasot pagājušajā nedēļā publiskoto Valsts kontroles ziņojumu, ka valstī īstenotā sociālās iekļaušanas politika sasniedz tai izvirzītos mērķus nabadzības mazināšanas jomā, konstatēts, ka minimālo ienākumu līmeņa plāna izstrādes darba grupa, kas tika izveidota 2014. gada nogalē, vērtēja iespēju reformēt ģimenes valsts pabalstu, tika izskatīti priekšlikumi atcelt ģimenes valsts pabalstu par pirmo bērnu, ņemot vērā tā nelielo apmēru — 11,38 eiro mēnesī un nebūtisko ietekmi uz nabadzības mazināšanu.

Tas ir Valsts kontroles ziņojuma 44. lapā. Tātad valsts pārvaldes ekspertu skatījumā 2015. gada vidū pabalstu summa 11,38 eiro mēnesī ir atzīta par nebūtisku nabadzības mazināšanai.

Tad man ir jautājums no divām daļām. Lūdzu, paskaidrojiet, kā tas var būt, ka 2015. gadā atbalsts 11 eiro apmērā nebūtiski mazina nabadzību, bet 2020. gadā tādā pašā apmērā atbalsts ir viens no nozīmīgākajiem soļiem atbalsta pilnveidošanai tieši iedzīvotājiem ar ļoti zemiem ienākumiem, kaut arī zinām, ka vidēji preces un pakalpojumi ir kļuvuši dārgāki.

Un jautājuma otra daļa. Vai ņemot vērā šo konstatējumu, valdība atzīst, ka patiesībā GMI pieaugums no šā gada 1. janvāra ir bijis tik …….

E. Celmiņa.

Jā. Tātad bērniem novirzītie pabalsti nav tikai šis viens ģimenes valsts pabalsta apmērs. Tie ir arī pabalsti audžuģimenēm, tie ir pabalsti daudzāku bērnu ģimenēm un kopējais apjoms ir diezgan ievērojams. Un ņemot vērā, ka tieši ģimenes ar 3 un vairāk bērniem koncentrējas trūcīgāko ģimeņu vidū, viņām novirzītā atbalsta apmērs bija daudz ievērojamāks nekā 11 eiro par pirmo bērnu ģimenē. Un ja raugās nabadzības rādītājus ģimenēs, kurās ir viens bērns vai kurās ir 3 un vairāk bērni, tad tie rādītāji ir diezgan būtiski atšķirīgi. Tādējādi atbalsts viennozīmīgi ģimenes pabalsta formā

ģimenēm ir ļoti svarīgs. Un ir atšķirība, jautāt konkrētiem cilvēkiem, vai viņiem 11 eiro atbalsts ik mēnesi ir nozīmīgs atbalsts, vai vērtēt to no tādas attālinātas perspektīvas sakot, ka 11 eiro nav piešķirama liela nozīme.

Un šeit es gribu komentēt Valsts kontroles izvirzīto viedokli, ka universālais pabalsts nav pietiekami labs, lai sasniegtu nabadzības novēršanas mērķi, tad tomēr ir jāsaka, ka zināmai daļai universālajos pabalstos noteiktām sociālām grupām ir jātiek novirzītām, jo pretējā gadījumā, ja atbalstu koncentrētu tikai un vienīgi uz tām iedzīvotāju grupām, kas pakrīt zem noteiktajiem sliekšņiem, šajā gadījumā zem 128 eiro, kas ir trūcīgas personas slieksnis, un tiem, kas ir GMI saņēmēji, un vēl zemākā slieksnī, veidotos situācija, ka cilvēkiem varētu rasties motivācija būt piederīgiem šai zemākai sliekšņa grupai, jo tas atbalsta grozs, ko var saņemt piederot zem šī sliekšņa, ir daudz lielāks nekā mans ienākums, ja es atrodos nedaudz virs šī sliekšņa. Un arī šādi secinājumi ir pētījumos par Latviju gan Pasaules Bankas vērtējumā, gan OECD vērtējumā izskanējuši, ka Latvijas ienākumi ir diezgan saspiesti. Arī otrā un trešā iedzīvotāju ienākumu grupa jeb kvintile, nejūtas tik turīga, lai teiktu, ka viņiem šie bērnu pabalsti nav nozīmīgi un būtu pārvēršami par mērķētiem pabalstiem tikai un vienīgi trūcīgajiem iedzīvotājiem.

J. Jansons.

Jā, paldies. Vēl daži jautājumi.

Viens sakarā uz, šo te, Jūsu atbildi. Vai es pareizi saprotu, ka tātad netiek nodrošināti lielāki šie te minimālie sliekšņi, jo varbūt, ka ir sabiedrībā grupas vai cilvēki, kas ir gatavi dzīvot tikai no pabalstiem un nedomā par savu aprūpi. Līdz ar to tātad nedomāsim par daudziem citiem cilvēkiem, kas būtu gatavi iesaistīties gan darba tirgū, gan visādi citādi sociāli iekļauties ikdienas dzīvē, tikai tāpēc, ka varbūt daži, ja ir, tad Jūs varētu pateikt, vai tas būtu procentuāli vai skaita ziņā… būtu tādi cilvēki, kas būtu gatavi, ja varētu tā teikt, parazitēt uz sabiedrības finansējumu.

I. Ziemele.

Man ir lūgums tiesībsargam koncentrētākus jautājumus uzdot, jo tiesai tiešām ir ļoti daudz materiāla lietā un ir arī pieci citi pieteikumi par visu šo jautājumu loku. Ja varētu koncentrēties uz konkrēto šo pieteikuma tvērumu. Paldies.

J. Jansons.

Paldies.

E. Celmiņa.

Man bija tiešām grūti uztvert paša jautājuma koncentrēto būtību, bet attiecībā uz to, kura ir tā iedzīvotāju grupa, kurai būtu jāsniedz atbalsts, es gribu vēlreiz atzīmēt, ka tai atšķirībai starp to iedzīvotāju grupu, kura pakrīt zem sliekšņa, kam ir sniedzams atbalsts un to iedzīvotāju grupu, kas pati sevi nodrošina saviem spēkiem, ir jābūt ar pietiekami lielu atšķirību, lai nerastos šie te demotivācijas un nabadzības slazdi palikt šajā līmenī, jo tas nozīmē lielāku atbalstu nekā atrodoties ārpusē.

J. Jansons.

Nav vairāk jautājumu.

I. Ziemele.

Labi. Paldies. Tiesnesim Kučam vēl ir jautājums. Lūdzu!

A. Kučs.

Viens jautājums, jā. Tagad atbildot uz tiesībsarga jautājumu Jūs teicāt, ka vienmēr ir jāpanāk šī vienošanās ar pašvaldībām. Ministru kabinets, ja es sapratu no jums, ir ierobežots tajā ziņā, ka tas ir sarunu process, kurā tad jums ir jāpārliecina pašvaldības un tad tas jautājums bija tāds. No Sociālo palīdzību un pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma izriet šī te funkcija nodrošināt personas pamatvajadzības kā garantētajam minimālajam ienākumam, te es saprotu, ka tā izpratne par to, kāda tad ir tā summa, kas nodrošina jums un pašvaldībām, varētu arī atšķirties. Vai es pareizi saprotu?

E. Celmiņa.

Jā, ņemot vērā Latvijas ļoti atšķirīgo situāciju reģionos, izpratne par to, kas ir pietiekams līmenis, noteikti varētu atšķirties, ņemot vērā sociāli ekonomisko situāciju, darba iespējas, ienākumu situāciju un vēl citus faktorus. Tādēļ panākt vienošanos, kas būtu pieņemama dažādu līmeņu pašvaldībām, ir patiešām ļoti sarežģīta.

A. Kučs.

Bet vai tad nesanāk tā, ka mēs nonākam pie tā, kas ir tas minimālais slieksnis, respektīvi, šajā sarunā, par ko tad mēs visi varam vienoties. Kā Jūs raksturotu šo procesu?

E. Celmiņa.

Minimālo slieksni mēs varam raksturot vienojoties par šo sociāli ekonomisko novelkamo robežu, pie kuras mēs iedzīvotājus atbalstam. Veids, kā cilvēki nodrošina savas pamatvajadzības, ir atkarīgs gan no pabalsta veidā, gan no citu atbalsta pasākumu formālā veidā, gan arī neformālā veidā ar savu ģimenes, radu un personīgo resursu, tajā skaitā, ar rīcību un spēju rīkoties ar savā rīcībā esošajiem resursiem… ar šo instrumentu palīdzību. Un šādā veidā novelkot robežu, kas ir sniedzama iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem, nav veicams pilns pamatvajadzību uzskaitījums konkrētu normatīvu izskatā, konkrētu preču izskatā.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Tā… Paldies.

Tādā gadījumā mēs esam gan uzklausījuši, gan saņēmuši nepieciešamās atbildes no Ministru kabineta pārstāves. Celmiņas kundze, paldies jums par to.

Un šajā brīdī mēs varam pāriet arī pie pieaicināto personu uzklausīšanas.

Kā jau pirms tiesas sēdes pārtraukuma tiesa paziņoja, tad kā nākamo mēs vēlētos uzklausīt Saeimas pārstāvi, Saeimas Juridiskā biroja juridisko padomnieku Jāni Priekuļa kungu.

Es arī lietas dalībniekus varu informēt, ka tiesai ir pieejams gan personu apliecinošs dokuments materiālos, gan arī Saeimas Prezidija lēmums par Priekuļa kunga pilnvarošanu pārstāvēt Saeimas viedokli šajā lietā.

Līdz ar to, Priekuļa kungs, Jūs jau dzirdējāt, kā lietas dalībnieki šeit apmainījās saviem viedokļiem. Ja Saeimai būtu kaut kas arī konkretizējams vai piebilstams, tiesa par to būtu tikai priecīga. Lūdzu!

J. Priekulis.

Labdien!

Saeima kā pieaicinātā persona ir sniegusi rakstveida viedokli lietā. Šis viedoklis nav mainījies un tādēļ Saeima šajā runā pievērsīsies tikai atsevišķiem apstākļiem, kuriem Saeimas ieskatā ir nozīme izskatāmajā lietā.

Vienlaikus, ja Satversmes tiesai, protams, ir kādi jautājumi, Saeima ir gatava uz tiem atbildēt attiecībā arī uz rakstveida viedoklī sniegto informāciju.

Apstrīdētā norma ir izdota sociālo tiesību jomā. Un izskatāmā lieta ir ierosināta par tās atbilstību diviem Satversmes pantiem — Satversmes 1. un Satversmes 109. pantam.

Saeimai nav šaubu, ka valstij ir pienākums izveidot tādu sociālo drošības sistēmu, kas atbilst Satversmei un vispārējo tiesību principiem.

Tomēr izvērtējot sociālo tiesību jomā pieņemtās tiesību normas atbilstību Satversmei, jāņem vērā arī sociālo tiesību dimensija. Kā tas izriet no Satversmes tiesas prakses, Satversmes 109. pants neparedz konkrētu veidu vai konkrētu apmēru, kādā valstij ir pienākums nodrošināt sociālās tiesības. Attiecīgi Satversme paredz sasniedzamo rezultātu, atstājot valstij rīcības brīvību to metožu un mehānismu izvēlē, ar kādiem šo rezultātu sasniegt.

No tiesībsarga pieteikuma izriet, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 1. un 109. panta, jo tajā noteiktais GMI līmenis esot pārlieku zems un līdz ar to pārlieku zems esot arī pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai.

Tomēr Saeimas ieskatā Satversme neparedz konkrētu GMI līmeni, kādu valstij būtu jānosaka, lai izpildītu no Satversmes izrietošās juridiskās saistības. Valsts noteiktais GMI līmenis un ar to cieši saistītais pabalsts šī līmeņa nodrošināšanā ir tikai viens atsevišķs pasākums kopējās sociālās drošības sistēmas ietvaros. Un pēc Saeimas ieskata apstrīdēto normu un ar to cieši saistīto pabalstu nevar aplūkot atrauti no citiem sociālās drošības pasākumiem, kas paredzēti personām, kurām ir tiesības šo pabalstu saņemt. Proti, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, pēc Saeimas ieskata ir svarīgi ņemt vērā ne tikai apstrīdētajā normā noteikto GMI līmeni, un ar to cieši saistīto pabalstu, bet arī citus atbalsta pasākumus, kas pienāk personām, kurām ir tiesības saņemt šādu pabalstu. Šādu pieeju pamato gan tiesību sistēmas vienotības princips, gan arī Satversmes 109. pants, kurā lietotais jēdziens "sociālais nodrošinājums" aptver dažādus atbalsta pasākumus.

Pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai var tikt piešķirts trūcīgām personām, ja viņu ienākumi, protams, nesasniedz valsts vai pašvaldības noteikto GMI līmeni. Un tas izriet gan no Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma, gan no Ministru kabineta noteikumiem, kas izdoti uz šā likuma pamata. Tas nozīmē, ka pēc Saeimas ieskata, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, būtu noskaidrojams tas, kādi sociālās drošības pasākumi kopumā tiek nodrošināti trūcīgām personām. Vai šie pasākumi kopsakarā ar GMI pabalstu ir pietiekami no Satversmes 1. un 109. panta izrietošo pozitīvo pienākumu izpildei?

Trūcīgajām personām pienākas dažāds atbalsts un Saeima šos atbalsta pasākumus jau ir norādījusi atbildes rakstā un šodienas sēdē tos minēja arī Ministru kabineta pārstāve, tāpēc vēlreiz atkārtoti Saeima tos neatkārtos.

Vienīgais, Saeima vēlētos uzsvērt, ka trūcīgajām personām atbalstu sniedz arī citas privātpersonas un valsts ir veicinājusi šāda atbalsta sniegšanu, piemēram, pieņemot Sociālo uzņēmumu likumu un Sabiedrisko labumu organizāciju likumu. Piemēram, ar Sociālo uzņēmumu likumu tiek sekmēta, piemēram, trūcīgo personu nodarbinātība, savukārt ar Sabiedrisko labumu organizāciju likumu tiek veicināta darbība, kas sniedz nozīmīgu labumu sabiedrībai, it sevišķi, ja tā ir vērsta uz labdarību un to, lai celtu trūcīgo un citu sociāli mazaizsargāto personu labklājību.

Saeima nepārprotami piekrīt tam, ka atbalstam ir jābūt samērīgam un personas vajadzībām atbilstošām. Tomēr nedrīkst aizmirst arī to, ka valsts nevar pilnībā uzņemties rūpes par personu sociālajām un ekonomiskajām tiesībām. Un tā ir arī pašas personas atbildība rūpēties par to, lai sev nodrošinātu cilvēka cienīgus apstākļus gan šodien, gan rīt. Tas pilnībā saskan arī ar Satversmes ievada 5. rindkopā nostiprināto pienākumu rūpēties par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu. Turklāt rūpēšanās par sevi un saviem tuviniekiem ir ne tikai pašas personas, bet arī visas sabiedrības interese.

Sociāli atbildīgas valsts princips nenozīmē, ka persona var prasīt tikai no valsts. Sociāli atbildīgas valsts princips nozīmē arī to, ka indivīds ir saistīts ar sabiedrību un līdz ar to tam ir zināmi pienākumi pret to. Proti, starp indivīdu un sabiedrību, var teikt, pastāv savstarpēja solidaritāte.

Kā to ir skaidrojusi Pasaules Banka 2012. gada pētījumā par GMI līmeni Latvijā, tad pārtikšana tikai no sociālās palīdzības ilgtermiņā ir nevēlama, jo tā negatīvi ietekmē nākamās sabiedrības paaudzes. Pasaules Banka šajā pētījumā ir īpaši uzsvērusi

arī to, ka GMI līmenis nevar būt tāds, kas iedrošinātu personas pārtikt tikai no sociālās palīdzības vien.

Izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, Saeimas ieskatā jāņem vērā arī tas, ka sociālā palīdzība, tostarp arī GMI pabalsts, nav atkarīgs no personas veiktajām sociālajām apdrošināšanas iemaksām. Turklāt, GMI līmeņa un GMI pabalsta apmēra paaugstināšana skatāma kompleksi, lai pašā sociālās drošības sistēmas ietvaros neizveidotos netaisnīga situācijas, jo īpaši starp valsts sociālās apdrošināšanas sistēmu un sociālo palīdzību.

Visbeidzot, Saeima vēlas paskaidrot, ka likumdevējs ir noteicis virkni ienākumu, kuri netiek ņemti vērā, izvērtējot personas materiālos resursus sociālās palīdzības kontekstā. Tas nozīmē, ka pat ja personas saņem GMI pabalstu, faktiskais tās ienākumu apmērs var būt arī lielāks par GMI līmeni. Turklāt, kopš lietas ierosināšanas Satversmes tiesā, ir paaugstināts GMI līmenis uz 64 eiro, un tas noteikti būtu apstāklis, kas ņemams vērā, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. un 109. pantam.

Nobeigumā Saeima vēlas atkārtoti uzsvērt, ka izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, pēc Saeimas ieskata būtu jāņem vērā arī citi sociālās drošības pasākumi, kas tiek nodrošināti trūcīgajām personām, proti, personām, kas saņem šos GMI pabalstus. Un GMI līmenis un ar to saistītais pabalsts ir tikai neliels elements no kopējās sociālās drošības sistēmas, kuru valsts ir izveidojusi, lai nodrošinātu atbilstību gan Satversmes 1., gan 109. pantam.

Tas pagaidām no Saeimas puses būtu viss.

I. Ziemele.

Jā. Paldies par pausto viedokli. Jautājumi būs no tiesnešiem. Lūdzu, tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Paldies par sniegto viedokli.

Pirmais jautājums ir saistīts ar to, ko Jūs minējāt, ka Satversme neparedz noteiktu garantētā minimālā ienākuma līmeni un šajā ziņā vēlējos Jums vaicāt, vai tas, ka Satversme *expressis verbis*, ja tā es varu teikt, šo nav paredzējusi, vai tas, Jūsuprāt, ir devis iespēju šo padsmit gadu laikā valdībai noteikt garantēto minimālā ienākuma līmeni bez jēgpilnas metodoloģijas?

J. Priekulis.

Atbildot uz šo te jautājumu… paldies, jautājumu sapratu.

Nu, vispirms īsi paskaidrot, protams, ka tas, ka Satversme kaut ko *expressis verbis* nepasaka, nenozīmē, ka no Satversmes kaut kas neizriet.

Šo te garantēto minimālo ienākumu līmeni, pirms pievēršoties pie metodoloģijas jautājuma, jāsaka, ka no Satversmes 1. un 109. panta, protams, izriet valsts pienākums nodrošināt pieejamu un adekvātu sociālās drošības sistēmu. Viens no šiem elementiem var būt garantētais minimālais ienākumu līmenis, bet, ja valsts, piemēram, likumdevējs var atrast tikpat efektīvu vai vēl efektīvākus līdzekļus kā nodrošināt Satversmes 109. pantā garantētās tiesības, ievērojot arī sociāli atbildīgas valsts principu, Satversme neierobežo. Ja vien, protams, ir efektīvāks līdzeklis.

Kas attiecas uz šo te metodoloģiju, jāskatās, ka Saeima ir devusi Ministru kabinetam pilnvarojumu noteikt garantēto minimālo ienākumu līmeni. Tas, protams, *expressis verbis* neparedz, ka kaut kāda metodoloģija ir jāizmanto. Ministru kabinets var izmantot vislabākās un visefektīvākās metodes un Saeimas likums vai Satversme netraucē to nodrošināt. Pat ja normatīvajā aktā tas nav noteikts, tas nenozīmē, ka šādai metodoloģijai nav jābūt, jo jebkura normatīvā akta pieņemšana, tāpat arī Ministru kabineta noteikumu pieņemšana, nevar būt tāds kā putekļu kamols, kas veļas uz priekšu tikai atbilstoši intuīcijai.

Ja es ar to atbildēju uz jautājumu… es varbūt varu atbildēt varbūt precīzāk…

A. Laviņš.

Labi. Par putekļu kamoliem, kas noteiktu vektoru vadīti kaut kur veļas, mēs atstāsim citai reizei, bet šoreiz par pilnvarojumu, ko Saeima ir devusi Ministru kabinetam. Un to jau es vaicāju Ministru kabineta pārstāvei un man tika apstiprināts, ka gan 32. pantā, es runāju par, ja es tā lakoniski varu šo likumu dēvēt, par Sociālās palīdzības likumu, ka 32. pantā un 35. pantā ir dots pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt šo minimālo ienākumu līmeni.

Un, ņemot vērā, ka no Jūsu atbildes ar var saprast, ka šī metodoloģija līdz šim, kādā tiek noteikts minimālais ienākums, ir diskutabla… Un jautājums ir: vai tas, ko Saeima ir minējusi kā pilnvarojuma mērķi — nodrošināt trūcīgāko personu pamatvajadzības — vai neesot metodoloģijai, Jūsuprāt, to ir iespējams izdarīt? Neesot

metodoloģijai, Ministru kabinets ir ievērojis Jūsu doto pilnvarojumu, kas ir minēts 32. pantā?

J. Priekulis.

Atbildot uz jautājumu, vispirms precizējot, vai Ministru kabinets ir izmantojis kaut kādu metodoloģiju. Protams, Ministru kabineta pārstāve jau šodienas sēdē arī minēja, ka kaut kādi apsvērumi, kaut kādas analīzes ir izdarītas. Tāpat vien kaut kāds skaitlis no zila gaisa netiek paņemts. Protams, cits jautājums, tā ir pašvaldības autonomā funkcija un, ja valsts negrib piešķirt budžeta līdzekļus papildus, tad ir jāvienojas ar pašvaldībām, jo citādi tas ir likuma "Par pašvaldībām" pārkāpums un arī Eiropas vietējo pašvaldību hartas pārkāpums.

Vai ir iespējams bez noteiktas metodoloģijas nodrošināt likumā ietverto mērķi? Saeima domā, ka tam ir dažādi paņēmieni, kā to noteikt. Un, protams, metodoloģijai kaut kādiem apsvērumiem ir jābūt, bet nav viena pareizā metodoloģija, kura būtu izmantojama. Tas, kad ir iespējas pilnveidot to pasākumu, kā tiek noteikts garantētais minimālo ienākumu līmenis, to jau arī Ministru kabineta pārstāve šobrīd minēja un tas arī ir noteikts Ministru kabineta deklarācijā. Bet Saeimas ieskatā tas pats par sevi nevar būt apstāklis, kas norāda uz to, ka garantētais minimālo ienākumu līmeņa apmērs ir neatbilstošs Satversmes 1., Satversmes 109. pantam. Jo, kā minēju, ir jāņem vērā arī citi pasākumi, personas pašas pienākums, atbildība pret sabiedrību un nevar skatīties to izolēti.

A. Laviņš.

Piedodiet, bet Jūs lietojāt šo formulējumu "kaut kādi apsvērumi, kaut kādi skaitļi". Vai Saeima kā pilnvarojuma sniedzēja apmierinās ar šādu pilnvarojuma izpildi, caur vērtējumu "kaut kādi apsvērumi, kaut kādi skaitļi tiek tomēr minēti"? Tas ir apmierinošs Jūsu pilnvarojuma izpildījums? Ja tas ir apmierinošs, vai neapmierinošs šo desmit, nu, šķiet, ka padsmit gadu laikā. Vai Saeimai nav bijusi iespēja pašai šo jautājumu noregulēt tā, kā tā ir definējusi sociālās palīdzības mērķos nodrošinĀT pamatvajadzības?

J. Priekulis.

Saeimas ieskatā Ministru kabinets ir izpildījis pilnvarojumu, jo viņš ir noteicis garantēto minimālo ienākumu līmeni, tas iepriekš bija 53 eiro, bet šobrīd ir 64 eiro.

Saeima, protams, arī parlamentārās kontroles ietvaros, ņemot vērā, ka parlamenta vairākums ir tieši saistīts ar Ministru kabinetu, nepārprotami zina un seko līdzi arī šim te jautājumam. Ir arī bijušas vairākas sēdes Sociālo un darba lietu komisijā, kas arī ir tikušas iniciētas pēc tiesībsarga vēstulēm, varu nosaukt arī precīzi, ja tas ir nepieciešams, kur ir ticis arī diskutēts jautājums par šo te garantēto minimālo ienākumu līmeni un tā noteikšanas metodoloģiju.

Bet, kā jau Saeima minēja, tas, ka ir nepieciešams pilnveidot šo te metodoloģiju, tas jau šobrīd ir atzīts un, tas jau arī izriet no Ministru kabineta deklarācijas un tā rīcības plāna. Tāpat kā jebkura lieta, arī šī lieta, protams, ka ir pilnveidojama. Bet nedrīkst aizmirst arī to, ka Sociālās palīdzības nodrošināšana ir pašvaldības autonomā funkcija. Un kas no tā izriet? Ja valsts nepiešķir papildu budžeta līdzekļus šīs te funkcijas īstenošanai, bet vienpusēji nosaka konkrētu apmēru, tas ir pašvaldības principa pārkāpums, un arī likuma "Par pašvaldībām" pārkāpums un Eiropas vietējo pašvaldību hartas pārkāpums.

A. Laviņš.

Nupat teiktais par to, ka, ja Saeima vai Ministru kabinets nekonsultējoties ar pašvaldībām noteiktu kādu konkrētu summu, būtu Jūsu pieminēto tiesību aktu pārkāpums. Bet, ja šī sistēma tiek padarīta atkarīga no pašvaldības budžetu līdzekļiem, vai Jūs uzskatāt, ka ir iespējams mūsu valstī attiecībā uz pašiem trūcīgākajiem iedzīvotājiem nodrošināt cilvēka cieņas kā konstitucionālas vērtības ievērošanu, ja izejas punkts ir nevis viņu pamatvajadzību apmierināšana, bet gan pietiekami līdzekļi pašvaldību budžetā?

J. Priekulis.

Paldies par jautājumu. Jautājumu sapratu. Vispirms vēlētos paskaidrot, ka pēc Saeimas ieskata no Satversmes neizriet viens iespējamais finansēšanas modelis sociālajai palīdzībai. Tā ir valstij, šajā jomā, salīdzinoši plaša rīcības brīvība un arī Pasaules Bankas pētījumā, tas ir 2012. gads, par GMI līmeni Latvijā, ir konstatēts, ka būtībā pastāv trīs finansēšanas modeļi, kas ir tādi ierastākie Eiropas Savienības dalībvalstu starpā. Kas, pirmkārt, ir modelis, kad valsts sedz šo te GMI pabalstu. Otrs modelis, protams, ir, ka to dara pašvaldības un trešais modelis ir miksētais modelis, kad kaut kādu daļu dara valsts un kaut kādu daļu dara pašvaldība.

Attiecībā uz šo jautājumu, vai ir iespējams nodrošināt Satversmē garantētās pamattiesības esošās sistēmas ietvaros. Saeima vēlētos precizēt, ka piešķirtais... Ministru kabinetam piešķirtais pilnvarojums neuzliek par pienākumu vienmēr un visos gadījumos saskaņot ar pašvaldību šo te garantēto minimālo ienākumu līmeni.

Ir divi varianti, kā esošās tiesību sistēmas ietvaros, noteikt GMI līmeni. Tas ir, pirmkārt, nu, protams, izdarot metodoloģiski pamatotu secinājumu, kāds būtu nepieciešamais GMI līmenis, lai nodrošinātu Satversmē garantētās pamattiesības, bet tas, kā tiek pieņemts lēmums, ir divi varianti. Pirmais variants ir vienoties ar pašvaldību par šo te konkrēto GMI līmeni, otrs variants, ņemot vērā, ka arī jau pats pilnvarojums pasaka, ka šis te GMI līmenis tiek pārskatīts saskaņā ar gadskārtējo Valsts budžeta likumu, ir virzīt Valsts budžeta likumā nepieciešamos līdzekļus pašvaldībām, lai, teiksim, segtu šos te līdzekļus, kas ir nepieciešami attiecīgam GMI līmenim. Respektīvi, GMI līmeņa noteikšana, atbilstoši pilnvarojumam, ne vienmēr ir jānotiek tādējādi, ka tiek panākta vienošanās ar pašvaldību. Valsts var arī noteikt citādu GMI līmeni, bet, protams, tam tad ir nepieciešami valsts budžeta līdzekļi, lai segtu šo te iztrūkumu pašvaldībām, lai ievērotu pašvaldību principu, lai ievērotu Eiropas pašvaldību hartu un citus normatīvos aktus.

A. Laviņš.

Jūs pieminējāt, ka valsts piešķir pašvaldībām papildu līdzekļus, lai tās spētu pienācīgā līmenī nodrošināt pamatvajadzības. Taču, no Pašvaldību savienības viedokļa mēs redzam pretēju ainu. Viņi norāda, ka līdzfinansējums ir bijis tikai ekonomiskās krīzes posmā, nu, šobrīd jau jāatzīmē, kura tā krīze ir - tā, kas bija 2009. gadā. Bet pēc ekonomiskās krīzes seku pārvarēšanas šis līdzfinansējums vairs neesot un pašvaldības tamdēļ diezgan stingri vadās no pozīcijas, ka nepiekritīsim, iekams nebūs pietiekamu līdzekļu. Vai cilvēka cieņa tiek nodrošināta, vai netiek nodrošināta, tad tas paliek otrā plāna jautājums. Par kādiem līdzfinansējumiem Jūs šobrīd runājat?

J. Priekulis.

Paldies. Jautājums saprasts. Par iespēju. Tas, ko tikko Saeima minēja, tas, ka pilnvarojošā norma neuzliek Ministru kabinetam par pienākumu vienmēr vienoties ar pašvaldību. Tāda situācija, kā tik tiešām Jūs sakāt, ka šis te līdzfinansējums garantētā minimālā ienākuma atbalsta segšanai, arī dzīvokļu pabalsta segšanai, ja nemaldos, tad tas ir noregulēts Sociālās palīdzības likuma pārejas noteikumos un tik tiešām ir ticis

piešķirts līdz 2013. gadam. Un tas vairs netiek darīts kā atsevišķs pabalsts un kā atsevišķs finansējums, lai nodrošinātu garantēto minimālo ienākumu līmeņa pabalstu un dzīvokļa pabalstu.

Bet cilvēka cieņa galīgi un nekādi netiek nolikta otrajā plānā. Kas attiecas uz šo te finansējumu pašvaldībām, ir jāņem vērā, ka, piemēram, Saeima ir pieņēmusi Pašvaldību finanšu līdzekļu izlīdzināšanas fondu, kurā līdzekļus iemaksā ne tikai pašvaldības, bet arī valsts, lai vienādotu šo te finansiālo situāciju starp pašvaldībām.

Un otrām kārtām ir jāņem vērā arī, ka šobrīd Saeimā tiek izskatīts Administratīvi teritoriālās reformas likumprojekts, kas paredz par trīs reizēm samazināt pašvaldību skaitu līdz 43. Un viens no iemesliem, kāpēc tas tiek darīts… protams, ka pastāv, teiksim, atšķirīgas situācijas pašvaldību starpā, kā pašvaldības var nodrošināt autonomās funkcijas, un samazinot, protams, pašvaldību skaitu, var efektivizēt un nodrošināt arī labāku šo te sociālās palīdzības funkciju. Bet tas, ka cilvēka cieņa tiek nolikta otrajā plānā, to Saeima nav minējusi un tas neizriet arī no Saeimas rakstveida viedoklī sniegtajiem apsvērumiem.

A. Laviņš.

Labi. Paldies. Tātad garantētais ienākumu līmenis ir viena vērtība, kas palīdz tiem cilvēkiem, kuriem ir ārkārtīgi zemi ienākumi. Un Saeima kā šādas sistēmas ieviesēja un arī institūcija, kas ir pilnvarojusi Ministru kabinetu noteikt šo līmeni, es pieļauju, ka ir izveidojusi sistēmu, kādā veidā tā uzrauga, kā noris šī garantētā minimālā ienākuma līmeņa reāla īstenošana. Vai Jūs, sniedzot atbildi varētu teikt, ka Saeima ir izveidojusi sistēmu, kādā notiek uzraudzība par to, kā šī sociālā palīdzība tiek sniegta?

J. Priekulis.

Jā, paldies par jautājumu. Šī sistēma ir noteikta Satversmē. Ministru kabinets ir politiski atbildīgs Saeimas priekšā. Saeima veic parlamentāro kontroli par Ministru kabineta darbību.

A. Laviņš.

Labi. Vai šajā tiesas sēdē Jūs kā Saeimas pārstāvis varētu sniegt komentāru par Valsts kontroles veikto revīziju, kādā noris sociālās palīdzības sniegšana? Publiskajā telpā šī sistēma, ko Jūs noraksturojāt, ka viens pats GMI nevar tikt skatīts, ir jāskata kopā ar citiem pabalstiem, tostarp, pašvaldības sociālie pabalsti. Valsts kontroles

pārstāve to raksturoja nevis kā "pabalstu sistēma", bet gan "pabalstu haoss". Sakiet, lūdzu, šis lakoniskais Jūsu vērtējums par uzraudzības sistēmas esību, tas šādu skarbo Valsts kontroles vērtējumu noraida kā nepamatotu? Vai tomēr Jūs saskatāt, ka uzraudzība nav bijusi pietiekama?

J. Priekulis.

Paldies par jautājumu. Vispirms Saeima vēlētos teikt, ka šobrīd negribētu komentēt neatkarīgas institūcijas veikto pētījumu. Tas ir pirmkārt.

Un otrkārt. Saeima, protams, ievērojot starpinstitucionālās lojalitātes principu, izvērtēs šajā pētījumā sniegtos apsvērumus un arī attiecīgi rīkosies. Bet šobrīd, kad pētījums ir tik tikko publicēts, Saeima negribētu komentārus sniegt.

A. Laviņš.

Labi. Tad man būs konkrētāks jautājums no šī Valsts kontroles atzinuma. Pašvaldība šajās sarunās par GMI līmeņa noteikšanu vienmēr ir atsaukusies uz līdzekļu esību kā kritēriju, lai noteiktu vienošanās ceļā, kādai summai tā piekrīt. Valsts kontrole šķiet ka no 20… mazlietiņ pāri… tā nejauši izvēlētām pašvaldībām, veicot revīziju, ir konstatējusi, ka pašvaldībās un praktiski visās no tām, kurās revīzija tika veikta, ir tādu sociālās palīdzības pabalstu izveidojusi kā pabalsts bijušajiem domju priekšsēdētājiem un viņu vietniekiem kā veidu, kādā veidā pašvaldības sniedz sociālo palīdzību.

Sakiet, lūdzu, uzraudzības sistēmai nebūtu jāreaģē tiesiskā demokrātiskā valstī uz šādā veidā iztērētiem pašvaldības līdzekļiem, kas ir domāti sociālajai drošībai, kontekstā, ka pašvaldība izmanto argumentu, ka nav līdzekļu, lai paaugstinātu GMI līmeni? Jautājums ir par Saeimas uzraudzības sistēmu.

J. Priekulis.

Paldies par jautājumu. Kas attiecas uz šo Valsts kontroles pētījumu, tad, pirmkārt, Saeima minēja, ka konkrētus apsvērumus vai konkrētus argumentus par šajā pētījumā sniegto informāciju, izdarītajiem secinājumiem Saeima šobrīd neizdarīs. Un tam ir arī objektīvs attaisnojums, ka pētījums ir tik tikko publicēts un šobrīd izskatāmajā lietā man arī nav pilnvarojuma komentēt Valsts kontroles izdarīto pētījumu, jo man ir pilnvarojums sniegt juridiskus apsvērumus, ciktāl tas ir nepieciešams, izskatot konkrēto lietu. Tā kā, nu tāda ir šobrīd Saeimas atbilde izskatāmajā lietā.

A. Laviņš.

Labi. Pieņemu, ka mani jautājumi nav juridiski nozīmīgi Saeimas ieskatā. Noliksim to malā.

Tad pieskarsimies jautājumam par sociāli atbildīgas valsts principa tvērumu. Mēs varējām redzēt, ka starp pieteikuma iesniedzēju un valdības pārstāvi pastāv domstarpības tajā, kādi pienākumi valstī tiek noteikti… nevis tiek noteikti… bet kādi pienākumi izriet no sociāli atbildīgas valsts principa.

Tiesībsargs, skaidrojot šā principa tvērumu, minēja, ka sociāli atbildīgas valsts principa tvērumā ir izveidot sociālo drošības sistēmu, kura ietver sociālo palīdzību. Sociālā palīdzība maznodrošinātajiem vai trūcīgajām personām ietver sevī piecu elementu kopumu, kas ir jāņem vērā, lai tiktu nodrošinātas pamatvajadzības. Un šie pieci elementi ir: ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe un obligātā izglītība.

Ministru kabineta pārstāve norādīja, ka valdība šo principa tvērumu tver tādā veidā, ka tajā ietilpstot vien trīs elementi, izslēdzot veselības aprūpes un obligātās izglītības elementus.

Kur šajā ziņā ir Saeima kā likumdevējs? Kā labas likumdošanas principa tvērumu saskata? Vai šie pieci elementi ir? Vai tur ir vēl kādi elementi plus šiem pieciem elementiem, vai arī tomēr Jūs atbalstāt šā principa izpratni, ko minēja valdības pārstāve, vai arī jums ir savs, vēl cits, redzējums par šo? Lūdzu!

J. Priekulis.

Ja ļausiet, es šo jautājumu sadalīšu divās daļās.

Viena atbilde būtu mazliet teorētiskāka par šo te sociāli atbildīgas valsts principu. Otra būs mazliet jau konkrētāka attiecībā uz sociālo palīdzību.

Sociāli atbildīgas valsts principu daudz ir skaidrojusi gan Satversmes tiesa, gan arī Augstākā tiesa. Sociāli atbildīgas valsts princips pēc Saeimas ieskata ietver valsts pienākumu rūpēties par cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanu un tas ir arī atzīts, piemēram, Augstākās tiesas praksē. Tomēr šo sociāli atbildīgas valsts principu nevar skatīt atrauti no pašas personas pienākuma rūpēties par sevi un saviem tuviniekiem. Respektīvi, pirmkārt, tā ir jau pašas personas atbildība iesaistīties jautājumos, lai atrisinātu savas sociālās problēmas.

Otrām kārtām, sociāli atbildīgas valsts princips uzliek arī zināmus ierobežojumus. Valsts nevar uzspiest sociālo palīdzību tiem, kas nevēlas to saņemt, jo tas arī būtu ierobežojums.

Kas attiecas uz šo te sociāli atbildīgas valsts principa tvērumu sociālās palīdzības kontekstā un izskatāmajā lietā, Saeima vispirms vēlētos skaidrot, ka piekrīt Satversmes tiesas praksē paustajai atziņai, ka gadījumos, kad ir apstrīdēta tiesību norma sociālo tiesību jomā, tā ir izvērtējama kopsakarā gan ar Satversmes 1. pantā nostiprinātajiem principiem, gan 109. Respektīvi, šis te sociāli atbildīgas valsts princips Saeimas ieskatā skatāms kopsakarā ar Satversmes 109. pantu.

Kas attiecas uz sociālo palīdzību, tad Saeima Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā ir nodefinējusi likuma ietvaros, kas ir šīs te pamatvajadzības. Un tās tik tiešām ir piecas, kā jau tikko pareizi minējāt. Šīs te pamatvajadzības ir nodefinētas gan sociālās palīdzības kontekstā, gan sociālo pakalpojumu kontekstā, piemēram, sociālās aprūpes pakalpojumi, sociālās rehabilitācijas kontekstā.

Saeimas atbilde par sociāli atbildīgas valsts principu ir tāda, ka Saeima likumā nosakot, ka sociālās palīdzības mērķis ir pēc iespējas nodrošināt šīs te pamatvajadzības, uzskaitot likumā piecas, ir konkretizējis arī šo te gan sociāli atbildīgas valsts principu attiecībā uz sociālo palīdzību, gan arī šīs te Satversmes 109. pantā garantētās pamattiesības.

Bet, protams, ir jāņem vērā arī sociālā realitāte. Daudzas no šīm te vajadzībām arī tiek nodrošinātas citādi. Un, kā jau Saeima minēja, šo te GMI pabalstu un ar to saistīto līmeni nevar skatīt atrauti. Piemēram, viena no pamatvajadzībām, kas ir obligātā izglītība, bet viņa var tikt nodrošināta arī ar citiem līdzekļiem. Tāpat arī pamatvajadzība — veselība. Piemēram, Veselības aprūpes finansēšanas likumā Saeima ir pieņēmusi, ka no pacientu līdzmaksājumiem tiek atbrīvotas trūcīgas personas.

Respektīvi, nobeidzot šo te Saeimas viedokli ar secinājumu… Saeima Sociālo pakalpojumu un palīdzības likumā ir nodefinējusi piecas pamatvajadzības. Tās ir skatāmas gan sociālās palīdzības kontekstā, kuras mērķis ir pēc iespējas nodrošināt šīs te piecas pamatvajadzības, bet ir jāņem vērā arī ir tas, ka var pastāvēt citi mehānismi, kā šīs pamatvajadzības nodrošināt. Un viens no, teiksim, tādiem klasiskākajiem piemēriem ir šīs te divas pamatvajadzības, tā ir veselības aprūpe, tā, protams, ir arī obligātā izglītība.

A. Laviņš.

Paldies. Un visbeidzot, ņemot vērā, ka Jūs piekrītat tam, ko pieteikuma iesniedzējs minēja un Jūs pārliecinoši norādījāt, ka šie visi pieci elementi ir definēti arī normatīvajā aktā, tad jautājums ir saistībā ar to, ko varam izlasīt pieteikumā, ka attiecībā

uz minimālo pārtikas grozu, kas Eiropas Komisijas pētījumā ir veikts, tad izdevumi sastāda vismaz vienai personai 153 eiro. Vēl ir četras pozīcijas, kā Jūs minējāt, kas sastāda pamatvajadzības. Vai šis garantētais iztikas minimums, kas ir šobrīd spēkā esošs, spēj kaut kādā līmenī šo īstenot?

J. Priekulis.

Pirmām kārtām paldies par jautājumu. Jautājumu es sapratu.

Saeima Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā ir definējusi, kāds ir sociālās palīdzības mērķis. Pēc iespējas, ja nemaldos, tas ir 32. pants Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, un pabalsti garantētā minimuma ienākuma līmeņa nodrošināšanai ir tikai viens no sociālās palīdzības elementiem. Vēl mazāks, bet, protams, ka svarīgs elements visās sociālās drošības sistēmas kontekstā.

Jāņem vērā… sanāks atkārtoties, bet nevar šo te pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai vērtēt atrauti, ka ar 53 eiro vai 64 eiro būtu pilnībā jānodrošina visas šīs te piecas pamatvajadzības. Pirmām kārtām ir jāņem vērā arī tas, ka, piemēram, attiecībā uz pārtiku, ja nemaldos, to jau minēja arī Ministru kabineta pārstāve izskatāmajā sēdē, ka ir pieņemts Eiropas atbalsta fonda likums vistrūcīgākajām personām, kas paredz arī izsniegt, piemēram, pārtikas pakas trūcīgajām personām. Un nav obligāti šai te personai jāsedz no šiem te 53 vai 64 eiro visi izdevumi, bet par tiem, protams, ka labāk varēs izteikties Ministru kabineta pārstāve vai Labklājības ministrija.

Otrām kārtām ir jāņem vērā un Saeima jau minēja, ka sociāli atbildīgas valsts principu nevar izprast tikai tādējādi, ka tas dod personai tiesības prasīt no valsts. Tā ir arī pašas personas atbildība rūpēties par sevi, saviem tuviniekiem, lai viņi varētu apmierināt savas pamatvajadzības gan šodien, gan rīt. Un tas ir ļoti svarīgi un sociālās palīdzības kontekstā ir ļoti svarīgs elements šis te līdzdarbības pienākums, par ko Ministru kabineta pārstāvis jau minēja, jo ilgtermiņā pārtikšana tikai un vienīgi no sociālās palīdzības, nav ne tikai pašas personas interesēs, bet visas sabiedrības interesēs.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Un beidzamais jautājums.

Jūs jau tiešām atbildot uz maniem jautājumiem šur tur nākas atkārtoties un tas ir nekas nosodāms… Attiecībā uz šiem citiem pabalstiem, kas kopā ar garantēto minimālo ienākumu, Jūsuprāt, veido sistēmu, kas nodrošina pamatvajadzību

apmierināšanu. Skaidrs ir, ka ikvienam ir jābūt atbildīgam par sevi un ir jāvelta lielas pūles, lai atrastu darbu un gūtu pastāvīgus ienākumus un tādā veidā cilvēks būtu atbildīgs pret sevi un pret sabiedrību. Bet šī sistēma ir veidota tādiem gadījumiem, kad cilvēks nokļūst sarežģītā situācijā un tad ir jautājums, kā valsts palīdz un vai cilvēka cienīga līmenī tā palīdz cilvēkam, kas ir nonācis šādā situācijā.

Un attiecībā uz šiem te daudziem citiem pabalstiem, kas veido sistēmu, kopīgu sistēmu ar GMI kā vienu no elementiem, tiesībsargs savā pieteikumā norāda, ka daudzi šie pabalsti ir mērķēti un tie arī attiecas uz noteiktām sociālām grupām, noteiktām personām, noteiktos apstākļos. Un šie pabalsti kā vienota sistēma nebūt neveido kopīgu sistēmu, kas varētu attiekties uz visiem trūkumā nonākušajiem cilvēkiem. Un tādā veidā to varētu ieskaitīt kā vienu sistēmu, kurus kopā saliekot mēs varam nonākt pie noteikta skaitļa, es domāju naudas izteiksmē un ne tikai naudas izteiksmē, bet arī mantiskās vērtības, ko pašvaldība var sniegt trūkumā esošajām personām, un izdarīt kopīgu secinājumu par to, vai šāds atbalsts ir cilvēka cienīgas dzīves līmenim.

Tāpēc… kāds ir Jūsu komentārs par tiesībsarga pieteikumā minēto vērtējumu, ka šie citi pabalsti, ko gan Jūs, gan Ministru kabinets mēģina argumentēt, ka tie veido vienotu efektīvu sistēmu, kas nodrošina pietiekamu līdzekļu kopumu, lai īstenotu pamatvajadzības trūkumā esošajiem.

J. Priekulis.

Paldies par jautājumu. Saeima nevar piekrist tam, ka nav izveidota sistēma. Sociālās drošības sistēma, laikam atkal nāksies atkārtoties, pa lielam sastāv no kādiem trīs posmiem, tas ir, sociālā apdrošināšana, valsts sociālie pabalsti un trešais posms — sociālā palīdzība un sociālie pakalpojumi. Katru no šiem posmiem Saeima ir noregulējusi, pieņemot atsevišķu likumu. Pirmkārt, jau likums "Par sociālo drošību", kas aptver visus sociālās drošības sistēmas posmus, likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu", kas attiecas uz valsts sociālo apdrošināšanu jeb Valsts sociālo pabalstu likums un trešām kārtām ir Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu likums. Un, protams, uz katru no šo likumu pamatiem ir izdoti Ministru kabineta noteikumi.

Tam, ka nepastāv nekāda sistēma, tam Saeima galīgi nekādi nevar piekrist. Tam, ka vienmēr ir iespējams pilnveidot esošo sistēmu, tas tā ir un to var darīt. Bet cits jautājums ir, protams, vai kaut kādas nepilnības, kaut kādi nepieciešamie uzlabojumi ir arguments, lai pateiktu, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmei.

Kas attiecas uz šo te jautājumu, vai valsts un pašvaldības noteiktie atbalsta pasākumi ir kaut kādā mērā sistēmiski? Saeima gribētu atgādināt, ka šis te pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai pienākas tikai un vienīgi trūcīgām personām. Saeima ir noteikusi, ka šādas te trūcīgas personas likuma noteiktas pastāv un Ministru kabinets, protams, nosaka ienākumu līmeni. Un Saeima ir arī izveidojusi sistēmu, kas jau ir minēta Saeimas viedoklī rakstveidā, kas ir iesniegts Satversmes tiesā, likumos ir virkne atbalsta pasākumu attiecībā uz trūcīgajām personām. Tas, ka nepastāv nekāda sistēma, Saeima galīgi šādam viedoklim nevar piekrist.

A. Laviņš.

Paldies no manas puses.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Ja var, tad es droši vien sākšu ar jautājumu, kur Jūs atbildējāt uz kolēģa jautājumu. Vai es pareizi sapratu, ka Jūs teicāt, ka aprēķinot GMI, jau nav jānodrošina, vai jāņem vērā visas šīs piecas pamatvajadzības.

J. Priekulis.

Nē, Saeima tā neteica, ka nav jāņem vērā visas šīs te piecas pamatvajadzības. Saeima vērsa uzmanību uz apstākli, ka likumā ir noteikts, kāds ir sociālās palīdzības mērķis. Un šis te pabalsts garantētā minimālo ienākumu līmeņa nodrošināšanai, protams, arī garantētā minimālo ienākumu līmeņa noteikšana ir viens no sociālās palīdzības pabalstiem. Ir jāņem vērā, bet ir jāņem vērā arī tas, vai ar citiem līdzekļiem jau spēkā esošajā tiesību sistēmā ir iespējams nodrošināt šīs te pamatvajadzības. Un protams, ir jāņem vērā arī pašas personas iespējas.

A. Kučs.

Paldies. Vēl viens jautājums man būtu par pilnvarojumu. Cik plašs ir Saeimas dotais pilnvarojums Ministru kabinetam? Vai ir kādas vadlīnijas vai nosacījumi, ko likumdevējs ir paredzējis Ministru kabinetam, kas tam ir jāņem vērā un jāievēro, nosakot garantēto minimālo ienākumu?

J. Priekulis.

Konkrēta pilnvarojošā norma ir ietverta 36. panta 1. daļā un tā paredz, ka garantēto minimālo ienākumu līmeni nosaka Ministru kabinets un arī pārskata Ministru kabinets.

Atbilstoši Satversmes tiesas praksei, ar pilnvarojumu un arī pēc Saeimas ieskata nav jāsaprot tikai viena atsevišķa norma, bet arī visa kopējā likuma struktūra un mērķis, kāpēc šāds pilnvarojums ir piešķirts. Respektīvi, Ministru kabinetam, īstenojot šo te pilnvarojumu, nosakot minimālo garantēto ienākumu līmeni, pirmām kārtām jau ir jāņem vērā likumā "Par sociālo drošību" noteiktie pamatprincipi visai sociālās drošības sistēmai. Otrām kārtām, protams, ir jāņem vērā arī Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktais sociālās palīdzības mērķis. Ir jāņem vērā arī citas lietas, kas ir noregulētas likumā, jo, protams, ka Ministru kabinets nevar ar tām nonākt pretrunā. Piemēram, likumdevējs likumā jau ir noteicis, kādi ienākumi netiek ņemti vērā, nosakot, vai personai ir nepieciešama sociālā palīdzība vai nav nepieciešama. Respektīvi, tā Saeimas pozīcija ir tāda, pilnvarojošā norma ir skatāma plašāk, aplūkojot visu likumā ietverto regulējumu sasniedzamos mērķus.

A. Kučs.

Paldies. Un vēl par daudz diskutēto jautājumu par metodoloģiju. Jūs teicāt, ka metodoloģija, ja es pareizi sapratu, ka ir, bet, protams, ka tā būtu pilnveidojama. Labklājības ministrija mūsu lietā ir norādījusi… un tagad es citēšu, ka "GMI līmenis ir kompromisa rezultātā noteikts lielums, kas nav saistīts ar kādu no mājsaimniecības ienākumus un izdevumus raksturojošiem lielumiem un nebalstās uz metodoloģiski pamatotu aprēķinu". Mans jautājums ir, vai tad Jūs nepiekrītat Labklājības ministrijas viedoklim, vai Jūs uzskatāt, ka šī saruna starp pašvaldībām un valdību… šis kompromiss ir tā metodoloģija?

J. Priekulis.

Precizējot, Saeima vēlētos norādīt, ja nemaldos… arī Ministru kabineta pārstāve šodien izskatāmajā lietā minēja, ka katru gadu gatavojoties sarunām ar Latvijas Pašvaldību savienību, tiek gatavoti iespējamie varianti, ko tad piedāvāt attiecībā uz šo te paredzēto garantēto minimālo ienākumu līmeni. Gatavojot šos te garantēto minimālo ienākumu līmeņa variantus, un ja nemaldos, tad šodien arī tas sēdē izskanēja, tiek veikti

aprēķini, analīzes, bet, protams, tas gala rezultāts lielākoties tiek noteikts vienojoties ar pašvaldībām.

Tas tā - īsumā sakot, Saeima nevis nepiekrīt Ministru kabineta pārstāvim izskatāmajā lietā, bet ja nemaldos, Ministru kabineta pārstāvis minēja šādus apsvērumus un pēc Saeimas rīcībā esošās informācijas, ka tiešām katru gadu, gatavojoties uz sarunām, tiek piedāvāti apsvērumi, bet, protams, gala rezultāts lielākoties ir kompromisa rezultāts un ne vienmēr tas ir slikti, jo arī viena likuma pieņemšana savā ziņā ir politiskā kompromisa rezultāts.

I. Ziemele.

Jā, paldies tiesnesim Kučam. Tiesnesis Jānis Neimanis. Lūdzu!

J. Neimanis.

Man jums jautājums. Tātad, tā esošā sistēma ir tāda, ka atbilstoši arī deleģējuma normai, šo atbalsta summu nosaka gadskārtējā Budžeta likumā. Faktiski kā Jūs arī minējāt un kā tas praksē notiek. Tātad valsts vienojas ar pašvaldībām. Jūsu informatīvajā skaidrojumā Satversmei tiesai ir norādīts, ka šis jautājums nav tāds, kas būtu jāizlemj pašai Saeimai. Vai šāda kārtība, ka pašvaldības vienojas ar valdību jautājumā par personu trūcīguma statusu valstī, kas ir trūcīga persona un kas nē, kas var saņemt šo garantēto minimālo ienākumu un tālāk arī kādā apmērā. Vai tā ir atbilstoša sistēma tam, ko redz Saeima? Vai šis jautājums tātad, ja to lemj katra pašvaldība vai pašvaldības vienojoties ar valdību, nodrošina šāda jautājuma vienotu pieeju?

J. Priekulis.

Es atvainojos… bija tehniska problēma uz beigām… vai var Saeima palūgt atkārtot…

J. Neimanis.

Jā, labi. Ar vienvārd sakot, tātad Saeimas ieskatā šis nav jautājums, kas būtu jālemj pašai Saeimai. Tātad jautājums, kas saistīts ar personu trūcīguma statusa kritēriju noteikšanu, tas atstāts ir tātad būtībā valdības ziņā, vienojoties ar pašvaldībām. Kādēļ Jūs uzskatāt, ka šāds jautājums nav tāds, kur būtu nepieciešams visupirms parlamenta lēmums? Un otrs — vai esošā sistēma, kur pašvaldības vienojas ar valsti par jautājumu, kas skar visu valsti kopumā, varētu būt vispār vienošanās priekšmets?

J. Priekulis.

Paldies par jautājumu. Saeima saprot, ka tas ir jautājums, kādus jautājumus var deleģēt Ministru kabinetam un kādus jautājumus nevar, un vai šis jautājums atbilstoši būtiskuma teorijai neietilpst Saeimas ekskluzīvajā kompetencē.

Vispirms aplūkojot šo te pilnvarojumu, kā jau Saeima minēja, Saeima ar likumu ir noregulējusi virkni jautājumu, kas attiecas uz kopējo sociālās apdrošināšanas sistēmu, gan uz atsevišķiem šīs sociālās apdrošināšanas sistēmas elementiem — gan sociālo apdrošināšanu, gan valsts sociālajiem pabalstiem, gan arī sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem.

Attiecībā uz sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem, atsevišķā likumā visai detalizēti ir noregulēts arī sociālās palīdzības jautājums, piemēram, kam ir tiesības uz sociālo palīdzību, kādi ienākumi, kā jau tika minēti… tiek vai netiek ņemti vērā, dažādas tehniskas lietas, ka pašvaldībai ir jāizveido sociālais dienests un tamlīdzīgi. Saeimas pozīcija ir tāda, ka likumdevējs likumā jau ir noregulējis svarīgus jautājumus. Nevar teikt, ka šis te GMI līmenis nav svarīgs jautājums. Ikviens jautājums, kas attiecas uz cilvēku, protams, ka ir svarīgs jautājums.

Saeimas pozīcija ir tāda, ka atbilstoši būtiskuma doktrīnai, nav liegts Ministru kabinetu pilnvarot un noteikt šo te minimālo garantēto minimālo ienākumu līmeni. Ņemot vērā, ka Saeima jau ir noregulējusi virkni jautājumus, kas attiecas gan uz sociālo palīdzību, sociālo drošību un šis te jautājums par garantēto minimālo ienākumu līmeni ir viens atsevišķs, bet, protams, svarīgs jautājums, bet ne tāds, ko Saeima nevarētu deleģēt noteikt Ministru kabinetam.

Kas attiecas uz šo te vienoto sistēmu, ka apstrīdētā norma, kas ir Ministru kabineta noteikumos ietvertā norma, nosaka valstī vienotu garantēto minimālo ienākumu līmeni, kuru pašvaldības, protams, var arī noteikt lielāku. Tas neattiecas uz trūcīgas personas ienākumu līmeni, kas ir noregulēts ar atsevišķiem Ministru kabineta noteikumiem. Bet tā pieeja, ka pastāv valstī vienots minimālais garantētais ienākumu līmenis, Saeimas ieskatā Ministru kabineta noteikumos ir visai skaidri un saprotami noteikti.

Kas attiecas uz šo te jautājumu, vai ir kāda sistēma, ka šo te garantēto minimālo ienākumu līmeni praksē Ministru kabinets lielākoties nosaka vienojoties ar pašvaldībām, Satversmē garantētās pamattiesības var nodrošināt dažādi. Un, kā Saeima minēja, šeit pilnvarojošā norma neuzliek par pienākumu Ministru kabinetam vienoties

vienmēr ar pašvaldībām attiecībā uz garantētā minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu. Protams, ka ir nepieciešams konsultēties, jo šis te jautājums attiecas uz pašvaldībām. Bet ja valsts, Ministru kabinets, uzskata, ka ir nepieciešams augstāks garantētā minimālā ienākuma līmenis - valstī minimālais garantētais minimālais ienākumu līmenis, to ir iespējams nodrošināt arī nevienojoties ar pašvaldībām, bet gadskārtējā Valsts budžeta likumā virzot atbilstošus finanšu līdzekļus, lai segtu pašvaldībai šos te naudas līdzekļus, kas nepieciešami garantēto minimālo ienākumu līmeņa nodrošināšanai.

Tā kā Saeima vēlētos precizēt, ka pilnvarojums neuzliek par pienākumu un nesasien Ministru kabinetam rokas vienmēr vienoties. Tas to pilnvarojums šo normu neparedz.

I. Ziemele.

Paldies. Man būs ļoti ātri divi trīs jautājumi precīzi.

Pirmais jautājums. Vai Saeima uzskata, ka noteiktais, šobrīd 64 eiro, GMI atbilst cilvēka cieņai? Pirmais jautājums.

Otrais jautājums. Vai Saeima uzskata, ka tas, kādā veidā tātad ir attīstījies šis jautājums par garantēto minimālo ienākumu, tātad kā valdība ar pašvaldībām to ir risinājusi? Vai tas atbilst arī mērķiem samazināt nevienlīdzību valstī un vai Saeima saprot un redz, ka šis nevienlīdzības jautājums ir ļoti aktuāls Latvijā?

Un trešais jautājums arī par šo cilvēka cieņu. Es gribētu no jums precizējumu, kur Jūs runājāt par pašvaldības principu, es tagad gribētu saprast, vai Jūsu skatījumā pašvaldības princips prevalē pār cilvēka cieņas jautājumiem? Paldies.

J. Priekulis.

Paldies par jautājumiem.

Ja var, tad atbildu uzreiz par trešo jautājumu. Saeima atbild, ka, protams, neprevalē. Pašvaldības princips neprevalē pār cilvēka cieņu kā vērtību, uz kuru balstās visas pamattiesības. Katrā konkrētajā gadījumā, protams, vispārējie tiesību principi darbojas un ne vienmēr nonāk ar tiem pretrunā. Bet noteikti nevar no Saeimas puses arī apgalvot, ka Saeima saka, ka prevalē. Neprevalē.

Kas attiecas uz šo te pirmo jautājumu, vai garantētais minimālais ienākumu līmenis atbilst cilvēka cieņai? Tad Saeima vēlētos atkārtot, ka Saeimas pozīcija ir šāda: izvērtējot apstrīdēto normu, nevar abstrakti raudzīties tikai uz tajā noteikto skaitu.

I. Ziemele.

Es atvainojos… Varbūt konkrēti atbildiet ar "jā" vai "nē". Mēs dzirdējām, kā Jūs liekat šo kontekstā iekšā, mēs šo kontekstu zinām. Šī konkrētā summa - atbilst vai neatbilst?

J. Priekulis.

Ņemot vērā visus šos te apsvērumus, kurus Saeima jau iepriekš arī minēja, ka nevar atrauti skatīties uz šo te vienu normu, Saeimas rīcībā nav informācija, ka apstrīdētajā normā noteiktais apmērs šobrīd vai arī 64 eiro neatbilst Satversmē garantētajām pamattiesībām un 1. pantam.

I. Ziemele.

Un trešais jautājums?

J. Priekulis.

Trešais jautājums… Vai būtu iespējams atkārtot trešo jautājumu?

I. Ziemele.

Jā, kā Saeimas skatījumā tātad tie risinājumi, kas ir panākti pašreiz, vai tie palīdz mazināt nevienlīdzību Latvijā?

J. Priekulis.

Jā, nepārprotami, ka ir pasākumi, kas palīdz mazināt nevienlīdzību Latvijā. Un visas jau arī sociālās, teiksim, drošības sistēmas viens no elementiem ir izlīdzināt šīs te sociālās atšķirības, ja skatāmies uz sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem.

Bet uz šo jautājumu no Saeimas puses ir ļoti sarežģīti atbildēt abstrakti, jo katrā konkrētajā gadījumā tiek skatīts individuāli vai kaut kāds pasākums mazina nevienlīdzību vai nemazina.

I. Ziemele.

Skaidrs. Paldies.

Vēl precizējošs jautājums. Es sapratu. Vai Saeima uzskata, ka nevienlīdzība valstī ir problēma un līdz ar to Saeimā konceptuāli risināms jautājums?

J. Priekulis.

Saeimas ieskatā Satversmē garantētās pamattiesības un es domāju, ka tas arī attiecas uz tiesībām uz vienlīdzīgu attieksmi, viņas ir jāievēro, protams. Un katrā konkrētajā gadījumā, pieņemot likumus un arī pieņemot citus pamatā likumus tiek vētīts, vai konkrētais likums atbilst 91. pantam un vienlīdzības principam un tamlīdzīgi.

Tas, ka vienlīdzība ir jāievēro, Saeima to neapšauba. Un tas, ka ir iespējami pilnveidojumi jebkurā jautājumā, Saeima to arī neapšauba.

I. Ziemele.

Jā, skaidrs. Paldies.

Tā… es došu iespēju tiesībsargam. Lūdzu, Jansona kungs, Jūs varat uzdot jautājumus. Nu, varbūt par to, kas nav vēl izskanējis, vienkārši neatkārtojot visu to, ko mēs jau diezgan plaši esam uz šobrīdi diskutējuši. Paldies.

J. Jansons.

Godātā tiesa, paldies. Bet, ņemot vērā šo te procesuālo ekonomiju, es neuzdošu jautājumus. Paldies.

I. Ziemele.

Es ļoti pateicos tiesībsargam par šo.

Arī valdības pārstāvei ir tiesības uzdot jautājumus Saeimas pārstāvim. Lūdzu, Celmiņas kundze.

E. Celmiņa.

Paldies, nav man šajā brīdī jautājumu.

I. Ziemele.

Arī paldies jums liels.

Es līdz ar to pateikšos Priekuļa kungam kā Saeimas pārstāvim par pausto Saeimas viedokli šajā lietā. Paldies.

Un šobrīd es vēlētos aicināt profesoru Lazdiņu kā pieaicināti personu, un es varu arī informēt lietas dalībniekus par to, ka Satversmes tiesai ir iesniegts profesors Lazdiņa

tātad personu apliecinošais dokuments un mēs varam arī pārliecināties par to, ka tātad dokuments, gan bilde, kas mums ir pieejama ekrānā, ir tāda paši.

Tātad, Lazdiņa kungs, labdien un es ceru, ka Jūs dzirdējāt, cik tālu mēs esam tikuši šajā lietā. Un varbūt kāds jums būtu šis skatījums pietiekami koncentrētā veidā, ja es varētu lūgt, jo tiesnešiem noteikti, ka būs jautājumi. Paldies.

J. Lazdiņš.

Labdien, godājamā tiesa! Un no savas puses es gribētu teikt, ka viena no būtiskām atbildēm šīs un, cik es saprotu, arī citu līdzīgu lietu skatīšanai, ir jau dota pašā Satversmē. Tā izriet no preambulas Satversmes un 95. panta, respektīvi, sociāli atbildīga valsts balstās uz cilvēku cieņu un valsts aizsargā tātad cilvēka cieņu.

Un šajā sakarā mūsu Satversme daudzējādā ziņā ir līdzīga arī Vācijas pamatlikumam. Un jāsaka tā, ka tādos jautājumos, kā cilvēka cieņa, sociāli atbildīga valsts, vācieši varētu būt arī vadošā valsts, kas ir devusi visvērtīgāko interpretāciju.

Tātad, ja mēs skatāmies no mūsu preambulas, tad cilvēka cieņa, uz ko balstās tātad sociāli atbildīga valsts, norāda uz to, ka tā ir, to mēs varam uzskatīt pa Satversmes vadošo principu, respektīvi, tātad cilvēka cieņa jeb tās ievērošana, caurstrāvo visu mūsu Satversmi.

Un vienlaicīgi tātad, lai cilvēka cieņas aizskāruma gadījumā varētu celt konstitucionālo sūdzību, tā vienlaicīgi ir arī definēta kā pamattiesība.

Ja skatāmies tieši šo lietu kontekstā, tad noteikti būtu jāuzsver tas, ka cilvēka cieņu nav iedomājams respektēt bez eksistences minimuma garantēšanas.

Šeit jau arī izskanēja šie pieci elementi, kas veido šo gan eksistences minimumu, gan cilvēka cieņai atbilstošu dzīves līmeni garantē: tātad noteikti pārtika, apģērbs, miteklis, veselības aizsardzības zināms līmenis, tātad izglītība. Bet es gribētu teikt, ka ar to ir par maz, ar to var novērst tikai tā saucamo nabadzību, bet šie pieci elementi noteikti nekādā gadījumā nenodrošina to, ka cilvēks nejutīsies sociāli atstumts. Tātad sociālo atstumtību šie pieci elementi noteikti nenovērš.

Un šajā ziņā, ja mēs skatāmies vācu konstitucionālo tiesību teoriju, mācību grāmatas, teiksim, to, ko lasa studenti, tad šeit vēl ir minēts tas, ka noteikti šajā eksistences minimumā ir jāiekļauj arī tas, ka cilvēkam ir tiesības uz kultūras vajadzību apmierināšanu. Un šeit ir jāsaprot, ka tas nav tikai vienreiz aiziet mēnesī uz teātra izrādi, apskatīties vai noklausīties simfoniskā orķestra koncertu, kas, neapšaubāmi, ir labi, bet tas ir daudz plašāks jēdziens, kas, piemēram, ietver arī sporta kultūru, tātad iespējas

nodarboties ar sportu. Cilvēkam ir jāspēj ietekmēt valsts politiku un, lai viņš to varētu ietekmēt, visupirms viņam ir jābūt informācijas nesējiem, lai viņš varētu iegūt neatkarīgu informāciju par to, kas notiek valstī un arī pasaulē.

Līdz ar to tātad šī eksistences minimuma tāda noteikšana ir diezgan komplicēta un neapšaubāmi tātad, darbietilpīga. Bet kas ir lielākā tātad Latvijas problēma? Latvijas problēma — tādu eksistences minimumu nemaz nav aprēķinājusi kopš neatkarības atjaunošanas 1990.–1991. gadā. Līdz ar to mums nav nekāda atskaites punkta, lai mēs varētu vispār spriest par to, Latvijas valsts ievēro vai neievēro to, ko viņa pati ir noteikusi savā Satversmē.

Un šajā ziņā es noteikti varu pievienoties jau vairākiem runātājiem. Neskatoties uz to, ko es nupat pateicu, nevienu tātad konkrētu atsevišķu abstrakti ņemtu pabalstu nevar izvērtēt no tātad atbilstības cilvēka cieņai vai sociāli atbildīgas valsts principam. Šeit ir jāņem kopumā visi šie cilvēka ienākumi un tad ir jāskatās, vai tātad visi šie kopējie ienākumi sedz vai nesedz šo iztikas minimumu. Kas ir Latvijas problēma? Tātad mēs nezinām, kāds šis eksistences minimums konkrēti ir.

Nu, tas būtu varbūt tāds neliels ievads, ko es vēlējos pateikt. Nu, būšu gatavs atbildēt uz jautājumiem, ja tādi būs.

I. Ziemele.

Jā, paldies profesoram Lazdiņam. Lūdzu, tiesnesis Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Paldies, profesora kungs, par sniegto viedokli. Tātad, Jūsu redzējums par cilvēka cieņas kā konstitucionālās vērtības caurstrāvošanu mūsu pamatlikuma un visas līdz ar to dzīves jomas, tostarp garantētā minimālā iztikas līmeņa noteikšanu un Jūs minējāt, ka šo piecu elementu esība vien ietver maz, vēl arī ir jāraugās par kultūras vajadzību apmierināšanu un tas ir vērtīgs pienesums, jo gala beigās ikvienam Latvijas iedzīvotājam vajadzētu būt spējīgam piedalīties arī politikas dzīvē.

Un jautājums izriet no tā, ka ja mēs šo kopumu, šo elementu kopumu, arvien plašāk redzam, kas atbilst cilvēka cieņas konceptam, tad noteiktu naudas summu izlietošanu katru šo vajadzību apmierināšanai mēs varam kopumā nonākt pie summas, ja reiz pieteikuma iesniedzējs jau ir nonācis pie 590 eiro, neaplūkojot kultūras vajadzību, tad es pieļauju, ka šī summa jau pārsniedz 600 eiro un varbūtās vairāk.

Saskatāt kādu ceļu, kā salāgot tās prasības, kas izriet no cilvēka cieņas koncepta ar to, ka garantētais iztikas minimums un visi šie pabalsti, tiem ir subsidiārs raksturs tādā ziņā, ka vispirms cilvēkam pašam ir jābūt atbildīgam par to, lai gūtu ienākumus, un, ja valsts šādu garantēto iztikas minimumu noteiktu, es šobrīd spekulēju, 600 eiro līmenī, liela daļa Latvijas sabiedrības nebūs motivēti strādāt algotu darbu un sniegt ieguldījumu Latvijas tautsaimniecības attīstībā. Ir kāda tēze, formula, ar ko Jūs padalītos ar Satversmes tiesu, kā šīs divas lietas salāgot?

I.Ziemele.

Mikrofons. Lazdiņa kungs.

J. Lazdiņš.

Tā salāgošana… tā ir viena no lielākajām sociāli atbildīgas valsts problēmām, tostarp, Vācijas, Zviedrijas, Dānijas… Kā panākt situāciju, ka cilvēki vienkārši… pie tam, ne tur kādi daži simti vai daži tūkstoši, bet lai masveidā sāktu domāt, ka var pārtikt no šiem te sociālajiem pabalstiem un ar to ir pilnīgi pietiekami, lai nodrošinātu sev pietiekamu dzīves standartu. Jā, tā ir viena no tādām lielākajām problēmām.

Un šeit tagad no galvas precīzi Vācijas Satversmes tiesas sprieduma numurus gan nepateikšu, bet manuprāt, ka tur ir ielikta tāda ļoti gudra doma, ka minimālai neto algai ir jābūt tomēr ar zināmu atstarpi, kādu varētu sasniegt uz sociālo pabalstu līmeni. Respektīvi, šai neto algai ir jābūt lielākai, lai tie, kas dzīvo uz šiem sociālajiem pabalstiem, tātad tomēr vismaz daļai no viņiem vai lielākajai daļai tomēr būtu mērķis iesaistīties darba tiesiskajās attiecībās, pašiem pelnīt un pašiem nodrošināt sevi un savus ģimenes locekļus jeb mājsaimniecību.

Bet jebkurā gadījumā tātad, ja valsts ir sociāli atbildīga, tad tam minimālajam cilvēka cieņas standartam… šo minimālo cilvēka cieņas standartu vajadzētu tomēr sasniegt uz šo te pabalstu līmeni. Tas nozīmē, skatoties no mūsdienu situācijas. Jā, ka tas ir tas Pasaules Bankas pētījums, 594 eiro… Te varbūt tomēr… te es precīzi nepateikšu, tur varbūt, ka tās kultūras vajadzības jau arī ir domātas, ka mēs varētu varbūt orientēties uz tiem 600 eiro. Tas nozīmē, ka minimālajai neto algai, tātad pēc nodokļu nomaksas, vajadzētu būt vairāk par šiem 600 eiro.

Nu, tā es redzu, kā varētu salāgot tātad šo cilvēka… saglabājot cilvēka cieņas tātad garantijas pret jebkuru valsts iedzīvotāju, bet vienlaicīgi lai tātad stimulētu jebkuru valsts iedzīvotāju tomēr strādāt, pelnīt un pašam sevi nodrošināt.

A. Laviņš.

Paldies, profesora kungs.

Tādā ziņā skaidra atbilde… Es, protams, nejautāšu, kā to salāgot ar sociālo realitāti.

J. Lazdiņš.

Tas ir grūts jautājums.

A. Laviņš.

Jā… Bet man cits jautājums. Zinu, ka kā profesors Jūs lielu daļu sava laika veltāt dažādiem ar metodoloģiju saistītiem jautājumiem. Kā Jūs novērtētu, vai veidu, kādā tiek noteikts garantētais minimālais ienākumu līmenis, proti, valdība vienojas ar pašvaldību un atkarībā no pašvaldībās pieejamiem līdzekļiem notiek vienošanās par to, kāds būs šis iztikas nē, bet ienākumu garantētais līmenis. Vai šādu pieeju kaut kādā mērā varētu nosaukt par metodoloģiju, Jūsuprāt?

J. Lazdiņš.

Nu, ja mēs izejam tātad no cilvēka cieņas tāda viedokļa, tad, protams, to nevar uzskatīt par metodoloģiju. Un šeit jāsaka, ka jau pirms vairāk kā 200 gadiem Imanuels Kants par to rakstīja, ka to nedrīkst darīt. Valdība kaut ko vidēju starp vajadzību un iespējamo noteiktu. Tā kā es šeit dižajam domātājam no 18. gadsimta jeb 19. gadsimta paša sākuma tātad varu pievienoties. Nu, tā nav metodoloģija, un vai tas eksistences, vienalga, kā viņu sauc, vai eksistences minimums vai garantētais ienākums, viņam ir jāsasniedz šo te eksistences jeb cilvēka cieņai atbilstošo… man patīk šis "eksistences minimums", jo normālā kārtībā, cik es lasu, visi runā par šo eksistences minimumu. "Garantētais minimālais ienākums", manuprāt, viņš pēc būtības neatklāj - nav precīzi savienojams ar cilvēka cieņas jēdzienu šis te eksistences minimums. Tas nodrošina eksistenci bez minimālajiem šiem te standartiem. Un tā noteikti nav metodoloģija un šajā gadījumā būtu jāuzsver tas, ka mēs dažādi ļoti bieži Latviju kritizējam, bet Latvija skaitās viena no labklājības valstīm, viņa ir bagāto valstu skaitā un tas nozīmē, ka viennozīmīgi šī metodoloģija, ka kāds par kaut ko, kaut kur vienojas starp vajadzīgo un iespējamo, tātad, nav iespējams un par to jau vismaz… toreiz tāda Vācija nepastāvēja, Kants bija Prūsijas tātad šis te domātājs un filozofs, bet, kā mēs tagad redzam, pēc 200

gadiem beidzot ir līdzīga situācija un beidzot mēs esam tik tālu tikuši, kā pirms 200 gadiem tas bija Prūsijā. Bet tā nav metodoloģija, protams, ka nē. Vienošanās nav metodoloģija. Vai nu ir šis eksistences minimums, vai nu tātad viņš nav.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Un mēs varējām dzirdēt no valdības pārstāves, ka ir tomēr koncepcija izstrādāta par to, kā noteikt… jā, nu Jūs tagad piedāvājat lietot šo jēdzienu "eksistences minimums"… nu, normatīvajos aktos ir garantētais ienākumu minimālais līmenis… respektīvi, valdība ir noteikusi, ka varētu būt tāda metodoloģija piemērota, ka tiek rēķināts no mājsaimju ienākumu mediānas noteikts procents, piemērojot koeficientu pirmajam mājsaimniecības loceklim un nākamajiem nedaudz mazāku koeficientu — 0,75. Kopumā tas ir veids, kā mums valdības pārstāve paskaidroja, uz ko valdība virzās tuvākajā nākotnē, es pat teiktu, jo atskaites punkts šādas sistēmas ieviešanai, cik es sapratu, varētu 2021. gads.

Šo, profesora kungs, Jūs vērtētu kā metodoloģiju?

J. Lazdiņš.

Man nav skaidrs, kas ir tas atskaites punkts, no kā tos procentus pēc tam tur rēķina tai mediānai. Es arī klausījos šo lietas izskatīšanu, un ja tā mediāna ir kā vidējais ienākums, bet varbūt es kļūdos, man nav skaidrs, kas ir tas atskaites punkts tai mediānai, kur pēc tam tos procentus piemēro un liek klāt.

Ja mēs skatāmies tādā vispārīgā kārtībā, kur ir noteikts šis tā saucamais "garantētais minimālais ienākums", kuru veido tiešām visu ienākumu kopums. Tad nu, pieņemsim, ka viņš ir 600 eiro, tātad, protams, ja tātad mājsaimniecībā dzīvo divi cilvēki, nākamajam noteikti var likt šo koeficientu un līdz ar to vienā mājsaimniecībā divi pieauguši cilvēki… Tātad šim te mājsaimniecības garantētajam minimālajam ienākumam ir jābūt mazākam nekā, ja to sadalītu uz divi, tad viņš noteikti ir mazāks nekā mājsaimniecībā, kurā dzīvo tātad viens cilvēks.

Tālāk jau ir jautājums par bērniem, kuri ir atkal noteikti kritēriji, pa vecuma grupām pie tam, cik nu būtu tas minimāli nepieciešamais finansējums un tad to skaita kopā un tad skatās. Vai nu tiek garantēts šis garantētais minimālais ienākums vai eksistences minimums, ko es līdz šim tātad lietoju, vai arī nē. Un ļoti iespējams, ka ļoti daudzos gadījumos būs, nē un tad ir jādomā, kā un kas šajā gadījumā — valsts vai

pašvaldība — izlīdzina šo ģimenes garantēto minimālo jeb mājsaimniecības garantēto minimālo ienākumu līdz minimālajiem standartiem, kas atbilst cilvēka cieņai.

Tas arī viss. Bet es saku, ka man īsti nav skaidrs, no kā? Kas ir tas atskaites punkts, no kā tad rēķinās tos procentus nost. Bet to, ka procentus rēķina par katru cilvēku, kas ir mājsaimniecībā, tā metodoloģija ir pareiza, jā.

A. Laviņš.

Paldies no manas puses.

I. Ziemele.

Tiesnese Sanita Osipova. Lūdzu!

S. Osipova.

Šajā tiesas sēdē jau izskanēja jautājumi un viedokļi, vai Ministru kabinets ir rīkojies deleģējuma ietvaros un vai šis jautājums nav tik būtisks, ka Saeimai tomēr vajadzētu pašai šo jautājumu skatīt un regulēt.

J. Lazdiņš.

Vai varētu, lūdzu, vēl vienu reizi jautājumu? Es kaut kā es nesadzirdēju…

S. Osipova.

Tātad šīs lietas ietvaros jau tika pacelts jautājums par to, vai Ministru kabinets ir rīkojies Saeimas dotā deleģējuma pilnvarojuma ietvaros. Un vai šis jautājums nav tik būtisks, ka Saeimai pašai vajadzēja izlemt šo jautājumu. Tātad, vai jautājums, kas ir tomēr būtiski saistīts ar tādu pamatvērtību kā cilvēka cieņa, vai viņam nevajadzēja tikt izlemtam Saeimā?

J. Lazdiņš.

Noteikti tātad šis jautājums ir lemjams Saeimā. Un šeit es varētu atsaukties kārtējo reizi uz vāciešu šiem te komentāriem konstitucionālo tiesību grāmatās, ka šis… nu, viņiem ir eksistences minimums… tātad šis eksistences minimums būtu varbūt pat vēlams, ka viņš tiek pat nostiprināts Satversmē, nu, viņiem pamatlikumā. Bet tātad ņemot vērā, ka tomēr tā ir mainīga vērtība, to ir jānosaka tāpat kā visa metodoloģija, es domāju, vismaz pamatprincipi tātad uz parasta likuma pamata, bet noteikti principi

jānosaka tomēr ir ar likumu, pēc tam Ministru kabinets vai valdība varētu, un pat ļoti iespējams, varētu izstrādāt Ministru kabineta noteikumus, kas tur formulas paredz, pēc ko aprēķināt un tamlīdzīgas lietas, kas Saeimas deputātiem, neapšaubāmi, nebūtu jānosaka. Bet jebkurā gadījumā tad mēs varētu runāt par tādu deleģējumu robežu. Nu, es teiktu tā, ka mūsu Satversme ir deleģējusi likumdevējam izstrādāt ar cilvēka cieņas noteikšanu saistītus likumus, un tad uz tās likumu bāzes, kā viņus konkretizēt dzīvē, tad… jā, tur noteikti vajadzētu pašai valdībai tātad jau ņemt dalību, jo valdībai tomēr ir lielāki šo te cilvēku un profesionāļu resursi.

Es esmu atbildējis vai es neesmu atbildējis uz jautājumu?

S. Osipova.

Jā, paldies, uz jautājumu ir atbildēts.

Un vēl viens jautājums, kas ir saistīts ar cilvēka cieņas konceptu. Jūs esat studējis arī vācu praksi. Cik lielā mērā valstij ir jāuzņemas atbildība par cilvēka cieņas garantēšanu? Kas ir primāri atbildīgs par cilvēka cieņas garantēšanu? Persona pati, vai valsts, proti, visa sabiedrība?

J. Lazdiņš.

Nu, šeit, protams, ir… katram jau ir jābūt pašcieņai pret sevi. Bet tādā minimālo standartu līmenī, es domāju šeit tieši finansējuma līmenī, ne citos jautājumos, neapšaubāmi tādā minimālā līmenī būtu jāuzņemas tātad valstij. Nu, valstij visupirms vajadzētu noteikt beidzot aprēķināt šo, es lietošu šo vārdu "eksistences minimumu", tātad šo eksistences minimumu un tad jau skatīties, kas tur tālāk jādara. Un patiesībā tas ir tas pirmais solis, kas tātad jāizdara un tad visi pārējie secinājumi būtu tālāk jāizdara. Tad jādomā, ļoti iespējams, nu ja nav sasniegts šis te līmenis, tad jādomā, kā viņu sasniegt varētu, kādas programmas 2025., piemēram… Ja viņš sanāk, ka aptuveni jau ir, mēs šobrīd to īsti nezinām, kaut gan mani māc šaubas, teiksim, ka tas atbilst tam, kas tiek garantēts, tātad cilvēka cieņas standartiem… tad teikt, ka viss ir labi. Jo redziet, valsts jau arī var noteikt tādu cilvēku cieņas standartu, kas tiek aprēķināts ne pēc minimālā līmeņa, bet tikpat labi viņš var būt daudz augstāks. Pilnveidošanās jau sociāli atbildīgai valstij ir tātad bezgalīga, neapšaubām.

S. Osipova.

Paldies. Vai es Jūs pareizi sapratu, ka šinī gadījumā valsts kopš neatkarības atjaunošanas nav izpildījusi to pozitīvo pienākumu, kas liktu pamatu cilvēka cieņai Latvijas Republikā, šis eksistences minimums - eksistences minimuma noteikšana…

J. Lazdiņš.

Nu, teiksim tā, gandrīz. Bija tāds 1995. gada 8. aprīļa lēmums… bija apstiprināti tādi noteikumi Nr. 95 un balstoties uz tiem Centrālā statistikas pārvalde līdz pat 2013. gada decembrim, faktiski tātad līdz 2014. gadam aprēķināja kaut ko līdzīgu eksistences minimumam, bet šim normatīvajam aktam bija nedaudz cits mērķis — ne tik daudz noteikt eksistences minimumu, cik ļoti lielas inflācijas laikā noteikt to apjoma daļu, kas būtu strādājošajiem jākompensē. Nu, zināma līdzība, protams, ar eksistences minimumu šeit ir, bet nu tā simtprocentīgi nav. Kopumā varam teikt, no vienas puses… ka ar tādu mērķi — aprēķināt eksistences minimumu, šāds normatīvais akts nekad nav bijis, bet ar zināmu līdzību tātad ir šis 1995. gada aprīļa lēmums Nr. 95.

S. Osipova.

Vai šī lēmuma metodoloģija būtu izmantojama arī tālāk, lai garantētu mūsdienās atbilstošu cilvēka cieņai eksistences līmeni?

J. Lazdiņš.

Šobrīd man priekšā nav šis lēmums Nr. 95, bet pirms aptuveni 13 gadiem es viņu esmu diezgan ievērojami studējis un iekļāvis arī vienā no publikācijām. Un, cik mani atmiņa neviļ, nu, protams, zināmā mērā to varētu izmantot noteikti, bet, cik atceros, tur mētelis bija 14 gadus laikam un viens apakšbikšu pāris vīrietim laikam bija divus gadus jānēsā, bet varbūt es arī nedaudz kļūdos, tagad nedaudz ar smaidu varētu tam visam pieiet, bet zināmi saskaitāmie, protams, un metodoloģija ir. Kaut gan es, protams, uzskatu, ka labāk un vērtīgāk noteikti būtu pārtulkot citu valstu šo te pieredzi un droši vien visupirms Vācijas, Austrijas vai kādas no Ziemeļvalstīm šo pieredzi, kā to aprēķināt.

Vēl jāsaprot to, ka nav jau tāds viens eksistences minimums. Piemēram, ja mēs skatāmies to pašu Vāciju, ko es vairāk es esmu studējis, tad jau tur ir eksistences minimums, ko nosaka saistībā ar ienākuma nodokļa uzlikšanu, respektīvi, kādai ienākumu daļai ir jāpaliek brīvai no ienākuma nodokļa.

Pavisam cits, nu, ne pavisam cits, bet nedaudz lielāks eksistences minimums ir paredzēts cilvēkiem, kas atrodas tā saucamajā bankrota procesā. Tad ir pieauguši cilvēki un nepilngadīgi cilvēki. Tā kā…

Ko es vēl gribētu uzsvērt, kad nu, labi viens eksistences minimums, viņš noteikti priekš sākuma noteikti ļoti labi, pietiktu arī ar vienu, nosakot papildus, cik tur pienākas par katru bērnu tātad vienai mājsaimniecībai…

Un vēl kas ir ļoti būtiski. Man liekas, ka beidzot ir jāsaprot tas, ka saistībā ar sociālajām tiesībām jāskatās ir uz mājsaimniecību nevis uz kaut kādu konkrētu vienu vai diviem tātad cilvēkiem. Jāaprēķina ir mājsaimniecība. Mājsaimniecība, protams, var būt arī viens cilvēks, jā.

S. Osipova.

Paldies par viedokli.

I. Ziemele.

Tā, paldies tiesnesei Osipovai.

Tiesnešiem uz šo brīdi jautājumu nav. Līdz ar to es došu iespēju tiesībsargam, Jansona kungs, jums ir iespēja uzdot jautājumus profesoram Lazdiņam. Lūdzu!

J. Jansons.

Paldies, nav jautājumu. Viss ir ļoti izsmeļoši un saprotami. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesībsargam arī par laika ekonomiju.

Un Celmiņas kundzei? Lūdzu, arī ir iespēja uzdot profesoram Lazdiņam jautājumus.

E. Celmiņa.

Jā, paldies par iespēju. Es gribētu pavisam īsu tādu repliku. Vēlreiz varbūt uzsvērt no profesora puses un dzirdēt, vai minimālie standarti ir savienojami ar cieņas nodrošināšanas standartu? Vai starp viņiem var likt vienādības zīmi? Jūs pieskārāties abiem savā runā.

J. Lazdiņš.

Nu, patiesībā jautājums, vai es pareizi būšu sapratis uzdoto jautājumu. Bet viennozīmīgi. Ja cilvēkam nav finanšu līdzekļu, lai viņš varētu ņemt dalību pietiekami ar kultūru vai sportu saistītos pasākumos, knapi apmierinot savas vajadzības pēc pārtikas produktiem un mitekļa, nu diez vai varēs uzskatīt, ka sociāli atbildīga valsts pret šādu cilvēku izturas ar cieņu.

I. Ziemele.

Paldies. Celmiņas kundzei vēl ir kāds jautājums?

E. Celmiņa.

Nē, paldies.

I. Ziemele.

Paldies. Tā, kolēģi, es domāju, ka mēs teiksim paldies profesoram Lazdiņam par piedalīšanos tiesas sēdē un šo te sasaisti tiešajā ēterā.

Un tad šobrīd mēs turpinām. Es skatos un redzu, ka ir pieslēgusies Latvijas Banka. Tātad atbilstoši pilnvarai, Latvijas Banku tātad pārstāvēs Edvards Kušners, kurš ir iesniedzis personu apliecinošu dokumentu… bilde gan ekrānā, gan bilde uz papīra ir tā pati… un arī Latvijas Banku pārstāvēs tātad Uldis Rutkaste, arī izskatās tieši tāpatās, un es varu apstiprināt lietas dalībniekiem, ka mums ir visi nepieciešamie dokumenti un mēs esam pārliecinājušies par šo abu pieaicināto personu identitāti.

Tātad, kolēģi no Latvijas Bankas, jūs arī esat dzirdējuši, cik tālu mēs šajā lietā esam tikuši un, ja jūs varētu varbūt mēģināt tā tiešām nofokusēt jūsu skatījumu un precizēt, iespējams, to, kas jau šobrīd ir izskanējis.

Es saprotu, ka… Kušnera kungs, Jūs esat tas, kurš sāk paust Latvijas Bankas viedokli. Lūdzu!

E. Kušners.

Labdien, augsti godātā tiesa! Man patiess prieks šodien izklāstīt Latvijas Bankas viedokli.

Vispirms jāsaka, ka ņemot vērā GMI, es atļaušos šo saīsinājumu lietot, diezgan niecīgo ietekmi uz sociālo atbalsta sistēmu tās īpatsvara dēļ un arī visai fragmentēto un

ekonomiski neskaidro saturu, kas ir sociālā atbalsta sistēmā, mēs esam atturējušies vērtēt atbilstību 109. pantam.

Bet mēs varam padalīties ar virkni apsvērumu, papildus tam, kas ir minēts vēstulē attiecībā uz iespējamo aprēķina metodiku.

Faktiski ir divas metodes, kurām es gribētu pieskarties. Tā ir relatīvā un absolūtā metode.

Absolūtā metode ietver sevī šo tiesību saturu noskaidrošanu, to materiālā tvēruma precīzu definēšanu. Un tajā brīdī, kad materiālais tvērums ir definēts tādā līmenī, kad ir iespējams noteikt tā ekonomisko jēgu, piemēram, ja mēs runājam par ēdienu, tas būtu dietologu vērtējums, kādas ir nepieciešamās kalorijas un kāda veida ēdienu daudzveidība, kāds būtu, protams, teorētiski vidējais grozs, tad arī nav nekādu problēmu noteikt monetāro ietekmi šādam grozam, bet tas ir jāskatās — absolūtā metode var arī ļoti ātri novest pie vēlmju domāšanas un pie ļoti uzpūsta rezultāta.

Savukārt otra metode, kuru mēs gribam uzsvērt kā ne mazāk svarīgu, ir tā sauktā relatīvā metode. Tātad mēs nosakām šo pabalsta apmēru, salīdzinot ar citām sociālajām grupām un šī metode ļauj ne tikai noteikt līmeni, kas ir ekonomiski atbilstošs konkrētajai realitātei valstī, bet arī laikā sekot izmaiņām, novērst šo situāciju, kad sociālā atbalsta līmenis vai nu atpaliek vai apsteidz citus ekonomiskos notikumus valstī.

Līdz ar to tas, ko mēs varam teikt, ka gan viena, gan otra metode ir piemērojama, bet ir ļoti svarīgi, ka relatīvā metode netiek izslēgta un Latvijas Banka arī savos pētījumos, uz kuriem mēs atsaucāmies, ir izmantota tieši šī relatīvā metode. Un mūsu secinājums arī ir vēstulē izklāstīts.

Bet kas ir svarīgi un pie kādiem secinājumiem mēs nonākam, izmantojot relatīvo metodi? Jau Lazdiņa kungs pieminēja tātad šo ekonomisko iespējamo efektu, tā saucamo nabadzības slazdu, kad cilvēki ar ļoti dāsnu sociālā atbalsta sistēmu, var netikt motivēti iekļauties darba tirgū. Un līdz ar to saprātīgi zemāks līmenis, piemēram, par minimālo algu, ir viena no metodēm, ar kādām var novērst nabadzības slazda veidošanos. Jo es nevaru, teiksim, precīzi pateikt, un tas ir zināmā mērā politikas jautājums, kāds ir šis līmenis zem, bet tam ir jābūt tādam, ja, pieņemsim, pie 10 eiro ir atšķirīgi saņemt attiecīgo garantēto ienākumu līmeni vai par 10 eiro vairāk strādāt 40 stundas nedēļā. Tas noteikti nemotivē integrēties darba tirgū, pacensties attīstīties profesionāli un savu labklājību būtiski uzlabot. Līdz ar to šis elements ir jāņem vērā.

Vēl viens apsvērums un samērā mulsinoša situācija ir attiecībā uz GMI. Ja mēs uzskatām, ka GMI ir jānosedz visas pamatvajadzības, tad te mēs sadalot šīs piecas

pamatvajadzības, redzam to, ka attiecībā uz ēdienu, apģērbu ir iespējams noteikt valstī vienādu cenu līmeni un viegli to iekļaut aprēķinā, veselības aprūpe un obligātā izglītība — ir arī gan vienāda ar cenu līmeni, gan iespējams to risināt savādākā veidā caur bezmaksas pakalpojumiem. Tas vēlreiz pierāda to, ka GMI kā metode nav ekskluzīva un nav arī obligāti nepieciešama, vienkārši tā ir politikas izvēle, savulaik vēsturiski bijusi.

Bet ir problēma ar trešo pamatvajadzību, tas ir, mājoklis. Mājokļa cenas, tās atšķirīgās izmaksas ir ļoti būtiskas, variējot dažādos Latvijas novados. Un faktiski nav iespējams noteikt vienotu līmeni šai pozīcijai, kas liecina, ka, ja tas tiek darīts ar vienu skaitli visai valstij, mēs nenonākam pie ekonomiski jēgpilna rezultāta un visdrīzāk šis atbalsta veids būtu nevis risināms valsts, Saeimas vai Ministru kabineta līmenī, bet pilnībā nododams pašvaldībām, ņemot vērā pašvaldību milzīgo ietekmi gan uz komunālajām izmaksām, gan arī šo milzīgo diskrēciju nekustamā īpašuma nodokļa atlaidēs.

Līdz ar to šajā konstrukcijā arī ir konstatējama zināma problēma, ja mēs uzskatām, ka GMI pilnībā būtu jāsedz pamatvajadzības.

Vienlaikus mēs esam secinājuši, ka pamatā cilvēki, kuri saņem GMI, saņem arī citus sociālo atbalstu veidus, tādējādi nevar izdarīt, teiksim, vispārīgu secinājumu, skatoties uz GMI pretī tam liekot kādu pamatvajadzību grozu, pat ja mēs viņu papildinām vēl ar citām pamatvajadzībām.

Līdz ar to… jā un vēl noteikti es gribētu piebilst, ka salīdzinot, pieņemsim, ar nodokļu atlaidēm, mūsu ieskatā tāda veida pabalsti, kas ir tieši mērķēti personām, tie daudz fiskāli veiksmīgāki, jo tie mērķtiecīgi palīdz cīnīties ar nabadzību iepretim tai kļūdainajai diskusijai, kas ir tātad ieskats, ka nodokļu sistēma ir veids, kā efektīvi cīnīties ar nabadzību. Jo pirmā un pēdējā defile faktiski nav vismaz algu nodokļu maksātāju noteikti.

Jā… un tad vēl atceroties šo jautājumu par aprēķiniem un indikatoriem, kā es minēju, jā, šis grozs ir definēts ļoti precīzi un tā sastāvdaļas ir indeksējamas atbilstoši Latvijā pieejamai statistikai ļoti detalizētā līmenī. Saldējumam, rupjmaizei var noteikt cenu izmaiņas un, ja ir nepieciešams, tātad to var darīt ārkārtīgi precīzi indeksējot šādus grozus un nav nepieciešams izmantot agrigētos indeksus, tādus kā inflācija, iekšzemes kopprodukts, tādus ļoti vispārīgus - to ir iespējams darīt ļoti precīzi. Bet, kā jau es minēju, tas ir visai komplekss jautājums un jebkurā gadījumā mūsu ieskatā GMI ir neliels fragments no plašas sociālo atbalstu sistēmas un vērtēt to vienu pašu ir ļoti grūti

un izdarīt jēgpilnus secinājumus ir neiespējami, ja mēs runājam par ietekmi uz attiecīgās personas labklājību.

Paldies. Tas ievadam būtu viss.

I. Ziemele.

Paldies Kušnera kungam. Es aicinātu Uldi Rutkastes kungu arī papildināt vai precizēt Bankas viedokli. Lūdzu!

U. Rutkaste.

Labdien, augsti godātā tiesa! Tiesas sēdes dalībnieki! Edvards jau iezīmēja galvenajās līnijās. Es arī piekrītu viedoklim, ka sociālā sistēma mums tiek veidota no ļoti daudziem instrumentiem.

No otras puses es gribētu teikt, ka arī droši vien aiz šī argumenta nevajadzētu slēpt faktu, ka nabadzības līmenis un ienākumu nevienlīdzības līmenis Latvijā ir visai augsts, viens no augstākajiem Eiropas Savienībā, ko mēs arī savā vēstulē norādījām.

Un papētot dziļāk lielu daļu no šīs problēmas izskaidro vienas sabiedrības grupas stāvoklis, proti, pensionāru stāvoklis, visumā pensionāru zemie ienākumi. Tas būtiski pasliktina gan Latvijas GMI koeficientu, gan arī nosaka nabadzības līmeni valstī. Un līdz ar to es teiktu, ja mēs raugāmies uz sociālo sistēmu kopumā, tad ir jāsaprot, kas ir problēmas cēloņi un ar kādiem instrumentiem šīs problēmas labāk risināt. Un, piemēram, šīs manis minētās sabiedrības grupas problēmas droši vien varētu risināt ar kādu saprātīgu minimālās pensijas apjoma noteikšanu vai tā palielināšanu. Tas, protams, arī prasītu papildus līdzekļus un tas būtu jāskatās un jāsamēro ar kopējo valsts finanšu situāciju. Un GMI šeit noteikti ir tikai viens no sistēmas elementiem. Tā kā es noteikti arī aicinātu raudzīties plašāk uz sociālo sistēmu kopumā un faktiski risināt… vai faktiski valdībai risināt tās problēmas ar atbilstošiem instrumentiem.

Kopumā, kā jau Edvards minēja, GMI ir pietiekoši efektīvs instruments tādā ziņā, ka viņš ir uz ienākumiem balstīts pabalsts- uz ienākumiem mērķēts pabalsts. Šāda veida pabalsti kopumā Latvijas sociālajā sistēmā ieņem pavisam nelielu daļu. Arī apjoms ir diezgan mazs, ja salīdzinām ar citām valstīm. Bet no fiskālā viedokļa tieši šādi uz ienākumiem mērķētie pabalsti ir visai efektīvs veids, kā, teiksim, ar valsts līdzekļiem sasniegt tieši tās personas, sniegt sociālo atbalstu tām personām, kam tas ir visvairāk vajadzīgs.

Tā kā kopumā es gribētu teikt, ka GMI noteikti ir vieta Latvijas sociālās aizsardzības sistēmā, bet sociālās problēmas ir jārisina ar daudz plašāku…..

I. Ziemele.

Paldies. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Labprāt dažus jautājumus vaicātu.

Vispirms par metodoloģiju. Tātad, Kušnera kungs, Jūs minējāt divas metodes — relatīvā un absolūtā metode — paskaidrojāt tās, vai Latvijas Banka šo gadu laikā, kurā eksistē garantētais minimālais ienākumu līmenis tiesību aktos noteikts, ir nākusi ar iniciatīvām, kā noteikt, pēc kādas jēgpilnas metodoloģijas valdībai noteikt šo iztikas nē, bet ienākumu minimumu?

E. Kušners.

Nē. Tas būtu ārpus mūsu kompetences šāda rīcība.

A. Laviņš.

Tātad tas nav jūsu kompetencē. Labi.

Vai tā metode, kas šobrīd pastāv… valdība vienojas ar pašvaldību. Atkarībā no pašvaldības līdzekļiem tiek šis līmenis noteikts. Latvijas Banka to uzskata par metodi?

E. Kušners.

Nu, es domāju, ka tas ir visnotaļ terminoloģisks jautājums. Katrā ziņā tā nav ekonomiska metode, cik mums zināms no tā, ko jūs izklāstījāt. Bet mums arī nav pieejami materiāli par to, kāda analīze tiek izmantota un kas tiek lietots, lai šo vienošanos panāktu. Vai tā ir tikai politiska metode, vai tur arī ir apakšā kādi ekonomiskie aprēķini. Mums šī informācija nav pieejama.

A. Laviņš.

Sakiet, kāds ir jūsu vērtējums… tiešām es nezinu, kāda informācija ir jūsu rīcībā, bet šajā tiesas sēdē mēs jau esam cilājuši to metodoloģiju, ko pieminēja valdības pārstāve, ka no 2021. gada, ja, protams, visi apstākļi būs labvēlīgi un fiskālā telpa acīmredzot to pieļaus, ka varētu tikt ieviesta tāda metodoloģija, kas balstās uz

mājsaimes ienākumiem, ienākumu mediānas, kurai piemēro procentu un tālāk arī tiek piemērota ekvivalences skala ar noteiktiem koeficientiem pirmajam mājsaimniecības loceklim, otrajam un visi pārējie ir ar šo mazlietiņ zemāko koeficientu. Citastarp, kā jau es iepriekš minēju, tolerantāka šī metode izskatās, ja salīdzinām ar to, ko Eiropas Komisija ir piedāvājusi.

Kā Latvijas Banka ar to informāciju, kas ir jūsu rīcībā, kā šādu metodi vērtētu? Tā ir ekonomiski pamatota vai tur ir acīmredzami trūkumi?

U. Rutkaste.

Jā, es laikam atbildēšu uz šo jautājumu. Ja mēs raugāmies no Kušnera kunga divām pieminētajām metodēm, tad, manuprāt, šī relatīvā metode ir ekonomiski pamatotāka, tādā ziņā, ka šeit tātad šis minimālais ienākumu apjoms tiktu sasaistīts kopā ar valsts ekonomikas attīstību un faktiski garantējot… tad valsts ekonomikai attīstoties ar straujākiem tempiem vai mazāk straujiem tempiem, šis minimālais ienākums ietu līdzi. Un arī ekvivalences skalai šeit ir ļoti loģiska loma.

No ekonomiskā viedokļa mājsaimniecībām arī ir zināmas fiksētās izmaksas, kas sadalās kopumā uz visiem vai vairākiem mājsaimniecības locekļiem, piemēram, mājokļa izdevumi, iespējams, kādi transporta izdevumi, ja mājsaimniecības rīcībā ir privātais auto, piemēram, vai kāds cits transportlīdzeklis… tā kā tad ar šiem ekvivalences koeficientiem ir ekonomiskais pamats un, manuprāt, tā ir tāda loģiska pieeja, kā šo jautājumu risināt. Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Tātad vēl nākamais jautājums. Jūs sniedzot savu viedokli šodien līdzīgi kā valdības pārstāve, norādījāt, ka Satversmes tiesai nevajadzētu lūkoties uz GMI kā autonomu vienību un to vērtēt atrauti no sociālās palīdzības sistēmas kopumā.

Sakiet, lūdzu, vai Jūsuprāt, visa šo sociālās palīdzības pabalstu sistēma ir tāda, kas attiektos uz visām personām, kurām ir ārkārtīgi zemi ienākumi un ir pakļauti nabadzības riskam? Un no tā mēs varētu izdarīt secinājumu, vai šī blakus esošā sistēma GMI, ja mēs paskatāmies atrauti GMI un tāpēc es saku, ka blakus esošā pabalstu sistēma… Vai tā veido efektīvu sistēmu, kādā šīs trūkumā esošās personas spēj nodrošināt pamatvajadzības? Šīs piecas un profesora kungs vēl minēja kultūras vajadzības? Vai tās to spēj efektīvi īstenot? Vai esat vērtējuši katru no šiem pabalstiem?

E. Kušners.

Viennozīmīgi, nē. Šis nav jautājums, kāds jau mums tika uzdots. Bet lai novērtētu atbilstību kādiem pamatprincipiem… šo pamatprincipu tvērumam ir jābūt skaidri definētam. Mēs neesam atraduši normatīvajos aktos, ne arī politikas dokumentos pietiekami skaidru tvērumu, lai spētu to monitorizēt un līdz ar to arī novērtēt ekonomisko vērtību, kaut vai tādam jautājumam, kā es jau minēju, par ēdienu. Es neesmu redzējis nekur aprēķinu, ko nozīmē, teiksim, nepieciešams ēdiena līmenis.

Otrkārt, kāpēc es arī minēju, ka tas ir jāskata kontekstā… tātad, kā jau es minēju, parasti šīs personas saņem dažāda veida sociālo palīdzību gan no valsts, gan no pašvaldībām un šī palīdzība bieži vien ir ar administratīvām atšķirībām, atkarībā no pašvaldības politikas. Līdz ar to šī sistēma ir ārkārtīgi sarežģīta. Un no šāda viedokļa vērtēt vienu atsevišķu elementu, kā jau es minēju, GMI kaut arī mēs atzīstam kā pabalsta formu, ir ļoti efektīvs. Valsts varēja izvēlēties vai arī vispār neveidot šādu pabalsta formu, bet izvēlēties citas atbalsta formas. Un kā konkrēts piemērs ir, ka var aizstāt materiālo pabalstu ar bezmaksas valsts pakalpojumu un, ja mēs redzam no pamatvajadzībām, tad divas šādas grupas ir redzamas.

Tātad tā politiskā izvēle ir ļoti plaša. Katrā ziņā, ņemot vērā, ka definēts ir diezgan aptuveni, tad mēs jebkurā gadījumā neuzņemamies pat veikt šādu izvērtējumu, jo mēs neredzam materiālo saturu šādam vērtējumam. Paldies.

Vai es uz visiem jautājumiem atbildēju?

A. Laviņš.

Jā, paldies. Gribēju teikt, iedrošinoši, kas ir jāvērtē, lai nonāktu pie secinājuma par iesniegtā pieteikuma pamatotību vai arī uz otru pusi.

Bet vēl viens jautājums saistībā ar tēzi, ko Jūs minējāt par nabadzības slazdu. Tātad, kā es varēju saprast… tātad jūs saskatāt, ka starp noteiktu eksistences minimumu un valstī noteikto minimālo atalgojumu ir jābūt saprātīgai starpībai, lai motivētu tos, kuri šobrīd saņem valsts un pašvaldību sociālo palīdzību, lai tie atgrieztos darba tirgū un sniegtu gan savai ģimenei, gan arī sabiedrībai noteiktu labumu. Ja mūsu valstī minimālā alga ir 430 eiro pirms nodokļu nomaksas, nomaksājot nodokļus tā ir 380… kaut kur tur vajadzētu būt. Lazdiņa kungs minēja un tiesībsargs minēja šīs summas 580 un varbūt pāri 600 eiro un norādīja, ka šīs summas tā kā varētu pretendēt uz to, ka tās vismaz nodrošinātu cilvēka cienīgas dzīves līmeni un tas atbilstu cilvēka cieņas

konceptam. Vai šobrīd veidojas situācija tāda, ka, ja valsts minimālais atalgojums ir 430, tad gribot negribot, lai ievērotu šo mērķi motivēt cilvēkus, kas saņem sociālo palīdzību, nākas upurēt cilvēka cieņu tikai tāpēc, ka ir jāievēro šī starpība motivēšanas nolūkā? Vai šeit nesaskatāt problemātiku ar to, ka būtu kaut kāds konflikts ar cilvēka cieņas koncepta ievērošanu?

E. Kušners.

Varbūt es iesākšu. Rutkastes kungs varbūt vairāk par darba tirgu pievērsīsies. Mūsu rīcībā nav aprēķinu par to, pie kuras summas tieši sākas šis cilvēka cieņas aizskarošais līmenis. Bet ir ļoti svarīgi, ka mēs nenonākam pie secinājumiem, ja mēs lietojam šo eksistences minimumu, ka ir liela daļa personu Latvijā, kas saņem minimālo atalgojumu un kurš līdz ar to neeksistē, jo šis aprēķins… nu, mums nav zināms, kā viņš ir radies, bet jāatceras, ka darba tirgus ir objektīva realitāte. Minimālā alga Latvijā relatīvi jau ir pietiekami augstā līmenī pret vidējo algu un līdz ar to, teiksim, mākslīga manipulācija ar šādiem rādītājiem nonāk pretrunā ar Satversmē noteikto ilgtspējas principu, kurā ietverta arī ekonomiskā ilgtspēja. Līdz ar to es gribēju tieši pievērst šim kontekstam uzmanību, ka mēs nevaram runāt par vieniem principiem un aizmirst par citiem Satversmes principiem.

U. Rutkaste.

Jā, par minimālo algu. Kušnera kungs jau minēja, ka minimālā alga relatīvi pret vidējo algu Latvijā ir diezgan augsta un ekonomiski implikācijas, ka minimālā alga tiek noteikta pārāk augstu, ir lielāks bezdarbs. Ar to ir jārēķinās. Ja mēs, teiksim, nepamatoti palielinām minimālo algu, tad būtu jārēķinās arī ar bezdarba pieaugumu un arī ar cenu pieaugumu.

Kopumā minimālās algas palielinājums... mēs esam modelējuši, izmantojot mūsu instrumentāriju, valstī kopumā ir diezgan neitrāls pasākums, ja šo minimālo algu palielina proporcionāli ne krasās pārmaiņās… jo daļa iegūst, daļa saņem augstākus ienākumus un tērē vairāk, daļa kļūst par bezdarbniekiem un tērē mazāk un tas zināmā mērā valstī kopumā kompensējās līdz minimālās algas apjomam un tā kā sāk kļūt jau kropļojoši konkurētspējas situācijai valstī. Bet jārēķinās, ka minimālā alga rada arī diezgan būtiskas reģionālās konsekvences, jo ienākumu līmenis dažādos Latvijas reģionos atšķiras. Un mēs redzam šobrīd tīri praktiski, Latgalē jau šī brīža minimālās algas apjoms ietekmē nodarbinātību. Ja mēs apskatāmies pēdējo vairāku gadu

dinamiku, tad valstī kopumā bezdarbs ir diezgan būtiski mazinājies, bet Latgalē šis bezdarba samazinājums ir bijis krietni, krietni lēnāks. Un mūsu analīzes rāda, ka minimālā alga ir ietekmējusi, iespējams, būtiski.

Tā kā tas zināmā mērā ir koks ar diviem galiem. Kā ekonomists es nevaru pateikt, kāds ienākumu līmenis ir cilvēka cieņu nodrošinošs vai nenodrošinošs, bet, manuprāt, ir jāņem vērā, ka sociālo pabalstu sasaistei ar minimālo algu un minimālās algas celšana kā tāda, šiem pasākumiem ir diezgan nozīmīgas konsekvences no tautsaimniecības viedokļa un sabiedrībai kopumā.

Runājot par nabadzības slazdu. Tur ir divi aspekti. Viens ir — var vai nevar būt salīdzināms vai augstāks par minimālo algu, bet otrs — nabadzības slazdu rada situācija, ja šo sociālo pabalstu saņemšana tiek piesaistīta kādam konkrētam vienam ienākumu slieksnim un šī pabalsta maksāšanas sistēma tiek veidota bināra tādā ziņā, ka līdz šim slieksnim visi pabalsti tiek maksāti un zem viena ienākumu sliekšņa pēkšņi visa pabalstu izmaksa apstājas. Tas rada tātad šo saucamo nabadzības slazdu un tur risinājums, protams, ir noteikta pārejas vai tāda trepjveida sistēma, ka pieaugot ienākumiem šis pabalsta apjoms samazinās nevis pēkšņi tā pabalstu izmaksa pie zināmiem ienākumiem tiek pārtraukta. Paldies.

A. Laviņš.

Jā, paldies teikšu no savas puses par sniegto viedokli abiem Bankas pārstāvjiem, it īpaši ienesot šo dimensiju par valsts ilgtspējas principa sasaisti šajā GMI noteikšanas līmenī un sasaisti kopā ar cilvēka cieņas ievērošanu. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Jautājumi vēl… Man būs trīs četri jautājumi Latvijas Bankas pārstāvjiem precizējoši.

Tātad sākumā, Kušnera kungs, Jūs teicāt, ka GMI ietekme uz lielo bildi, jāsaka tā, no ekonomikas viedokļa ir ļoti minimāla, ja es pareizi saklausīju. Bet Jūs vienlaicīgi arī piebildāt to, ka īsti nav skaidrs šī konkrētā sociālā pabalsta saturs. Varbūt Jūs varētu, protams, no jūsu skatpunkta, jo no tiesību viedokļa viņš varbūt ir skaidrāks kā no ekonomikas viedokļa… Jūs varētu precizēt, kā Jūs to domājāt, ka šī konkrētā sociālā pabalsta saturs nav skaidrs, nu, tātad ekonomikas lielajā bildē noteikti…?

E. Kušners.

Tātad ir divas lietas: lielā bilde un pats mazais saturs. Lielā bilde ir tāda, ka no sociālajiem izdevumiem tas ir 1,1, procents. Un tie ir daži desmit tūkstoši iepretim 300 tūkstošiem sociālās palīdzības saņēmējiem kopumā, kas šo sociālo atbalsta sistēmu bauda. Līdz ar to tas relatīvais īpatsvars vienkārši objektīvi ir neliels un ņemot vērā, ka šie cilvēki saņem vēl cita veida pabalstus, tad acīmredzot tas nav, teiksim, tāds atslēgas elements visā sociālā atbalsta sistēmā. Mans kolēģis arī ļoti labi norādīja uz pensiju jautājumu.

Savukārt, kas attiecas uz saturu, tad vienkārši atliek paskatīties likuma terminoloģiju. Un, kā jau es minēju - ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe, obligātā izglītība - tie ir vārdi, kuru materiālais saturs nav atšifrējams ne normatīvajos, ne politikas plānošanas dokumentos. Līdz ar to nonākt līdz ekonomiskajam saturam vienkārši nav iespējams.

Un arī saikne starp pamatvajadzībām un GMI, ir ļoti netieši definēta, jo ir skaidrs, ka pamatvajadzības apmierina arī citi sociālā atbalsta elementi. Un tajā brīdī, mēs runājam par neskaidras izcelsmes detaļu mehānismā, kur kopējā darbības jēga nav precīzi nosakāma un tajā eksperts man prasa, ko tu domā par šo detaļu - tā kā der, tā kā nē…

Paldies.

I. Ziemele.

Skaidrs. Paldies par šo atbildi. Ļoti precīzi.

Tā… nākamais. Tātad runājot par šīm metodēm, par metodoloģiju. Jūs minējāt, Kušnera kungs, Jūs sākāt par šīm te divām iespējamajām metodēm — absolūto un relatīvo. Un jūs jau dzirdējāt droši vien šodien no agra rīta par to, ka pieteikuma iesniedzēja viena no galvenajām sāpēm ir tajā, ka faktiski līdz šim brīdim tā GMI aprēķināšanas un noteikšanas metode, nu viņa nav bijusi. Tā ir bijusi faktiski politiska vienošanās valdībai ar Latvijas Pašvaldību savienību. Un tikai tagad sāk izkristalizēties tā metode, par kuru ir domāts jau desmit gadus, bet nu tagad viņa ir uzlikta uz papīra un varbūt sāks darboties 2021. gadā.

Bet man ir jautājums saistībā ar Latvijas Bankas lomu šajā visā stāstā. Sakiet, lūdzu, ja Jums Latvijas Bankā ir pieejamas šīs zināšanas par iespējamām metodēm, kādas Jums ir bijušas iespējas komunicēt valdībai un Saeimai šīs jūsu zināšanas, kuras būtu bijušas nepieciešamas attiecīgi, lai izstrādātu jēgpilnu šo te sociālo pabalstu

sistēmu. Jūs to varat darīt pēc savas iniciatīvas vai jums ir jāgaida, kad jūs uzrunā un paprasa, jo es pieņemu un es arī redzu, ka Latvijas Bankā tomēr šīs zināšanas ir plašas un pieejamas.

E. Kušners.

Jā, tas ir jautājums par kopējo Latvijas Bankas resursu sadali un ieguldījumu valsts pārvaldes darbā. Mēs cenšamies dot savu ieguldījumu tajās jomās, kur mūsu zināšanas ir visekskluzīvākās un atšķirīgākās no citām institūcijām. Šī joma noteikti nav tāda. Ar finanšu politiku saistītās jomas ir gana plašas un mūsu resursi ir visnotaļ aizņemti un jāteic, ka šobrīd pieprasījums pēc Latvijas Bankas akadēmiskās un pielietojamās palīdzības pārsniedz mūsu iespējas.

Līdz ar to tā atbilde būs tāda, ka mēs, teiksim, tīri taktiski izvēloties intervences dažādās jomās, cenšamies pieturēties pie tām jomām, kas ir tuvāk pie mūsu pamatfunkcijām, bet mēs ar prieku arī dalāmies ar savu pieredzi un apsvērumiem ar Satversmes tiesu un citām institūcijām tajā brīdī, kad tas tiek taujāts. Bet uz savas iniciatīvas mēs to darām nedaudz citās nozarēs. Paldies.

U. Rutkaste.

Varbūt, ja es varu nedaudz papildināt Kušnera kungu. Tas, ko mēs esam papildus darījuši, mēs esam centušies aktivizēt sabiedrības diskusiju par šiem jautājumiem. Mums ir bijušas pērn divas ekspertu sarunas, kurā vienā no sarunām diskutējām par pensiju sistēmas ilgtspēju, otrā sarunā diskutējām par to, kā mazināt nabadzību un nevienlīdzību valstī. Un kopumā tā mūsu kompetence balstās uz viena makroekonomiskā modeļa, ko mēs esam laika gaitā izveidojuši un tā mūsu no Bankas kompetences interese ir bijusi pētīt ienākumu sadalījuma efektus uz ekonomiku, jo tas ietekmē monetārās politikas transmisiju. Šādu modeli mēs esam izveidojuši un ar modeļa palīdzību mēs varam atbildēt uz jautājumiem, kā ietekmētu, teiksim, dažādi politikas mēri, ienākumu sadalījumu dažādas šīs iedzīvotāju grupas Latvijā, bet diemžēl mēs neesam padziļināti pētījuši citu valstu pieredzi par šiem dažādiem politikas instrumentiem un mēs noteikti neesam labākie eksperti šajā jomā, kas varētu ieteikt, ka tieši konkrēts instruments ir labākais vai efektīvākais instruments konkrētu problēmu atrisināšanai.

I. Ziemele.

Jā. Paldies.

Arī vērtīga atbilde, kas atbildēja uz maniem citiem diviem jautājumiem, bet tomēr tātad runājot par šo modelēšanu un modelēšanu, teiksim, ekonomikas attīstības lielajā bildē, vai Jūs uzskatāt, ka šobrīd... Jūs gan teorētiski tikai pieskārāties šim jautājumam par minimālo algu Latvijā… un, kā Jau jūs piekritīsiet, ka tas parādās kā viens no faktoriem mūsu lietā arī… nu, viņš ir parādījies.

Līdz ar to man tiešām gribētos zināt Jūsu viedokli, nevis teorētisku, ka palielinot to, palielinās tas un tā tālāk, bet skatoties uz kopējo situāciju, ekonomisko situāciju, monetāro situāciju valstī, vai šī minimālā alga, kuru tiesnesis Laviņš jau minēja, vai viņa ir atbilstoša pašreizējiem vismaz ekonomiku nosakošajiem faktoriem? Vai viņa ir adekvāta? Vai viņai vajadzētu būt tomēr augstākai?

U. Rutkaste.

Jā, atbildot uz šo jautājumu, ja mēs skatāmies proporcionāli pret vidējo algu, tātad šobrīd minimālā alga ļoti labi salīdzinās ar daudzu citu Eiropas Savienības valstu praksi. Tātad šī attiecība ir ļoti tuvu vidējai Eiropas Savienībā. Tā kā es teiktu, šobrīd minimālā alga ir adekvāta, protams, kā es jau iepriekš minēju, ar zināmām implikācijām vienam no Latvijas reģioniem, kur ir pazīmes, kas rāda, ka nodarbinātību minimālā alga tātad Latgales reģionā ir ietekmējusi negatīvā veidā. Bet kopumā es teiktu, ka minimālā alga šobrīd relatīvi pret vidējiem ienākumiem tautsaimniecībā ir adekvāta.

Protams, papildus šeit jautājums varētu būt par ēnu ekonomikas apjomu valstī un vai, teiksim, vidējā alga, kas ir statistikā, cik labi tā raksturo vidējos patiesos ienākumus tautsaimniecībā. Tas ir papildus jautājums un acīmredzami, ka Latvijā šis ēnu ekonomikas apjoms ir joprojām pietiekoši augsts.

Bet mēs savā analīzē izmantojam statistikas datus un statistikas dati rāda, ka salīdzinot ar citām valstīm mēs esam diezgan tuvu tai vidējai praksei Eiropas Savienībā. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies. Un tad tomēr viens pēdējais jautājums, kas arī izskanēja.

Ja es pareizi sapratu. Tātad Latvijas Bankas tā izpratne par situāciju ir tāda, ka valdība būtu varējusi definēt precīzāk šīs mērķa grupas dažādiem sociālā atbalsta pasākumiem. Ja es pareizi sapratu, jo, nu man tā sajūta bija, ka jums arī ir sajūta, ka ļoti

neprecīzi vispār šis lauks ir nodefinēts gan no mērķa grupām konkrētām vajadzībām, konkrētajos apstākļos, konkrētajam cilvēkam, proti, mājsaimniecībai.

Vai es Jūs pareizi sapratu, ka tur vēl būtu, pie kā strādāt, jo tas arī ir metodes jautājums.

E. Kušners.

Es pat teiktu, ka plašāk mēs varam skatīties no konstitucionālo tiesību viedokļa, no pamattiesību viedokļa. Vienkārši šis aizstāvāmo tiesību apjoms un tā materiālā izpausme varētu tikt definēti precīzāk. Un tad šī augstākā līmeņa ideoloģija caurvītu visu sociālās aizsardzības sistēmu un, iespējams, ka daļa no šīs sistēmas būtu GMI, iespējams, ka GMI tvērums un definēšanas metode un vispār atbildīgās institūcijas varētu tikt noteiktas savādākas. Bet, kamēr nav šī ideoloģiskā virsbūve pietiekami skaidra, mēs visu laiku runājam par elementiem, kas ir tā nedaudz tādā migliņā piekārti. Līdz ar to tikai skaidrāk definēts sociālās aizsardzības mērķis, tiesību tvērums un to materiālais saturs arī varētu novest pie jebkāda veida secinājumiem par elementu piemērotību, pieļaujamību un ekonomisko efektivitāti. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies. Tiesnesim Aldim Laviņam ir jautājums.

A. Laviņš.

Jā. Noslēgumā tāds īss jautājums, kas, manuprāt, nevar palikt neuzdots.

No cilvēka cieņas viedokļa profesors Lazdiņa kungs minēja, ka garantētā minimālā ienākuma līmeņa noteikšana ir nepārprotami būtisks jautājums un tas bija jālemj Saeimai konceptuāli, jānosaka mērķis, jānosaka metodes vismaz.

No ekonomikas viedokļa Latvijas Bankas pārstāvjiem jautājums: jums arī šķiet… nu, uzdošu jautājumu nevis tā, vai jums arī šķiet, bet kā Jūs vērtējat no ekonomikas viedokļa. Vai GMI kā autonoma vienība, vai kā sociālās palīdzības sistēmas viens elements, neraugoties uz to, bet varbūt tur ir kāda atšķirība, bet metodoloģijas noteikšana tā aprēķināšanai, mērķa noteikšana… vai tas no ekonomikas viedokļa ir būtisks jautājums un to bija jālemj Saeimai pašai?

E. Kušners.

Jā. Tas ir sarežģītāks jautājums. Bet, kā jau es minēju, tad, ja mēs runājam, piemēram, par mājokļa sadaļu, tad ir ekonomiski neiespējami ar vienkāršu un kaut kādiem sarežģītiem indeksiem un daudzveidīgu administratīvo dalījumu piesātinātu metodi, neizmantojot kaut ko tādu, noteikt mājoklim vienveidību un mērķi… un vienveidīgi sasniedzošu pabalsta apjomu visiem Latvijas iedzīvotājiem. Tātad šis ir daudzveidīgs instruments un atkarībā no tā, cik precīzi Saeima ir definējusi šos augstākā līmeņa normas, arī var izdarīt dažādus secinājumus atkarībā uz to, vai ir nepieciešama valdības iesaiste, vai šīs normas ir tieši piemērojamas. Bet šī brīža sistēma, kā tā ir būvēta, ir ļoti grūti no ekonomiskā viedokļa jēgpilnu atbildi dot. Es domāju, ka tiesiskam vērtējumam ir daudzas citas institūcijas, kuras var labāk to izdarīt.

Un manam kolēģim, kā es saprotu, arī ir komentārs.

U. Rutkaste.

Jā, es gribēju pavisam īsi piebilst. Arī no rīta sēdes laikā Jūs atsaucāties uz Zilveres kundzes viedokli, kas līdzīgā mērā saskan ar manām domām, proti, es uzskatu, ka tātad šī sociāla palīdzība ir jāsniedz institūcijām, kas ir pēc iespējas tuvāk iedzīvotājiem un kas redz šo iedzīvotāju faktisko situāciju, var pieņemt tam atbilstošus lēmumus par sociālo palīdzību. Un, manuprāt, tās būtu pašvaldības.

Latvijā šobrīd, raugoties uz sociālo sistēmu, viena no atšķirībām, salīdzinot ar citām valstīm, ir, ka mums ir ļoti zems to pabalstu līmenis kopējā pabalstu apjomā, kas ir mērķēti uz faktisko iedzīvotāju ienākumiem. Tas nozīmē, ka pietiekoši liels resurss, iespējams, aiziet iedzīvotājiem, kam šīs vajadzības ir varbūt ne tik lielas kā citiem iedzīvotājiem. Un tiem, kas šīs vajadzības ir lielākas, varbūt šis resursu apjoms no valsts līdzekļiem aiziet nepietiekams. Tas nozīmē, ka mūsu sociālajai sistēmai būtu jākļūst mērķētākai uz iedzīvotāju faktiskajām vajadzībām un, manuprāt, to vislabāk īstenot var pašvaldību līmenī. Paldies.

I. Ziemele.

Jā, paldies. Un tad vēl arī tiesnesim Artūram Kučam ir jautājums.

A. Kučs.

Paldies. Tātad tiesas sēdē Ministru kabineta pārstāve norādīja, ka Latvijā, ja mēs skatāmies Eiropas Savienības kontekstā, šie izdevumi, kas ir sociālās aizsardzības

pasākumiem, ir vieni no zemākajiem budžetā. Un mans jautājums būtu tāds jums tīri varbūt no ekonomiskā skatījuma: vai jūs redzat, ka ir iespēja šos izdevumus paaugstināt un tas ir politiskās izšķiršanas jautājums, vai jūs redzat arī, ka tas radītu tādus makroekonomiskus riskus valstij finanšu stabilitātē?

U. Rutkaste.

Jā, nu šis ir plašs jautājums. No vienas puses raugoties, teiksim, tādā starptautiskā skatījumā, bieži vien sociālo izdevumu apjoms tiek salīdzināts ar Eiropas Savienības valstu vidējo apjomu un var izdarīt secinājumu, ka Latvijā šie izdevumi ir mazi un tas tā noteikti ir. Bet jāsaprot, ka Eiropas Savienība uz pasaules attīstīto valstu fona izceļas ar to, ka tur šie sociālie izdevumi ir krietni augstāki kā citās attīstītajās valstīs. Ar attīstītajām valstīm es šeit saprotu OECD dalībvalstis. Tā ka tas ir jāņem vērā.

Otrs aspekts ir, ka faktiski sociālajam atbalstam pretī ir jābūt līdzekļiem, ar ko šo realizēt un tas nozīmē, ka, ja Latvija gribētu būtiski palielināt sociālā atbalsta apjomu, tad noteikti būtu jāpalielina arī nodokļu ieņēmumi.

No ekonomiskā viedokļa es gribētu teikt, ka nodokļu likmes Latvijā jau šobrīd daudzās jomās ir salīdzinoši augstas, piemēram, darbaspēka nodokļa likmes. Ja vien šie nodokļi tiek godīgi arī pilnā apjomā nomaksāti, tās likmes Eiropas Savienības kontekstā ir salīdzinoši augstas. Tā problēma ir, ka mūsu nodokļu iekasējamība ir zema. Nodokļu iekasējamība gan mums ir viena no zemākajām Eiropas Savienībā, un tam ir vairāki skaidrojumi. Viens, acīmredzamais, ēnu ekonomika, bet tas nav vienīgais. Otrs ir arī valsts noteiktie dažādie nodokļu atvieglojumi, kas arī veido diezgan būtisku daļu, faktiski šo nodokļu neieņēmumu.

Līdz ar to es teiktu, ka tas, kas attiecas uz ēnu ekonomiku un uz šīm nodokļu atlaidēm, tur es noteikti redzētu resursu, ko valsts varētu izmantot, lai finansētu dažādas sabiedrības vajadzības, bet kopumā, ja iet runa par nodokļu likmju palielināšanu, tad es teiktu, ka tam noteikti būtu negatīvas ekonomiskas konsekvences. Un šeit jau būtu pavisam nopietni jādomā, kur tad šis labums vai ieguvums vai zaudējums sabiedrībai kopumā nostrādās, uz kuru pusi… vai sabiedrībai kopumā tas būtu ieguvums vai tomēr nē.

Tā kā noteikti es redzētu… zināms resurss ir, ko valsts varētu papildus iekasēt nodokļu ieņēmumos, cīnoties ar ēnu ekonomiku un varbūt atsakoties no kādiem

nodokļu atvieglojumiem un šos resursus mērķtiecīgi piemēram novirzot mērķētiem sociālās sistēmas pabalstiem, bet, protams, ka tas apjoms ir ierobežots.

E. Kušners.

Es varētu tikai piebilst, ka ir visai kritisks vērtējums par sociālā atbalsta sistēmu ilgtspēju virknē Eiropas Savienības valstu, ar kurām mēs veicam reizēm šādu nekritisku salīdzinājumu.

I. Ziemele.

Jā. Paldies.

Tātad tiesnešiem uz šo brīdi nav jautājumu.

Es došu iespēju tiesībsargam… Lūdzu, Jansona kungs, jums ir iespēja uzdot jautājumus Latvijas Bankai, ja tādi ir radušies.

J. Jansons.

Paldies. Būs divi jautājumi.

Tātad apzinoties, ka aptuveni puse GMI pabalsta saņēmēju ir bērni, personas ar invaliditāti un pensijas vecuma cilvēki, kuriem praktiski nav iespēju gūt pietiekamus ienākumus no darba. Vai Latvijas Bankas ieskatā GMI pabalsts, kas kopumā veido 45,26 eiro… tas ir lietas materiālos pieejams… kopā ar citiem sociālajiem pabalstiem un pakalpojumiem, tātad tas kopējais cipars ir 45 eiro, ko es gribu uzsvērt, lai tas netiek pārprasts, ir pietiekams cilvēku pamatvajadzību — konkrēti uztura, apģērba, mājokļa, veselības aprūpes un izglītības — nodrošināšanai?

E. Kušners.

Kā jau es minēju, tā kā nav speciālistu noteikts saturs, tad to nav iespējams profesionāli… nevis, kā saka, nevis privāti un empīriski, bet profesionāli noteikt — ir vai nav atbilstoši, kamēr vien netiks piepildīts ar konkrētu materiālo saturu šie jēdzieni.

J. Jansons.

Jā. Un vēl viens jautājums, kas būtu saistībā ar šo te nabadzības slazdu. Tātad, vai valstī ar augstiem ienākumiem, nu, kā tas ir atbilstoši arī mūsu pieteikumā, kur mēs atsaucamies uz Pasaules Bankas šo te viedokli un pētījumu… tātad, vai valstī ar augstiem ienākumiem ir adekvāta minimālā alga vai optimāla un atbilstoša sociāli

atbildīgas valsts principam, ja neto minimālā alga faktiski ir zem nabadzības riska sliekšņa. Tātad, atbilstoši Eirostata aprēķiniem faktiski šobrīd mūsu minimālā alga valstī noteiktā ir jau zem nabadzības riska sliekšņa. Vai Latvija var saukties par valsti ar augstiem ienākumiem un sociāli atbildīgu valsti?

A. Rutkaste.

Nu, es šeit atbildētu pavisam īsi. "Valsts ar augstiem ienākumiem" — ir mehāniski veidots apzīmējums, sadalot valstis dažādās grupās, tīri objektīvi Latvija ir valsts ar vienu no viszemākajiem ienākumiem Eiropas Savienībā. Tā diemžēl ir mūsu realitāte. Kā jau es iepriekš minēju, ja mēs ticam statistikai, tad minimālā alga ir noteikta salīdzinoši adekvāta relatīvi pret vidējo algu valstī.

J. Jansons.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesībsargam. Arī Celmiņas kundzei kā valdības pārstāvei ir tiesības uzdot jautājumus Latvijas Bankai. Lūdzu!

E. Celmiņa.

Jā, labdien! Man ir viens jautājums. Gribēju jautāt - vairākas reizes Kušnera kungs pieskārās aspektam, ka ir jābūt piepildījumam ar saturu. Tāpēc mans jautājums ir par to, vai nosakot šo te… izvēloties relatīvo metodi, kas ļauj noteikt šo te riska līniju attiecībā pret citām sabiedrības grupām un kas vairāk ir uz ekonomiskajiem parametriem vērsta, to var piepildīt ar saturu?

E. Kušners.

Ir jautājums… ja Jūs vēlaties vērtēt atbilstību kādiem šīm saturu veidojošajām sastāvdaļām, tad jums tas piepildījums ir jāveic. Ja mēs runājam vienkārši par sociāli atbilstīgu sistēmu, kura ir relatīvi adekvāta ekonomikas lielumam un ilgtspējas principam, tad mums ir jāatsakās no vēlmes vērtēt šo saturu. Tā ir politikas izvēle un tādēļ es minēju, ka būtu labi, ja tiktu izmantotas abas šīs metodes, bet relatīvā… jo absolūtā metode dod labu priekšstatu par to, kāds ir saturs, un arī būtībā veido tiešu

saikni ar konstitucionālo tiesību principiem, bet relatīvā metode ir ļoti svarīga, lai mēs nonāktu pie ilgtspējīga un ekonomiski jēgpilna gala rezultāta.

E. Celmiņa.

Paldies.

I. Ziemele.

Es saprotu, ka valdības pārstāve arī ir izsmēlusi savu jautājumu klāstu.

Tā… uz šo brīdi arī tiesai nav jautājumu vairāk Latvijas Bankai. Līdz ar to es gribu pateikt paldies Latvijas Bankai par iespēju piedalīties šajā tiesas sēdē. Un paldies par sniegtajām atbildēm un viedokli.

Uz šo brīdi Satversmes tiesa izsludinās pārtraukumu lietā Nr. 2019-24-03 līdz rītdienas pulkstens 10.00.

Un es gribētu informēt, ka tiesa ir lēmusi tātad sākt no rīta ar šādu pieaicināto personu uzklausīšanu šādā secībā.

Tātad vispirms Tieslietu ministrija, tad mēs uzklausīsim Latvijas Lauksaimniecības universitātes Uztura katedras docenti Ingrīdu Milleri, tad Labklājības ministriju, kurai sekos Latvijas Pašvaldību savienība, sociālās politikas eksperte Ruta Zilvere, Latvijas Universitātes socioloģijas nodaļas vadītāja Baiba Bela un visbeidzot biedrība "EAPN-Latvia" un ekonomikas zinātņu doktors Edgars Voļskis.

Nešaubīgi ir skaidrs, ka visas pieaicinātās personas mēs nevarēsim izskatīt rītdienas sēdē, bet šādā secībā mēs virzīsimies uz priekšu.

Līdz ar to es pasludinu šīsdienas sēdē pārtraukumu līdz rītdienas pulkstens 10.00 un visiem liels paldies par līdzdalību.

(*Pārtraukums*.)